

Strategija razvoja Općine Lovreć

za razdoblje 2020. – 2025. godine

NARUČITELJ:

REPUBLIKA HRVATSKA
SPLITSKO-DALMATINSKA ŽUPANIJA
OPĆINA LOVREĆ
Dr. Franje Tuđmana 7, 21257 Lovreć
Tel.: +385 21 723 001
Fax.: +385 21 723 002
E-mail: opcina@lovrec.hr
Web: www.lovrec.hr

ZA NARUČITELJA:

Petar Petričević, mag.oec.
Zamjenik načelnika koji obnaša dužnost općinskog načelnika

IZRAĐIVAČ:

INVEST CONSULTING
Put mira 43A, 21210 Solin
Tel/fax.: +385 21 245 310
E-mail: info@invest-consulting.biz
Web: www.invest-consulting.biz

VODITELJ PROJEKTA:

Mario Mandarić, mag.oec.

Lovreć, travanj 2020.

© 2020. sva prava pridržava Općina Lovreć

Sva prava pridržana; niti jedan dio ovog izdanja ne može biti ponovo izdan, pohranjen u sustav za pretraživanje ili prenesen bilo kojim sredstvom: elektronskim, mehaničkim, preslikom, snimanjem ili kakvim drugim načinom bez prethodnog pismenog odobrenja Općine Lovreć ili bez dozvole za ograničeno umnožavanje. Ovo izdanje se ne može posuditi, ponovo prodati, iznajmiti niti se njime može trgovati na bilo koji način u bilo kakvom uvezu osim u onom u kojem je originalno izdano, bez prethodnog pismenog pristanka Općine Lovreć.

OPĆINA LOVREĆ

Strategija razvoja Općine Lovreć
za razdoblje 2020. – 2025. godine

SADRŽAJ

1. UVOD.....	6
1.1. Ciljevi izrade strategije.....	6
1.2. Pristup i metodologija izrade strategije.....	8
1.3. Strategija EU 2020 / EU 2027.....	10
1.4. Nacionalni operativni programi.....	12
2. ANALIZA SADAŠNJEG STANJA.....	16
2.1. Povijesni razvoj.....	16
2.2. Geoprostorna obilježja.....	17
2.2.1. Zemljopisni položaj.....	17
2.2.2. Reljef.....	18
2.2.3. Pedologija.....	19
2.2.4. Hidrografija.....	20
2.2.5. Klima.....	20
2.3. Kulturna baština.....	21
2.4. Demografska obilježja.....	30
2.5. Infrastruktura.....	38
2.5.1. Promet.....	38
2.5.2. Telekomunikacije.....	38
2.5.3. Pošta.....	39
2.5.4. Energetski sustav.....	39
2.5.5. Vodoopskrba.....	41
2.5.6. Odvodnja.....	41
2.5.7. Otpad.....	41
2.5.8. Groblja.....	42
2.6. Gospodarstvo.....	42
2.6.1. Gospodarska osnova.....	42
2.6.2. Poljoprivreda i ruralni razvoj.....	46
2.6.3. Turizam.....	54
2.6.4. Poduzetničke zone.....	57

2.6.5. Tržište rada	57
2.7. Društvene djelatnosti.....	63
2.7.1. Obrazovanje	63
2.7.2. Zdravstvo.....	65
2.7.3. Socijalna skrb	66
2.7.4. Civilno društvo	67
2.7.5. Javni red i sigurnost.....	70
3. ZAŠTITA OKOLIŠA	72
4. LOKALNA SAMOUPRAVA	73
5. SWOT ANALIZA.....	80
6. VIZIJA I MISIJA RAZVOJA OPĆINE.....	88
7. STRATEŠKI CILJEVI, PRIORITETI I MJERE RAZVOJA.....	89
8. HORIZONTALNI CILJEVI.....	96
9. USKLAĐENOST CILJEVA RAZVOJA S DRUGIM STRATEŠKIM DOKUMENTIMA.....	97
10. AKCIJSKI PLAN.....	102
11. INSTITUCIONALNI OKVIR PROVEDBE STRATEGIJE	115
12. FINANCIJSKI OKVIR.....	119
13. NADZOR I EVALUACIJA	124
14. ZAKLJUČAK	125
15. PRILOZI.....	126

1. UVOD

Strategija razvoja Općine Lovreć obuhvaća strateško razdoblje 2020.-2025., dakle horizont koji prelazi iz razdoblja financijske perspektive EU 2014-2020 te ulazi u novu financijsku perspektivu Europske unije 2021-2027.

Za programiranje razvoja do 2020. godine i planiranje prioritetnih projekata su u ovom dokumentu korištene odrednice strategije Europa 2020 te postojeći operativni programi alokaciju strukturnih i kohezijskih fondova EU u Republici Hrvatskoj. U strateškom razdoblju do 2020. godine naglašava se potreba planiranja implementacijskih projekata koji će osigurati pametan, održiv i uključiv rast kao način prevladavanja strukturnih slabosti europskog gospodarstva i poboljšanja njegove konkurentnosti i produktivnosti te podupiranja održivog socijalnog tržišnog gospodarstva. Glavni ciljevi ove strategije odnose se na: zapošljavanje, istraživanje i razvoj, klimatske promjene i energiju, obrazovanje, smanjivanje siromaštva i socijalnu uključenost.

Iako nisu poznati detalji, okviri i glavni ciljevi strategije EU 2027 su objavljeni. Nakon usvajanja i definiranja proračuna EU za naredno financijsko razdoblje, zemlje članice će predlagati nacionalne operativne programe za korištenje EU fondova koji će biti usklađeni s glavnim ciljevima europske strategije. Područja intervencije u Općini i implementacijski projekti iz ovog strateškog dokumenta usklađeni su s glavnim ciljevima strategije EU 2027.

1.1. Ciljevi izrade strategije

Strategija razvoja Općine Lovreć je temeljni strateški dokument kojim se planira razvoj lokalne zajednice. Cilj izrade Strategije jest doprinos kvalitetnom formiranju strategije razvoja Općine, detaljnom analizom stanja i potreba lokalne zajednice i samouprave s ciljem određivanja jasnih prioriteta i oblikovanja potrebnih mjera za realizaciju postavljenih ciljeva.

Održivi lokalni razvoj je nit vodilja pri formiranju strategije razvoja, a temelji se na jačanju komunalne, gospodarske i društvene infrastrukture, odnosno podizanju kvalitete života lokalnog stanovništva. Cijelo područje ima velike potencijale koji se mogu iskoristiti članstvom Republike Hrvatske u Europskoj uniji, a upravo je strategija važan dokument koji će Općina Lovreć i njene ustanove, udruge te tvrtke koristiti prilikom povlačenja sredstava iz Strukturnih i Kohezijskih fondova Europske unije.

Pored toga što služi kao vodič i okvir lokalnoj samoupravi u procesu razvoja, ovakav dokument daje potencijalnim investitorima uvid u strategiju zajednice u koju žele ulagati, dok je za donatore osnovni dokument na temelju kojeg odlučuju o raspodjeli bespovratnih sredstava.

Strategijom razvoja se želi postići sveobuhvatni održivi razvoj zajednice, optimalno korištenje resursa, postizanje zadanih ciljeva razvoja te u konačnici bolji život stanovnika Općine.

Strategija razvoja Općine je neophodni preduvjet:

- utvrđivanja razvojnih prioriteta u Općini,
- pravovremenu pripremu razvojnih projekata i za njihovu prijavu za sufinanciranje na državne i fondove Europske unije,
- utvrđivanje specifičnih razvojnih resursa i razvojnih potencijala u Općini,
- povezivanje razvojnih projekata Općine s razvojnim projektima susjednih Općina,
- usklađivanje razvojnih projekata Općine s razvojnom strategijom Županije.

Prilikom kandidiranja razvojnih projekata za sufinanciranje od strane regionalnih, državnih ili fondova Europske unije mora se prikazati povezanost projekata sa strateškim planom Općine i Razvojnom strategijom Županije.

Regionalni razvoj predstavlja pokretanje ekonomskih procesa i poticanje korištenja resursa u slabije razvijenim regijama s ciljem postizanja ukupnog održivog gospodarskog razvoja regije, u skladu s vrijednostima i očekivanjima poduzetništva, građana i posjetitelja. Europska unija provodi regionalnu politiku za unapređenje ekonomske i socijalne kohezije s krajnjim ciljem smanjivanja razvojnih razlika između 271 različite regije. Sukladno Zakonu o regionalnom razvoju (NN 147/14, 123/17, 118/18) cilj politike regionalnog razvoja je pridonijeti gospodarskom rastu i razvoju Republike Hrvatske, sukladno načelima održivog razvoja, stvaranjem uvjeta koji će svim dijelovima zemlje omogućavati jačanje konkurentnosti i realizaciju vlastitih razvojnih potencijala.

U svrhu postizanja ovog cilja politikom regionalnog razvoja nastoji se:

- osigurati povezanost lokalnih i regionalnih razvojnih potreba s prioritetima razvoja središnje razine,
- osigurati potporu slabije razvijenim područjima za povećanje i optimalno korištenje vlastitog razvojnog potencijala otklanjanjem uzroka razvojnih teškoća,
- osigurati odgovarajuće mjere za ravnomjeran i održiv razvoj jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u pograničnom području, odnosno u području uz državnu granicu, te poticati prekograničnu suradnju.

Regionalni razvoj podrazumijeva koordinaciju svih subjekata u formiranju određenog gospodarskog razvoja koji ima komparativnu prednost.

Važno je naglasiti da je gospodarski razvoj dugoročan te zahtijeva stalan trud i potporu. Značajniji i veći rezultati i napredci mogu se očekivati tek za nešto više godina. Naravno, važno je postići kratkoročne i srednjoročne rezultate, ali treba na samom početku znati da je za uspješan gospodarski razvoj potrebna dugoročna obveza.

Jedinice lokalne samouprave obavljaju poslove iz lokalnog djelokruga kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, a osobito poslove koji se odnose na uređenje naselja i

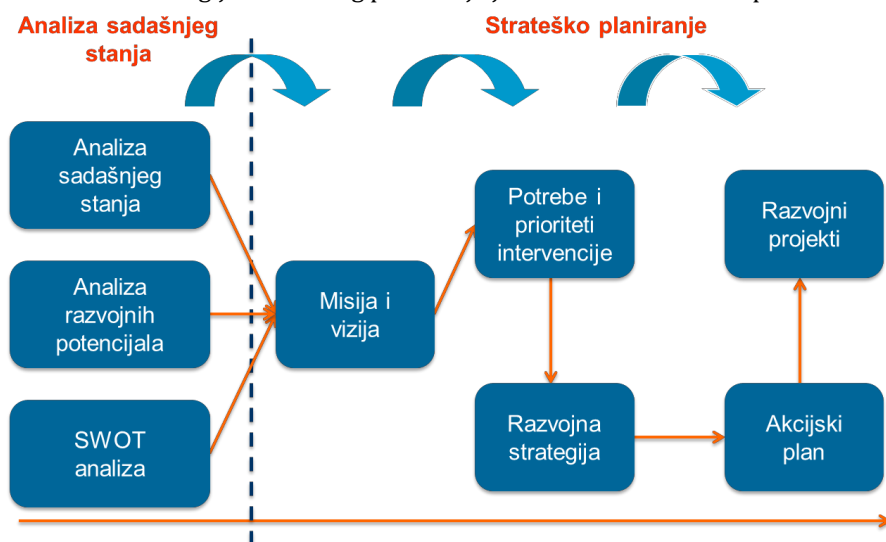
stanovanja, prostorno i urbanističko planiranje, komunalne djelatnosti, brigu o djeci, socijalnu skrb, primarnu zdravstvenu zaštitu, odgoj i osnovno obrazovanje, kulturu, tjelesnu kulturu i sport, zaštitu potrošača, zaštitu i unapređenje prirodnog okoliša, protupožarnu i civilnu zaštitu.

Partnerstvo između privatnih (poduzetničkih) i javnih (državnih) tijela ključno je za djelotvoran lokalni gospodarski razvoj. Održavanje partnerstva važna je aktivnost tijela za lokalni gospodarski razvoj te ju treba podržati osiguravanjem uključivanja privatnog sektora u formiranje i upravljanje provedbenim tijelom, te se ovim dokumentom čini upravo to.

1.2. Pristup i metodologija izrade strategije

U izradi Strategije razvoja Općine Lovreć za razdoblje 2020.-2025. godine primijenit će se standarda i provjerena metodologija strateškog planiranja koja je prikazana u Slici 1.

Slika 1: Metodologija strateškog planiranja jedinica lokalne samouprave

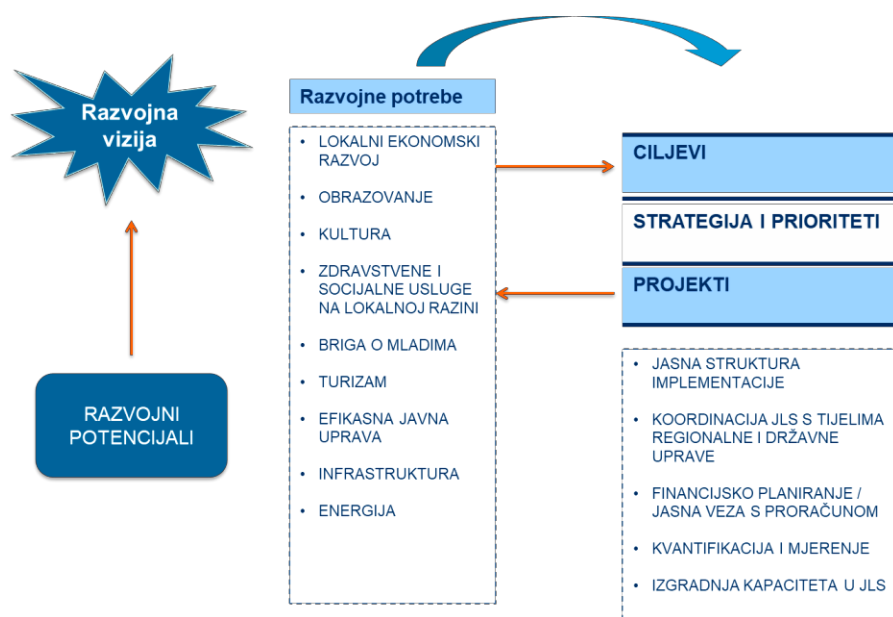

Postupak izrade Strategije razvoja Općine Lovreć započet će analizom sadašnjeg stanja koja uključuje i analizu razvojnih potencijala te SWOT analizu. U drugom dijelu dokumenta definirana je misija i vizija Općine kao podloga za određivanje strateških ciljeva i razvojne strategije kao pokretača dinamičnog socio-ekonomskog razvoja te prioritete intervencije u procesu implementacije. Na temelju prioriteta intervencije definira se razvojna strategija Općine. Proces strateškog planiranja nakon zadanih prioriteta i definirane strategije završava izradom akcijskog plana te glavnih implementacijskih projekata s kratkim sažetkom projekta.

Na Slici 2 prikazan je integrirani pristup implementaciji. Proces započinje identifikacijom razvojnih potreba Općine na temelju analize sadašnjeg stanja. Na temelju razvojnih potreba

definiraju se ciljevi razvoja te strategija i prioriteta. Projekt koji će se predložiti bazirat će se na identificiranim razvojnim potrebama Općine. Kako bi se implementacija razvojnog programa uspješno provela, važne su sljedeće smjernice: jasna struktura implementacije, koordinacija JLS s tijelima regionalne i državne uprave, financijsko planiranje / jasna veza s proračunom, kvantifikacija i mjerenje te izgradnja kapaciteta u JLS.

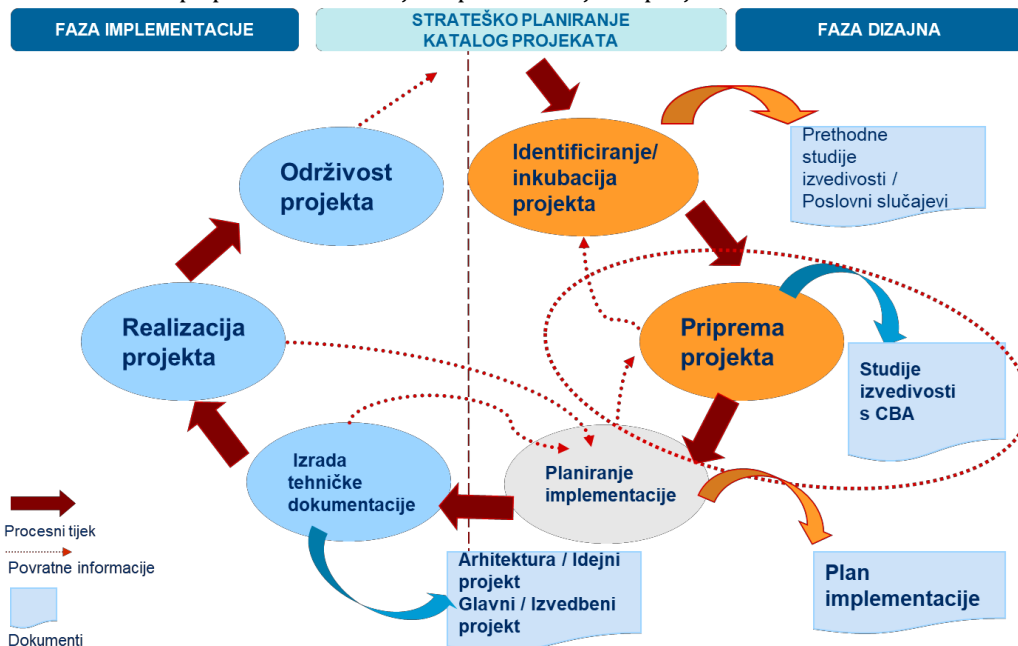
Slika 2: Integrirani pristup implementaciji

Katalogiziranje implementacijskih projekata predstavlja najvažniji dio ovog dokumenta. Projekti su usklađeni sa smjernicama i ciljevima u dokumentima višeg ranga, odnosno strategijama regionalnog i ruralnog razvoja na razini EU te odgovarajućim strategijama i operativnim programima korištenja strukturnih i kohezijskih fondova na razini država – članica.

Priprema i realizacija implementacijskih projekata je kompleksan proces koji zahtijeva strukturiran pristup. Proces započinje strateškim planiranjem i identifikacijom projekata koji će se provesti. Identifikacija projekata bazira se na prethodnim studijama izvedivosti ili poslovnim slučajevima. Nakon identifikacije slijedi proces pripreme projekta koji uključuje izradu studije izvedivosti s CBA analizom. Nakon izrade studije izvedivosti, započinje proces implementacije za koji se prethodno mora izraditi plan implementacije. Nakon izrađenog plana implementacije potrebno je izraditi tehničku dokumentaciju kako bi se u konačnici realizirao projekt te osigurala njegova održivost.

Slika 3: Proces pripreme i realizacije implementacijskih projekata

Sastavni dio ovog dokumenta je Akcijski plan koje će Općina samostalno ili u suradnji s privatnim investitorima pokrenuti u razdoblju do konca 2020.godine te u novom financijskom razdoblju EU od 2021. do 2025.godine.

1.3. Strategija EU 2020 / EU 2027

Strategija Europa 2020 temeljni je strateški dokument predložen od strane Europske komisije 2010. godine u cilju u cilju rasta i otvaranja radnih mjesta u Europskoj uniji. U okviru strategije Europa 2020 posebnu ulogu imaju regionalne vlasti te jedinice lokalne samouprave (lokalne vlasti). Europa 2020 naslijedila je Lisabonsku strategiju za razdoblje 2000.-2010. Budući da strateški dokument ne predstavlja samo formalnost, nego dokument prema kojem se sav razvoj Europske unije usmjerava (financira), za Hrvatsku kao članicu pa tako i Općinu Lovreć bitno je stalno imati na umu temeljne odrednice razvoja Europske unije.

Glavni prioritet strategije Europa 2020 je pokretanje ekonomskog rasta koji mora biti:

- pametan – razvoj gospodarstva koji se temelji na znanju i inovacijama,
- održiv – promicanje zelenijeg, konkurentnijeg gospodarstva koji se temelji na učinkovitom korištenju resursa,
- uključiv – poticanje ekonomije visoke stope zaposlenosti, uz rezultat ekonomske, socijalne i teritorijalne kohezije.

Projekti u područjima koji su prikazani u Slici 4 imat će prednost u financiranju iz strukturnih fondova EU. Općina će se sa svojim razvojnim projektima kandidirati za sufinanciranje strateških projekata iz Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR),

Europskog fonda za ruralni razvoj (EPFRR) i Europskog socijalnog fonda (ESF). Ključni izazov biti će pripremiti projekte u okviru sektora prikazanih na Slici 4 koji će biti sufinancirani iz navedenih fondova. Ulaskom u punopravno članstvo EU, položaj i odgovornosti za vlastiti razvoj jedinica lokalne samouprave se radikalno mijenja. Pored zajedničke agrarne politike (CAP), politike regionalnog i ruralnog razvoja najvažnije su zajedničke ekonomske politike u EU. U svojoj strategiji Europa 2020, koja obuhvaća razdoblje od 2014.-2020.godine, Europska unija definira jasno određenje nastavka proaktivne politike regionalnog razvoja s ciljem poticanja razvoja europskih regija s razinom razvijenosti nižom od europskog prosjeka.

Slika 4: Europa 2020 – sektori u koje će EU usmjeravati ulaganja iz Kohezijskih fondova

U okviru strategije Europa 2020 definirano je jedanaest glavnih tematskih ciljeva s kojima trebaju biti usklađene nacionalne i lokalne razvojne strategije, prema sljedećem:

1. Jačanje istraživanja, tehnološkog razvoja i inovacija,
2. Proširenje pristupa i korištenje informacijskih i komunikacijskih tehnologija,
3. Podizanje konkurentnosti MSP, poljoprivrednih proizvođača, ribara i akvakulture,
4. Poticanje pomaka prema nisko-karbonskim tehnologijama u svim industrijama,
5. Poticanje prilagođavanja klimatskim promjenama i upravljanja rizicima,
6. Zaštita okoliša i unapređivanje efikasnosti i korištenja energije,
7. Izgradnja energetski učinkovitog i održivog transporta,
8. Poticanje zapošljavanja i mobilnosti radne snage,
9. Poticanje socijalnog uključivanja i borba protiv siromaštva,
10. Ulaganje u obrazovanje i cjeloživotno obrazovanje,
11. Unapređivanje institucionalnog kapaciteta i učinkovitosti uprave.

Projekti koji nisu usuglašeni s gore navedenim ciljevima neće biti u fokusu financiranja iz strukturnih i kohezijskih fondova EU. S druge strane, to ne znači da se na razini jedinica lokalne samouprave ne mogu financirati projekti koji nisu usklađeni gornjim glavnim ciljevima i koji nisu u domeni EU politika. Međutim, za takva ulaganja pronalaženje financijskih sredstava biti otežano.

Europska komisija objavila je prvi nacrt EU strategije i glavne ciljeve razvojnih politika (Slika 5) za razdoblje 2021.-2027.g.

U narednom financijskom razdoblju Europska komisija predlaže usmjeravanje EU fondova prema pet najvažnijih razvojnih ciljeva:

1. "Pametnija Europa" – ulaganja u inovativne projekte,
2. "Zelenija Europa" – ulaganja u projekte cirkularne ekonomije i lokalne proizvodnje energije,
3. "Povezanija Europa" – ulaganja u mobilnost, prometnice i ICT,
4. "Socijalno osjetljiva Europa" – veća ulaganja u socijalnu skrb građana,
5. "Europa bliža građanima" – ulaganja u održivi lokalni razvoj.

Slika 5: Strateški ciljevi programskog razdoblja EU 2021.-2027.

1.4. Nacionalni operativni programi

Ulaskom u punopravno članstvo Europske unije, Republika Hrvatska je postala korisnica sredstava iz EU fondova. Za financijsko razdoblje 2014.-2020., RH je iz Europskih strukturnih i investicijskih (ESI) fondova dostupno € 10,679 mlrd. Od navedenog iznosa, € 8,397mlrd. odnosi se na ciljeve kohezijske politike, € 2,026 mlrd. za poljoprivredu i ruralni razvoj te € 253 mil. za razvoj ribarstva.

Kohezijska politika financira se iz tri glavna fonda:

- kohezijski fond – namijenjen za države članice čiji je BDP po stanovniku manji od 90% prosjeka Europske unije te financira projekte iz područja prometa i okoliša,
- europski fond za regionalni razvoj (EFRR) – cilj jačanje ekonomske i socijalne kohezije u Europskoj uniji te smanjenje razvojnih razlika između njenih regija,
- europski socijalni fond (ESF) – potiče zapošljavanje i mogućnosti zaposlenja u Europskoj uniji.

Slika 6: Nacionalni operativni programi

Kohezijski fond namijenjen je za najmanje razvijene državne članice Europske unije čiji je BDP po stanovniku manji od 90% prosjeka EU. Glavna svrha Kohezijskog fonda je jačanje ekonomske, socijalne i teritorijalne kohezije Europske unije u interesu promicanja održivog razvoja. Osim navedenog, zadaća fonda je i osigurati ravnotežu prema ulaganjima, investicijama i infrastrukturi, specifično za svaku državu članicu. Za razdoblje od 2014. do 2020. godine sredstva iz Kohezijskog fonda su usmjerena na 15 država članica: Bugarska, Cipar, Češka, Estonija, Grčka, Hrvatska, Latvija, Litva, Mađarska, Malta, Poljska, Portugal, Rumunjska, Slovačka i Slovenija. Iako je Kohezijski fond uglavnom namijenjen za financiranje velikih nacionalnih projekata čiji su korisnici tijela javne vlasti, prilike za poslovni sektor otvaraju se kroz sudjelovanje u postupcima javne nabave za isporuku dobara i usluga i obavljanje radova.

U razdoblju 2014. do 2020. godine, Republici Hrvatskoj dostupno je ukupno € 2,55 mlrd. iz Kohezijskog fonda, a aktivnosti koje se mogu financirati su:

- transeuropska transportna mreža i paneuropski koridori,

- transportna infrastruktura koja pridonosi okolišno-održivom urbanom i javnom prometu, interoperabilnosti transportnih mreža diljem i potiče intermodalne prometne sustave,
- okolišna infrastruktura radi preuzimanja EU standarda zaštite okoliša,
- učinkovito korištenje energije i obnovljivih izvora energije.

Europski fond za regionalni razvoj (EFRR) jedan je od pet fondova u sklopu Europskih strukturnih i investicijskih fondova. Cilj fonda je jačanje gospodarske i socijalne kohezije te smanjivanje razlika između regija unutar EU, kroz podršku u razvoju i strukturnim prilagodbama regionalnih gospodarstava, kao i podršku prekograničnoj, transnacionalnoj i međuregionalnoj suradnji. Korisnici programa su istraživački centri, lokalne i regionalne vlasti, škole, korporacije, trening centri, državna uprava, mala i srednja poduzeća, sveučilišta i udruge. Osim navedenih korisnika, sredstva fonda dostupna su i za javna tijela, određene organizacije privatnog sektora (posebno mala poduzeća), nevladine organizacije i volonterske organizacije. Republici Hrvatskoj na raspolaganju je € 4,321 mlrd. iz fonda, a sredstvima fonda podržavaju se sljedeće aktivnosti:

- produktivna ulaganja koja pridonose stvaranju i očuvanju održivih radnih mjesta, kroz izravne potpore za ulaganja u mala i srednja poduzeća,
- ulaganja u infrastrukturu pružanja osnovnih usluga građanima u području energetike, okoliša, prometa te informacijskih i komunikacijskih tehnologija (ICT),
- ulaganja u socijalnu, zdravstvenu i obrazovnu infrastrukturu,
- razvoj unutarnjeg potencijala podržavanjem lokalnih i regionalnih razvoja i istraživanja i inovacije,
- tehnička pomoć.

Europski socijalni fond (ESF) predstavlja glavni financijski instrument Europske unije za ostvarivanje strateških ciljeva politike zapošljavanja. Fond osigurava podršku europskim regijama koje su pogođene visokom stopom nezaposlenosti. Financijska sredstva ESF-a dolaze iz proračuna Europske unije i dopunjavaju se nacionalnim doprinosima, a Hrvatskoj će u razdoblju od 2014. do 2020. godine biti dostupno € 1,516 mlrd. iz Europskog socijalnog fonda. Program se provodi kroz pojedine projekte koji se odvijaju pod vodstvom različitih organizacija – sudionika, kao što su javne uprave, poduzeća, nevladine organizacije i socijalni partneri aktivni na području zapošljavanja i socijalne uključenosti. Zahtjev za financiranje također mogu podnijeti i drugi oblici organizacija iz javnog i privatnog sektora poput lokalne i regionalne vlasti, obrazovne institucije, nevladine institucije, sindikati, radnička vijeća, predstavnici industrije i profesionalne udruge pojedinih poduzeća. Aktivnosti koje se financiraju iz fonda su:

- promicanje zapošljavanja i podrška mobilnosti radne snage,
- ulaganje u obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje,
- promicanje socijalne uključenosti i borba protiv siromaštva,

- jačanje institucionalnih kapaciteta i učinkovitost javne uprave.

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR) ima za cilj jačanje europske politike ruralnog razvoja i pojednostavljenje njezine provedbe. Fond se financira sredstvima Zajedničke poljoprivredne politike (ZPP) i pridonosi ostvarivanju ciljeva strategije Europa 2020. U razdoblju od 2014. do 2020. godine Republici Hrvatskoj je dostupno 2,026 mlrd. iz fonda. Korisnici fonda mogu biti poljoprivredni gospodarski subjekti, poljoprivredne organizacije, udruge i sindikati, udruge za zaštitu okoliša, organizacije koje pružaju usluge u kulturi zajednice, uključujući medije, udruge žena, poljoprivrednike, šumare i mlade.

Aktivnosti koje se financiraju iz fonda su:

- poticanje transfera znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima,
- jačanje konkurentnosti svih vrsta poljoprivrede i povećanje održivosti gospodarstva,
- promicanje organizacije prehrambenog lanca i upravljanje rizicima u poljoprivredi,
- obnova, očuvanje i promicanje ekološke ovisnosti o poljoprivredi i šumarstvu,
- promicanje učinkovitosti resursa i pomak potpora prema niskim razinama ugljičnog dioksida i klimatski prilagodljivoj poljoprivredi, prehrani i šumarstvu,
- promicanje socijalne uključenosti, smanjenje siromaštva i gospodarski razvoj ruralnih područja.

Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EFPR) osigurava sredstva ribarskoj industriji i priobalnim zajednicama s ciljem njihove prilagodbe promijenjenim uvjetima u sektoru i postizanja gospodarske i ekološke održivosti. Za financijsko razdoblje od 2014. do 2020. godine u Republici Hrvatskoj biti će alocirano ukupno € 253 mil. iz fonda. Najveći udio sredstava (86,8 mil.) osiguran je za prioritetno područje 1 koje se odnosi na poticanje okolišnog održivog, resursno učinkovitog, inovativnog, konkurentnog i na znanju utemeljenog ribarstva. Korisnici sredstava su gospodarski subjekti i udruge u državama članicama koji se mogu prijaviti za sredstva iz Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo. Aktivnosti koje se mogu financirati unutar zajedničkog upravljanja su: održivi razvoj ribarstva, akvakulture, ribolovnih područja te naknade za dodatne troškove u najudaljenijim regijama za ribarske proizvode i akvakulturu.

Ovim dokumentom Općina svoje razvojne prioritete i implementacijske projekte usuglašava s mogućnostima sufinanciranja iz europskih strukturnih i kohezijskih fondova u razdoblju do 2020. te u novoj financijskoj perspektivi EU u razdoblju 2021-2025.

2. ANALIZA SADAŠNJEG STANJA

Analizom stanja/okruženja provedene su aktivnosti za analizu postojećeg stanja u kojem se Općina Lovreć nalazi. Pod navedenim se podrazumijeva prikupljanje informacija o sadašnjem stanju i poziciji Općine u namjeri da te informacije posluže kao oslonac za donošenje odluka o tome koje će mjere poduzeti i u kojem smjeru Općina Lovreć treba djelovati.

2.1. Povijesni razvoj

Na širem području Općine Lovreć postoje mnogi dokazi o naseljenosti ovog područja, odnosno kontinuitetu življenja, još od doba neolita pa sve do današnjih dana. Prvi narod koji je naseljavao ovo područje su Iliri koji se dugi niz godina opire rimskim osvajačima. Međutim, Rimljani ipak pokoravaju Ilire, a područje postaje dio rimske provincije Dalmacije. Prema ostacima na lokalitetu Vrgradina, iznad Lovreća, pretpostavlja se da je na tom području bila utvrda ili čak antički, odnosno ilirski grad.

Mnogobrojni arheološki nalazi iznad samog Lovreća upućuju na antičko naselje – stari rimski Tronum, a prema nekim podacima Labineca. Po nekim izvorima Lovreć se dovodi i u vezu s trećim antičkim naseljem Laurentium (Ludrum) obzirom na činjenicu da se tu križao stari antički put. Pretpostavlja se da je tadašnje naselje porušeno u vrijeme kad i Salona, odnosno ostali dalmatinski gradovi (614. godine). Kroz Lovreć prolazi antički put koji povezuje Tilurium (Trilj) i Novae (Runoviće – sjedište tadašnje biskupije – do 533. godine), a sastavni je dio važne prometnice koja povezuje Salonu i Naronu. Ova je cesta obnovljena u XIX stoljeću (između 1854. i 1861. godine). Također ovim područjem prolazi i cesta od Lovreća preko Studenaca, Prološca i Imotskog za Hercegovinu.

Hrvati ove krajeve naseljavaju u VII. stoljeću, a pokrštavaju se tijekom VIII. i IX. stoljeća, dok pastorizacija ovog područja počinje u XIV. stoljeću nakon što je sagrađen franjevački samostan u Imotskom polju. Zahvaljujući činjenici da se u Imotskoj krajini (kojoj je ovo područje pripadalo) nije stvorio domaći feudalni, pa ni građanski sloj, područje se nalazilo na margini događaja, odnosno izvan borbi moćnih plemićkih rodova. Prema podacima iz tog razdoblja, smatra se da su Mrnjavci i Studenci najstariji zaseoci Lovreća.

Oko 1500. godine prostor Imotske krajine potpada pod Turke, što uzrokuje velika iseljavanja stanovništva, prema Bosni, a naročito prema primorju. Neki dokumenti spominju organizirano preseljenje stanovništva iz Lovreća i Opanaka na prostor oko Zadvarja, dok se na njihova imanja doseljavaju katoličke obitelji iz Hercegovine (s turskog područja) radi pomoći u organiziranju obrane. Turska okupacija traje do 1717. godine kada je uspostavljena Mletačka vlast. Opustošeni teritorij naseljavaju doseljenici iz Hercegovine i Bosne.

Mletačkim razgraničenjem župa Lovreć-Opanci razdijeljena je između dvije Općine. Međutim, crkveno to uvijek ostaje jedinstveni prostor.

Razdoblje kratke vladavine francuske i austro-ugarske nisu dovoljno obrađene, ali je poznato da se u to vrijeme razvija skromni građanski sloj u varošima (Lovreć) sa sitnom i tranzitnom trgovinom. Između dva rata (I. i II. svjetski) Lovreć se razvija kao varošica na sjecištu putova i postaje središtem Lovreća i Opanaka. Tu se gradi škola, nova crkva, trgovine gostionice i zdravstvena stanice. U razdoblju od 1952. do 1962. godine bila je osnovana i posebna Općina na Lovreću.

Domovinskim ratom stvara se samostalna država, Republika Hrvatska, te ponovno formira Općina Lovreć.

Tijekom cijelog povijesnog razdoblja, u oblikovanju prostora najviše utjecaja pripada poljoprivredi iako ona, zbog škrte zemlje i nedostatka vode, ne zauzima značajnije mjesto u privređivanju stanovništva, osim za vlastite potrebe. Značajno mjesto u privređivanju ovog kraja zauzimalo je stočarstvo, poglavito ovce i krave te ponešto koze. U razdoblju između I. i II. svjetskog rata, intenzivno se grade bunari i čatrnje kako bi se ublažio nedostatak vode. Međutim, od 70-tih godina prošlog stoljeća poljodjelstvo i stočarstvo naglo propadaju, uglavnom zbog brojnog iseljavanja stanovništva na rad u Njemačku, a kasnije i trajnog preseljenja, ponajviše u Split i Zagreb.

Tako Općina Lovreć, u samostalnoj državi Hrvatskoj, ulazi u razdoblje kojeg karakterizira potpuna gospodarska nerazvijenost uz najmanji broj stanovnika od popisa iz 1857. godine, kada je na ovom području živio 3591 stanovnik, tj. više od 1000 stanovnika nego 2001. godine.

2.2. Geoprostorna obilježja

2.2.1. Zemljopisni položaj

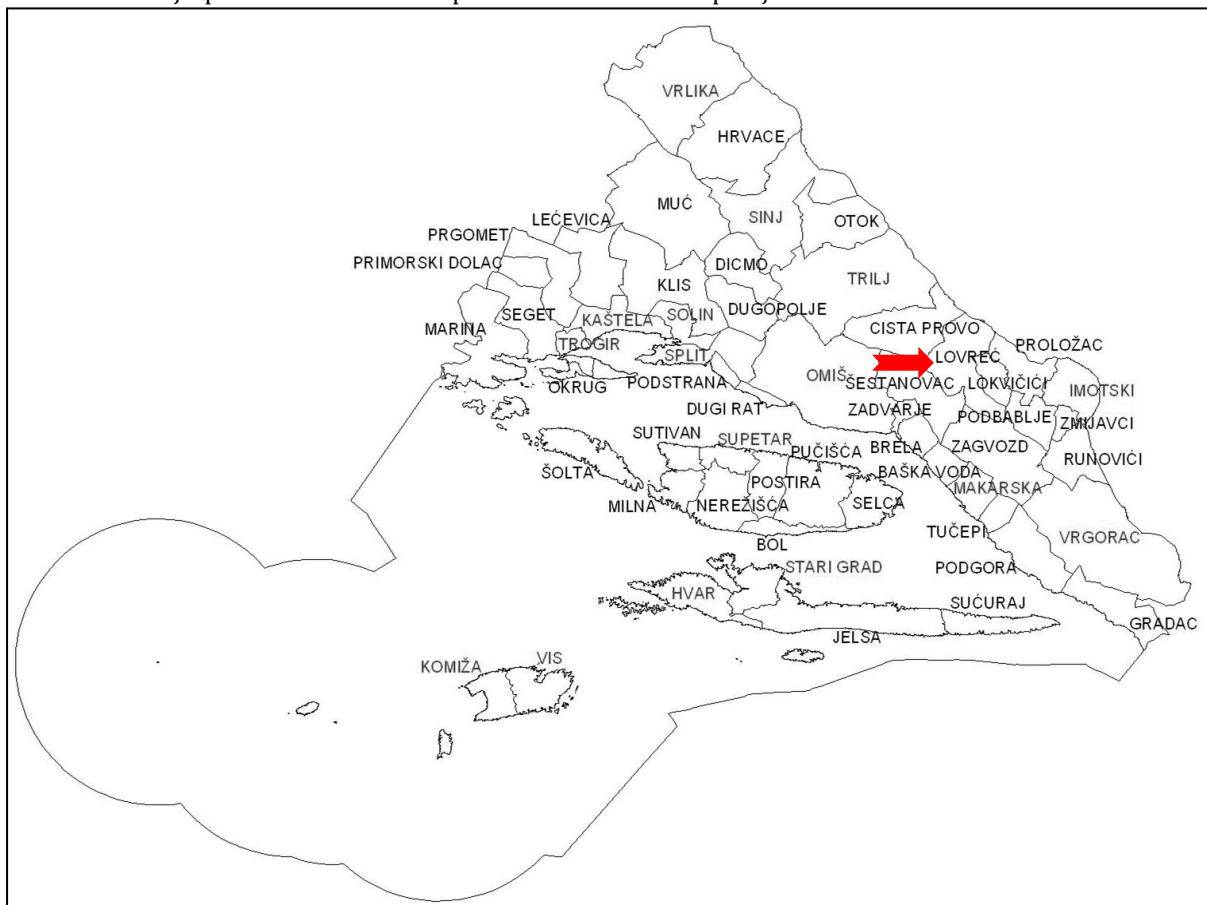
Prostor Općine Lovreć pripada rubnom i graničnom području Splitsko-dalmatinske županije.

U zemljopisnom pogledu Općina Lovreć zauzima sjeverozapadni dio zabiokovskog kraja do granice s Bosnom i Hercegovinom. Područje Općine se prostire u smjeru zapad – istok – sjever, obuhvaćajući brdovite predjele na potezu Cista Provo – Lovreć – Medov Dolac (Dobrinče) i Opanci – Lovreć – Studenci, s nekoliko kraških udolina.

Površina Općine iznosi 105,81 km². Gustoća naseljenosti 2011.godine iznosi 16,05 st./km², što Općinu svrstava u vrlo slabo naseljene jedinice lokalne samouprave u Splitsko-dalmatinskoj županiji.

Naselja u sastavu Općine su: Studenci (36,85 km²), Lovreć (31,70 km²), Opanci (16,07 km²), Medov Dolac (12,43 km²) i Dobrinče (8,76 km²).

Slika 7: Položaj Općine Lovreć unutar Splitsko-dalmatinske županije

2.2.2. Reljef

Područje Općine Lovreć je vapnenački kraški prostor na kojem su zastupljeni svi elementi karakteristični za kraški reljef. Vapnenački grebeni i uzvišenja, među kojima su smještene kraške doline, drage, razvijene kraške zaravni, ponikve, škrape i jame predstavljaju kraške fenomene tipične za Dalmaciju. Nadmorska visina terena varira od oko 450 m na jugozapadnom dijelu općine do 800 m na jugoistočnom dijelu Općine.

Na velikom dijelu područja dominiraju tereni s umjereno strmim i strmim padinama, uglavnom s nagibom od 16 – 45%. Na nešto manjem dijelu nalaze se umjerene padine s nagibom od 8 – 16%, dok ostalim dijelom područja Općine dominiraju blage padine s nagibom od 3 – 8%. Tek mali dio područja karakterizira gotovo ravan teren nagiba od 0 – 3%. Stjenovitost je na ovom području izražena i varira od 2 – 90%. Veliki dio područja pokrivaju šume s makijom i grmljem.

Pružanje reljefa imalo je odlučujuću ulogu u prometnom povezivanju područja današnje općine sa susjednim područjima, što je posebno naglašeno longitudinalnim pravcem Cista

Provo – Lovreć – Imotski te transverzalnim pravcem Dupci – Šestanovac – Cista Provo – Lovreć – Studenci – Aržano – Kamensko.

Isto tako je reljef imao i odlučujući utjecaj na postanak i formiranje, odnosno razvoj naselja. Naselja su se, na prostoru Općine Lovreć, razvijala uglavnom uz veće površine poljoprivrednog zemljišta, veće doline i kraške drage (Studenci) te na značajnim raskrižjima putova (Lovreć).

2.2.3. Pedologija

Uz kraške fenomene (škrape, vrtače, doline i drage) područje Općine Lovreć odlikuje se vrlo izraženim reljefnim oblicima što je značajno utjecalo na postanak i svojstva tla. Posebno su za ovaj prostor izrazito značajna višestoljetna nastojanja čovjeka da u tim teškim uvjetima formira polje, terase i suhozide te tako utječe na stvaranje tla kao osnovnog preduvjeta opstanka stanovništva.

Na ovom području splet pedogenetskih čimbenika i procesa, rezultirao je većim brojem tipova tala iako svi spadaju u razdjel automorfni tala. Na području Općine Lovreć ukupno je utvrđeno šest tipova tala s trinaest podtipova te više varijanti i formi. Međutim, sistemske jedinice tala ne dolaze zasebno već se javljaju kao složene zemljišne kombinacije, a utvrđene su na temelju podataka i analitičkih rezultata za morfološka, fizikalna i kemijska svojstva tla.

Obradom jedinica tala te njihovih površina i pojedinih značajki, utvrđeno je da najveći dio prostora predstavlja pretežito smeđe tlo na vapnencima i dolomitima u kombinaciji s vapnenačko-dolomitnom crnicom, crvenicom i antropogenim tlima u vrtačama. Veliku površinu zauzima pretežito smeđe tlo na vapnencu i dolomitu s vapnenačko-dolomitnom crnicom i crvenicom, dok najmanju površinu zauzima smeđe tlo na vapnencu i dolomitu s vapnenačko dolomitnom crnicom i crvenicom.

Od matičnih supstrata, dominantno su zastupljeni vapnenci s lećama dolomita te vapnenci i dolomiti koji su različite starosti. Na manjem dijelu područja nalaze se i koluvijalni supstrati pretežito slabo skeletni ili/i dobro skeletoidni. Na južnom dijelu Općine nalaze se i breče. Tekstura površinskog sloja tla uglavnom je ilovasta te ilovasto glinasta, a smo mjestimično glinasta. Međutim, gotovo kod svih tala prisutan je značajan sadržaj skeleta, tako da je tekstura najčešće skeletoidna.

Dreniranost tla je uglavnom dobra osim kod površina većeg nagiba s plitkom ili vrlo plitkom ekološkom dubinom. Ekološka dubina varira od vrlo plitkih tla s dubinom ispod 15 cm (na višim nadmorskim visinama i većem nagibu terena) do plitkih tala s dubinom od 15 – 30 cm. Tek na manjem dijelu područja općine nalaze se srednje duboka tla s dubinom od 30 – 60 cm te duboka tla s dubinom od preko 60 cm. Srednje duboka i duboka tla najčešće se obrađuju. Dominantni način vlaženja kod svih tala je automorfni, tj. vlaženje tla se vrši isključivo oborinskom vodom pa nema prekomjernog vlaženja profila tla.

Uzimajući u obzir značajke tla i klimatske prilike na ovom području, tijekom ljetnih mjeseci, izuzetno je izražen nedostatak vode u tlu što znatno ograničava mogućnost intenzivnijeg korištenja poljoprivrednog zemljišta.

2.2.4. Hidrografija

Najveći dio prostora Općine Lovreć zauzimaju kraško-vapnenački tereni i bezvodna područja izgrađena od poroznih vapnenaca, gdje atmosferske vode brzo poniru pa nema značajnijih površinskih voda niti izvorišta. Hidrografija područja Općine Lovreć, iako nosi sve specifičnosti krša, donekle je modificirana pojavom flišnih sinklinala koje su izgrađene od slabo propusnih ili vodonepropusnih naslaga. Uslijed toga se na području naselja Studenci (oko polja) javljaju manji izvori – Alibegovac, Dedino Vrilo, Kašin Bunar, Šakića Bunar, Ševar, Šip Vrbica i Zvizda te (u prodolini između Dujmovića i Marasa) izvor – Satulija. U zimskoj polovini godine, poslije obilnih kiša, od pojedinih izvora javljaju i povremeni vodotoci.

2.2.5. Klima

Područje Općine Lovreć ima izmijenjenu sredozemnu klimu koja karakterizira dalmatinsku Zagoru, odnosno druge prostore koji se nalaze u neposrednom zaleđu Jadranskog primorja do kojih ipak djelomično dopiru sredozemni utjecaji. Osnovne klimatske značajke spomenute klime su: - niža temperatura nego u susjednom primorju, veće temperaturne amplitude, sredozemni padavinski režim sa suhim ljetima i izrazito vlažnom zimskom polovinom godine (jesen – zima), pojava prevladavajućih lokalnih vjetrova kao i u primorju (bura i jugo) te nešto manje izražena pojava periodičnih vjetrova tijekom ljeta kao pandan maestralu i burinu u primorju (zдолac danju, a zgorac noću). Sredozemni utjecaj na ovo područje dolazi iz pravca Dubaca, odnosno dolinom rijeke Cetine iz pravca Omiša.

Temperatura zraka prema mjerenjima na području Imotskog je:

- srednja siječanjska 4,2 °C
- srednja srpanjska 23,3 °C
- srednja godišnja 13,6 °C, odnosno godišnja amplituda 19,4 °C

Srednje količine padavina po godišnjim dobima u milimetrima su:

- proljeće 299
- ljeto 168
- jesen 421
- zima 422, odnosno srednja godišnja količina 1310 milimetara

Kao što je navedeno prevladavajući vjetrovi na području Općine Lovreć su bura i jugo. Bura je relativno suh i hladan vjetar koji najčešće puše tijekom zime i proljeća. Učestalost mu je nešto manja (21.8%), a donosi vedro, suho i hladno vrijeme.

Jugo je topao i vlažan vjetar koji se najčešće javlja tijekom jeseni, zime i proljeća pa je zbog tog i najučestaliji vjetar na ovom području (25.9%). Donosi toplo i vlažno vrijeme s kišom.

Uz buru i jugo na području Općine Lovreć zastupljeni su i drugi lokalni vjetrovi koji pušu iz različitih pravaca. To su: - tramuntana, dosta jak sjeverni vjetar koji se najčešće javlja zimi; - levanat, relativno hladan istočni vjetar koji se najčešće javlja krajem jeseni, tijekom zime i početkom proljeća te obično donosi kišu, a zimi snijeg.

2.3. Kulturna baština

Zaštita i upravljanje kulturnom baštinom, materijalnom i nematerijalnom jedan je od važnih čimbenika za prepoznavanje, definiranje i afirmaciju kulturnog identiteta. Kulturna dobra upisuju se u Registar kulturnih dobara-javnu knjigu koju vodi Ministarstvo kulture. Kulturna baština dijeli se na materijalnu, pokretnu i nepokretnu te na nematerijalnu kulturnu baštinu.

Kulturno –povijesna baština predstavlja fizičke artefakte (umjetničkih djela i proizvoda kreativnih djelatnosti) i nematerijalnih obilježja nekog društva ili društvenih skupina koji se nasljeđuju od ranijih generacija, održavaju u sadašnjosti te ostavljaju na korist budućim generacijama.

Opća konferencija UNESCO-a je na svom sastanku u Parizu održanom 17 –21.studenog 1972.godine usvojila Konvenciju o zaštiti svjetske kulturno –povijesne baštine (dalje u tekstu Konvencija). Konvencija zahtjeva od zemalja članica UN-a zaštitu supstance i vrijednosti svjetske kulturno – povijesne baštine. Ciljevi zaštite nisu samo održavanje supstance vizualnog integriteta i materijalnog sadržaja kulturnih dobara već i uključivanje baštine u ekonomski razvoj. Obnova kulturne baštine je tako Konvencijom postavljena kao jedan od pokretača ekonomskog napretka i općeg razvoja u zemljama članicama. Zemlje članice UN-a obvezne su razviti i u svoje zakonodavstvo ugraditi procedure i pravila definiranja objekata i značaja kulturnih dobara koja predstavljaju baštinu te procedure njihove zaštite. Svaka je zemlja, potpisnica Konvencije, obvezna osigurati u svom zakonodavstvu instrumente identifikacije, zaštite, konzerviranja i transmisije kulturno – povijesne baštine prema budućim generacijama.

Vrijednost kulturne baštine i nužnost njenog dugoročnog očuvanja i zaštite razumljivi su sami po sebi. Bez očuvane kulturne baštine ne može se govoriti ni o identitetu, povijesti ili kulturi nekoga naroda u cjelini i njegovih pojedinaca. Današnje poimanje kulturne baštine znatno se promijenilo u odnosu na prijašnja razdoblja. Prema UNESCO-u, kulturna se baština ranije odnosila samo na spomeničke ostatke kulture, no taj se koncept postupno

proširio na nove kategorije kao što je nematerijalna kulturna baština, etnografska ili industrijska baština i sl. Smatra se da je ta promjena u poimanju i razlučivanju kulturne baštine posljedica usmjeravanja pažnje na samo ljudsko društvo, njegove tradicije i izričaje kao i na informacijske, društvene i filozofske sustave na kojima se stvaralaštvo temelji, ističući pri tom otvoreni koncept baštine koji reflektira ne samo prošlu, već i sadašnju živuću kulturu.

Kulturna baština, i materijalna i nematerijalna, ključan je resurs u razvoju turističke industrije. Međutim kulturna baština ne predstavlja samo važan resurs u generiranju izravne turističke ponude nego i u razvoju proizvodnje proizvoda temeljenih na materijalnoj ili nematerijalnoj baštini. Primjerice u Italiji je na taj način razvijena industrija proizvodnje vina, stakla, čaša, boca, čepova i sl. koja je vezana upravo za kulturnu baštinu odnosno počiva na tradicijskim obrascima ili je inspirirana njima. Čitav je niz proizvoda koje je moguće ponuditi kao suvenire, ali i one koje je moguće svakodnevno koristiti te čija estetska vrijednost se temelji na baštini. Tržište za proizvode i usluge koji se temelje na kulturnoj baštini ima velik, dosad neznatno iskorišten potencijal.

U tom smislu kulturna baština svojom raznolikošću i vrijednostima predstavlja izuzetno velik potencijal za razvoj poduzetništva, koje ima važnu ulogu za lokalni društveno-gospodarski razvoj u smislu zapošljavanja, otvaranja novih poduzeća, kreiranja inovacija, ostvarenja prihoda lokalnoj zajednici, poticanje razvoja drugih gospodarskih i društvenih djelatnosti i dr. Osim važnosti za gospodarski razvoj, poduzetništvo utemeljeno na kulturnoj baštini pridonosi stvaranju simboličkih vrijednosti i njegovanju identiteta. Na području Općine Lovreć nalazi se 19 registriranih kulturnih dobara od čega je 18 registrirano kao pojedinačno nepokretno kulturno dobro, a 1 je registrirano kao nepokretno kulturno dobro-kulturno-povijesna cjelina.

U sljedećoj tablici je prikazan popis kulturno-povijesnih dobara na području Općine Lovreć, kao i njihov postojeći status zaštite.

Tablica 1: Zaštićena kulturna dobra Općine Lovreć

Oznaka u registru	Naselje	Naziv kulturnog dobra	Vrsta kulturnog dobra
Z-7347	Dobrinče	Groblje sa stećcima Glavica - kapela Gospe od Zdravlja	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-7355	Dobrinče	Prapovijesne gomile Močatorine - Turski doci	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-6367	Dobrinče	Srednjovjekovno groblje u Gornjim Granićima	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-7148	Lovreć	Arheološka zona Bošnjakova gradina	Nepokretno kulturno dobro - kulturno - povijesna cjelina
Z-3013	Lovreć	Arheološko nalazište "Mramori" (Kamenjak)	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno

Z-6900	Lovreć	Arheološko nalazište Nikolića gradina	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-6336	Lovreć	Crkva sv. Duha	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-7102	Lovreć	Kuća spaljenih	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-6941	Lovreć	Pušina kula	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-7103	Lovreć	Spomen-kosturnica	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-7346	Lovreć	Bliznice - pet bunara i lokva	Nepokretna pojedinačna
Z-6891	Medov Dolac	Arheološko nalazište Grad (Ivanova kula)	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-7403	Medov Dolac	Bunari Brščanovica	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-7402	Medov Dolac	Raosov bunar	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-7334	Opanci	Pridivišće – četiri bunara i lokva	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-6943	Studenci	Gradina Jova	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-5711	Studenci	Srednjovjekovno groblje u Šakićima	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-4769	Studenci	Arheološko nalazište Mala gradina	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-5680	Studenci	Arheološko nalazište Zvizda	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno

Izvor: Ministarstvo kulture

Groblje sa stećcima Glavica - kapela Gospe od Zdravlja - groblje sa stećcima nastaje tijekom 14. i 15. stoljeća na prostoru uz sjevernu i južnu stranu puta. Iako je broj stećaka na ovoj nekropoli bio veći, do danas je sačuvano šest cijelih stećaka: tri sanduka, jedna ploča te dva sljemenjaka. Uz sjevernu stranu puta nalazi se kapelica Gospe od Zdravlja građena od neukrašenog sljemenjaka visine 100, dužine 102 i širine 50 centimetara. Sljemenjak se oslanja na ukrašeni sanduk dužine 135, širine 125 i visine 45 centimetara. Sanduk je ukrašen sa svastikom i polumjesecom. Na prostoru oko kapele nalazi neukrašeni sanduk na postolju dužine 128, širine 56 i visine 47 centimetra te jedna ploča ili postolje stećka i jedan dijelom zatrpani sanduk. Nekih 20-tak metara južno od puta nalazi se ukrašeni sljemenjak dužine 141, visine 72 i širine 39 centimetara. Na sjevernoj strani sljemenjak je ukrašen prikazom konja sa sedlom bez konjanika, križem i životinjom. Na zapadnoj strani ukrašen je polumjesecom i kuglom, na istočnoj strani su dvije kugle dok je ukras na južnoj strani nečitak (životinja?). Sljemenjak je stajao na postolju koje je sad dijelom izmaknuto i polomljeno. U okolnim suhozidima i parcelama vide se ulomci stećaka tako da je pravi broj stećaka na ovoj nekropoli znatno veći.

Slika 8: Groblje sa stećcima Glavica

Prapovijesne gomile Močatorine - Turski doci - sjeveroistočno od sela Dobrinče odnosno jugozapadno od sela Krivodol na obroncima brda Močatorine na 620 m. nadmorske visine uz stari put nalazi se skupina od četiri prapovijesne kamene gomile. Prve dvije gomile nalaze se uz sami stari put s njegove južne strane. Manja gomila promjera je 12.5 i visine oko 1 metar. Kameni plašt gomile na jednom dijelu je djelomično prekopan. Oko dvadeset metara dalje nalazi se veća gomila, promjera oko 25 i visine oko 4 metra. Na vrhu gomile nalazi se veći suhozidni zaklon kružnog tlocrta. Oko sto metara sjeveroistočno od ovih gomila i starog puta nalaze se druge dvije gomile. Veća gomila promjera je oko 17 i visine oko 4 metra. Po sjeverozapadnoj strani presijeca je veći suhozid. Kameni plašt na vrhu gomile na manjem djelu je prekopan. Oko trideset metara zapadno od ove gomile nalazi se manja gomila, promjera 14 i visine oko 2 metra. Na površini gomile vidljiva su dva suhozidna zaklona kružnog tlocrta. Stari put sa sačuvanim rubnim kamenjem uz kojeg se nalazi ova nekropola najvjerojatnije je postojao i u srednjem vijeku.

Srednjovjekovno groblje u Gornjim Granićima - nalazi se sz od Dobrinača na južnom ulazu u spomenuti zaseok. Radi se o srednjovjekovnom groblju sa stećcima koje nastaje tijekom 15. st.a, uz i oko starog seoskog puta, sjeverno od suvremene prometnice. Sačuvano je 23 sanduka te 1 sljemenjak. Veći broj stećaka ugrađen je u suhozid koji omeđuje stari put. Preostali stećci raspoređeni su na platoima iznad i ispod puta. Manji broj stećaka je ukrašeno a od ukrasnih motiva pojavljuju se vijenac, rozeta, kolo, tordirana vrpca, polumjesec, križ, ljiljani.

Arheološka zona Bošnjakova gradina - nalazi se sjeverno od mjesta Lovreć, iznad zaseoka Bošnjaci na uzvisini Gradina na 631 m/n. Radi se o kompleksnom arheološkom nalazištu koje ima nekoliko faza razvoja te se razvija gotovo u kontinuitetu od prapovijesti do kasnog srednjeg vijeka Prvu fazu na nalazištu predstavlja brončanodobna gradina

branjena velikim suhozidnim bedemom od kojeg je danas ostao visoki i široki nasip najbolje vidljiv na sjevernoj i istočnoj strani uzvisine. U srednjem vijeku (a moguće već i u kasnoj antici) na gradini je izgrađena utvrda. Utvrda zatvara izduženi nepravilni elipsasti prostor od oko 100 x 50 metara na južnoj padini uzvisine. Bedemi su vidljivi na svim stranama, čak i na južnoj koja završava gotovo okomitim liticama. Na vrhu utvrde, izbačena iz linije bedema ali vezana s njima, nalazi se kula kvadratnog tlocrta (oko 3.5 x 4 m) s kontraforima na sjevernom i zapadnom zidu. Ulazi u utvrdu širine oko 2 metra vidljivi su na sjevernom dijelu istočnog bedema, južnom dijelu zapadnog bedema i na zapadnom dijelu južnog bedema. Uz istočni bedem otkriveno je dio stambenih prostorija srednjovjekovnog sklopa. Sa zapadne strane se od bedema odvaja dugi bokobran koji je dodatno štiti prilaz utvrdi tijekom srednjeg vijeka. Teško je utvrditi točno vrijeme izgradnje utvrde, pouzdanije se može govoriti da je egzistirala u razvijenom srednjem vijeku, dok neki fortifikacijski dijelovi, poput spomenutog bokobrana, mogu upućivati i na kasnu antiku. U podnožju utvrde, s južne strane, postojalo je antičko naselje.

Arheološko nalazište "Mramori" (Kamenjak) - nalazi se u istočnom dijelu mjesta Lovreć, uz cestu Trilj-Imotski. Radi se o srednjovjekovnom groblju sa stećcima koje nastaje u 15. stoljeću uz staru antičku komunikaciju Salona-Tilurij-Novae-Narona. Sačuvano je oko 20 stećaka svih vrsta, te jedna križina. Repertoar ukrasnih motiva sličan je kao i na ostalim stećcima ovoga kraja: rozete, polumjeseci, križevi, spirale, vitice, ljudske figure povezane u kolu, prikazi lovca konjanika, te jelena. Na jednom stećku-sljemenjaku sačuvan je natpis pokojnika Vlkoja Bogdanića koji spominje i "kovača" tj. klesara Jurine.

Arheološko nalazište Nikolića gradina - nalazi se ji od zaseoka Nikolići u Lovreću. Na tjemenu brda Umac nalazi se prapovijesna gradina smještena na dominantnom strateškom položaju, na 766-773 m N/v, koji je omogućavao kontrolu okolnih putova te manjih kraških dolina. Zaravnjeni plato gradine, ovalna tlocrta zauzima oko 4000 m². Branjen je jednostrukim bedemom sa S i J strane dok je sa I i II strane branjen dvostrukim bedemom. Na Z strani pored vanjskog bedema uočava se mogućnost postojanja i unutarnjeg bedema. Širina sačuvanog suhozidnog bedema je oko 5-10 m a visina oko 1-6 m. Vanjski bedem širok je oko 2-4 m a visok oko 1-3 m. Gradini se prilazilo s II kroz otvor u bedemu, a preko manje krške vrtače. Gradinu je moguće datirati u brončano i željezno doba.

Crkva sv. Duha - nalazi se na maloj uzvisini sjeverno od ceste Lovreć-Imotski. Na istom mjestu je vjerojatno postojala crkvice izgrađena u 15./16.st. Današnja jednobrodna crkva pravilne orijentacije s kvadratičnom apsidom je sagrađena na njenim ostacima, a svoj konačni oblik je dobila 1755.g. Oko nje i u njenoj blizini postoji groblje sa stećcima. Glavno pročelje ima trodijelnu preslicu sa tri zvona, iznad ulaza je rozeta, a bočno je presvođena otvorena kapelica sa oltarom-stećkom. Unutrašnjost crkve presvođena je polubačvastim svodom. Glavni oltar je iz lokalne radionice obitelji Rako (19.st), sa centralnom slikom Silazak Duha svetoga, naslikanom na drvu iz 1737.g.

Kuća spaljenih - nalazi se s južne strane kružnog toka na prometnici Državne ceste Split-Imotski, neposredno ispod župne crkve sv. Duha. U njoj su u Drugom svjetskom ratu živi spaljeni stanovnici Lovreća i okolnih mjesta. Na istočnom pročelju prema Državnoj cesti, 1961. god je postavljena spomen-ploča sa natpisom i poimeničnim popisom žrtava ubijenih 22.07.1943. god. od strane talijanskih i njemačkih vojnika. Kao memorijalni spomenik stradalim civilnim žrtvama u Drugome svjetskom ratu, "Kuća spaljenih" predstavlja vrijedno spomen-obilježje ovoga dijela Dalmatinske zagore.

Slika 9: Kuća spaljenih u Lovreću

Pušina kula - nalazi se sjeverno od zaseoka Mrnjavci u Lovreću. Na istaknutom vrhu brda Basarovina nalazi se prapovijesna gradina. Zaravnjeni plato gradine ovalnog je tlocrta, dimenzija oko 16 x 25 metara. Branjen je jednostrukim bedemom sa svih strana. Širina sačuvanog suhozidnog bedema je oko 2-4 metara a visina oko 2-3 metra. Južni dio platoa je zaravnjen i ograđen većim suhozidom, dok su ostali dijelovi platoa prekriveni zemljom i kamenom. Ulaz u gradinu vidljiv je na zapadnoj strani bedema. Iako nije provedeno arheološko istraživanje, s obzirom na materijal pronađen na površini gradine moguće ju je datirati u brončano i željezno doba. Zapadno od gradine, na udaljenosti oko 200 metara, na istaknutom Svitnjaku nalaze se tri prapovijesne gomile. Sjeverno od gradine nalazi se bunar Jankovina.

Slika 10: Pušina kula u Lovreću

Spomen-kosturnica - nalazi se sa sjeverne strane kružnog toka na prometnici Državne ceste Split-Imotski. Sadržava grobni spomenik s posmrtnim ostacima poginulih boraca NOB-a i nadgrobnu spomen-ploču na kojoj su uklesana imena poginulih boraca. Spomen-kosturnici se pristupa putem kamenih stepenica, a sami prostor kosturnice je omeđen dijelom kamenom, a dijelom željeznom ogradom. Na zidanom kvadratnom postamentu nalazi se spomen-ploča od crnog mramora položena na dva mramorna kvadra sa mramornim križem sa strane. Kao memorijalni spomenik stradalim palim borcima u Drugom svjetskom ratu, Spomen-kosturnica predstavlja vrijedno spomen-obilježje ovog dijela Dalmatinske zagore.

Bliznice-pet bunara i lokva - nalaze se u zaselku Mrnjavci u Općini Lovreć, kilometar sjeverno od brda pod nazivom Vrhgradina. Gradilo ih je, krajem 15. st. / početkom 16.st., lokalno stanovništvo, radi opskrbe pitkom vodom i napajanja stoke te su temeljni preduvjet života na navedenom području. Ime Bliznica su, dobili jer su se, prema predaji, u njima utopile dvije sestre blizanke. Bunari su promjera od tri do sedam metara, dubine oko pet metara te su kružno, da se zemlja ne urušava u njih, obzidani. Tri bunara imaju i stube, izrađene od kamenih klesanaca koje su služile za zahvaćanje vode koja se pila, pa su njima ljudi silazili da se ista ne zamuti. Lokva Bliznica je nekada bila jedini izvori za napajanje blaga i navodnjavanje poljoprivrednih površina tog područja. Okruglog je oblika, nije obzidana pa je sa svih strana bila dostupna stoci. Navedena lokva je promjera preko 30 metara, a dubine od deset do dvadeset metara. Nasipana je nepropusnim slojem gline, da se kišnica ne bi izgubila.

Arheološko nalazište Grad (Ivanova kula) - nalazi se S od zaseoka Matkovići i Vrdoljaci u Medovu Docu. Riječ je o višeslojnom nalazištu koji ima 2 faze razvoja. Na istaknutom obronku nalazi se prapovijesna gradina smještena na dominantnom strateškom položaju, na 556 m nadmorske visine. Zaravnjeni kameniti plato gradine, četvrtasta tlocrta zauzima oko 3000 m². Branjen je bedemom koji ga okružuju sa S, I i J strane. Širina sačuvanog suhozidnog bedema je 1,5-3 m a visina 0,5-2 m. Na SZ kutu se ističe prapovijesna gomila na kojoj su vidljivi otvoreni kasnosrednjovjekovni grobovi koji predstavljaju 2 fazu razvoja nalazišta. Gomila je visoka 2 m i promjera oko 10 m. Platou se pristupalo s J, kroz otvor na sredini bedema. Gradinu je moguće datirati u brončano i željezno doba.

Bunari Bršćanovica - nalaze se u naselju Medov Dolac. U ovakvom obliku, kopani su i sagrađeni najvjerojatnije početkom 16.st., a gradilo ih je lokalno stanovništvo radi opskrbe pitkom vodom i napajanja stoke te su temeljni preduvjet života na navedenom području. Međusobno su udaljeni svega dva do tri metra. Gradili su ih mještani okolnih zaselaka i to u skupini da bi ih lakše čuvali, održavali i čistili. Svaki bunar je pripadao jednom zaselku pa su se njima koristi Čagalji, Granići, Brstili, i Džaje (Bartulovići). Bunari su promjera od tri do šest metara, a dubine oko sedam metara. Građeni su kružno, a da se zemlja ne urušava u

njih, obzidani su suhozidom. Svaki bunar ima i stube, izrađene tehnikom suhozida koje su služile za zahvaćanje vode koja se pila, pa su njima ljudi silazili da se ista ne zamuti.

Slika 11: Bunari Bršćanovica u Medovu Docu

Raosov bunar - nalazi se u zaselku Raos u Medovom Dolcu. Smješten je uz lokalnu cestu L 67148 i nalazi se na 556 m n/m. Sagrađen je početkom 16.st., a gradilo ga je lokalno stanovništvo zaselka Raosi radi opskrbe pitkom vodom i napajanja stoke te je temeljni preduvjet života na navedenom području. U njegovoj neposrednoj blizini se nalazi spomenik žrtvama II. svjetskog rata. Bunar je smješten na kamenitom terenu te se punio kišnicom i podzemnim vodama. Promjera je oko sedam metara, a dubine između četiri i šest metara. Građen je kružno, a da se zemlja ne urušava u njega, obzidan je nepravilnim kamenim klesanacima neujednačene veličine. Bunar ima i stube, također izrađene od kamenih klesanaca koje su služile za zahvaćanje vode koja se pila, pa su njima ljudi silazili da se ista ne zamuti.

Četiri bunara i lokva zajedničkog naziva Pridivišće - nalaze se u naselju Opanci. U ovakvom obliku, sagrađeni su najvjerojatnije početkom 16.st., a gradilo ih je lokalno stanovništvo radi opskrbe pitkom vodom i napajanja stoke te su temeljni preduvjet života na navedenom području. Bunari su promjera od četiri do osam metara, a dubine oko sedam metara. Građeni su kružno, a da se zemlja ne urušava u njih, obzidani su nepravilnim kamenim klesancima neujednačene veličine. Svaki bunar ima i stube, također izrađene od kamenih klesanaca koje su služile za zahvaćanje vode koja se pila, pa su njima ljudi silazili da se ista ne zamuti.

Gradina Jova - nalazi se s južne strane ceste Studenci-Imotski na 773 metara nadmorske visine na istoimenom brdu. Zaravnjeni plato gradine je ovalna tlocrta, dimenzija 90 x 60 metara, izdužen u pravcu S-J, a zajedno s bedemima zauzima oko 8000 metara kvadratnih. Branjen je jednostrukim bedemom s južne i zapadne strane, a samo djelomično, u dužini od desetak metara, sa sjeverozapadne strane. Ulomak trakaste ručke, kao i ostali površinski nalazi keramike upućuju na zaključak da je gradina bila korištena u rano brončano doba. Na istočnoj strani gradine nalazi se velika gomila, promjera oko 30 metara i visoka od 4-5

metara. Gomila je najvjerojatnije služila u kultne svrhe te je vjerojatno nastala kasnije, kada gradina gubi svoju obrambenu funkciju. Zapadno od gradine, na udaljenosti oko 100 metara nalazi se prapovijesna gomila. Gomila je promjera oko 10 metara i visine oko 2 metra. Na vrhu gomile je suhozidni zaklon visine oko 0.5 metara. Gomila je u uskoj vezi sa životom na gradini.

Srednjovjekovno groblje u Šakićima - nalazi se SZ od Studenaca uz južnu stranu ceste na istočnom ulazu u spomenutu zaseok. Radi se o srednjovjekovnom groblju sa stećcima koje nastaje tijekom 15. st. Sačuvano je 7 grubljih ploča i sanduka te jedan sljemenjak. Ploče i sanduci grublje su obrade i jako oštećeni te je ukras u obliku stiliziranog dvostrukog križa i rozete vidljiv samo na jednom sanduku. Na prevaljenom sljemenjaku vidljive su tri ukrašene strane; na istočnoj bočnoj strani dvostruki križ; na zapadnoj bočnoj strani konjanik i na sljemenu osmerolatična rozeta i polumjesec. Srednjovjekovno groblje sa stećcima u Šakićima dobro je sačuvano te predstavlja vrijedan spomenik kulture.

Arheološko nalazište Mala gradina - izduženog je oblika i pruža se u pravcu zapad-istok te zauzima plato oko 120 metara i širine 50-100 metara. Bedemi su sačuvani na istočnoj i zapadnoj strani do visine od oko 5-6 metara. S južne i sjeverne strane nalazi se strmi greben i padine. Ulaz u gradinu je na sjeverozapadnoj strani preko tzv. Bilića gradine. S obzirom na keramičke nalaze gradina je u upotrebi od 9/8. do 4/3. stoljeća pr. Kr.

Arheološko nalazište Zvizda - nalazi se zapadno od lokalne ceste Studenci-Podgreda, kod izvora Zvizda. Radi se o srednjovjekovnom groblju sa stećcima koje nastaje tijekom 15. stoljeća na trima uzvisinama oko izvora. Na nalazištu Zvizda do danas je sačuvano oko tridesetak stećaka svih vrsta (sljemenjaci, sanduci, ploče) a repertoar ukrasnih motiva sličan je kao i na ostalim stećcima ovog područja (križevi, volute, polumjesec stilizirani ljudski likovi, prizori lova).

Slika 12: Arheološko nalazište Zvizda u Studencima

Mjere zaštite evidentiranih kulturnih dobara

Po pitanju mjera zaštite zaštićenih (registriranih) kulturnih dobara potrebno je pridržavati se Odredbi za uspostavu i provođenje mjera zaštite i obnove kulturnog naslijeđa koje proizlazi iz Zakona i Uputa koji se na nju odnose:

- Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (NN 69/99, 151/03, 157/03, 100/04, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14, 98/15, 44/17, 90/18, 32/20, 62/20);
- Zakon o gradnji (NN 153/13, 20/17, 39/19, 125/19);
- Zakon o prostornom uređenju (NN 153/13, 65/17, 114/18, 39/19, 98/19);

Obvezna uputa o zoniranju zaštićenih povijesnih cjelina gradova i ostalih naselja (Ministarstvo kulture – Uprava za zaštitu kulturne baštine, 1995., 1998).

Svaka dodatna aktivnost Općine u pogledu kulture, bilo u vidu manifestacije ili stalne djelatnosti povećava psihološki standard stanovništva Općine te je vid promocije naselja i prirodne baštine. Potencijal razvoja Općine Lovreć jednim velikim dijelom leži i u kulturnoj baštini koja se može koristiti kao jedan od resursa za razvoj ruralnog turizma.

2.4. Demografska obilježja

Na području Općine Lovreć, a na temelju podataka Popisa stanovništva iz 2011.godine popisano je 1.699 osoba što čini udio od 0,37% u ukupnom broju stanovnika u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Na prostoru Općine živjelo je prema popisu stanovništva 2001.godine 2.500 stanovnika. Usporedba Popisa stanovništva iz 2001.godine s Popisom iz 2011. godine pokazuje da područje Općine Lovreć karakterizira pad broja stanovnika.

Tablica 2: Ukupan broj stanovnika u Općini Lovreć

Godina	2001.	2011.	Indeks (2011./2001.)
sv.	2.500	1.699	67,96
m	1.231	842	68,40
ž	1.269	857	67,53

Izvor: DZS

Prema podacima iz Popisa stanovništva iz 2011. godine može se zaključiti kako najviše stanovnika živi na području sljedećih naselja: Lovreć (585), Studenci (456) i Opanci (321), ostala naselja broje nešto više od sto stanovnika.

Tablica 3: Stanovništvo po naseljima

Naselja / godina	2001.	2011.
Dobrinče	208	174
Lovreć	856	585
Medov Dolac	238	163
Opanci	469	321
Studenci	729	456
Ukupno	2.500	1.699

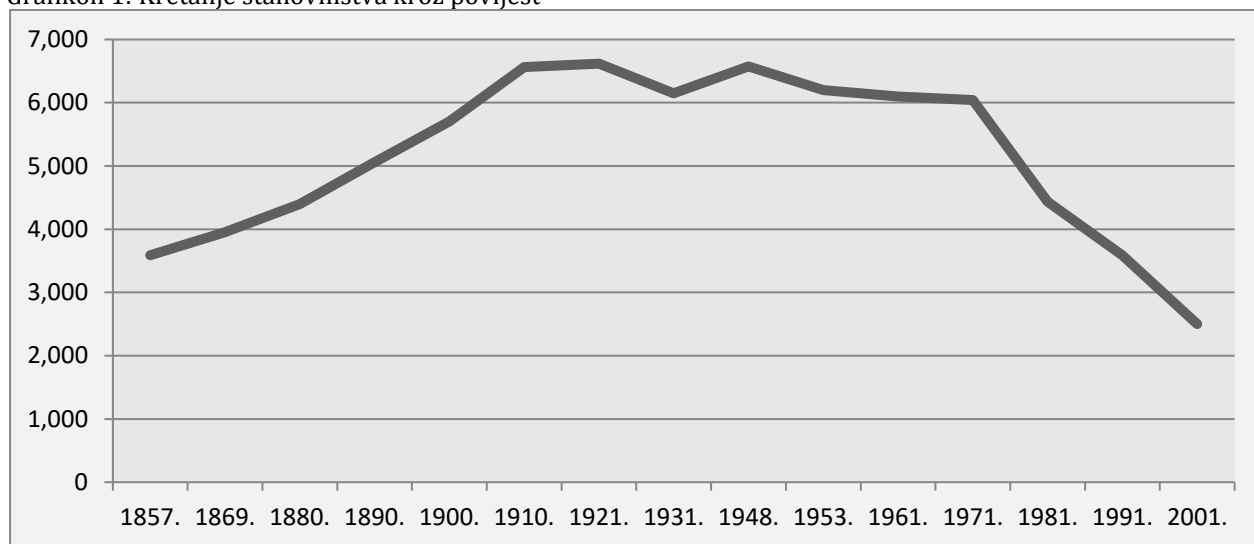
Izvor: DZS

Kretanje broja stanovnika i gustoća naseljenosti područja Općine Lovreć povezani su s gospodarskim mogućnostima njezine prirodne osnove i s društvenim zbivanjima u prošlosti, ali i sadašnjosti. U ukupnom broju od 1.699 stanovnika u Općini, po Popisu stanovništva 2011.godine, na 105,81 m² (16,05 st./km²), kriju se razlike u naseljenosti koji ne održavaju samo suvremene procese nego su dobrim dijelom posljedica složenih kretanja stanovništva.

Pregled kretanja stanovnika, u periodu od zadnjih trideset godina, ukazuje na to kako je Općina Lovreć izrazito emigracijski kraj. Zbog ograničenih mogućnosti zapošljavanja na području tadašnje Općine Imotski, stanovništvo životne dobi između 20 i 30 godina iseljava u industrijske centre u zemlji i inozemstvu radi zapošljavanja ili školovanja.

Od onih koji su završili školovanje vrlo mali broj se vraća natrag budući da su mogućnosti školovanog kadra u tadašnjem gospodarstvu, na području Općine ili bliže okolice, ograničene. Iseljavanje stanovništva u industrijske centre tadašnje države, odnosno inozemstvo, obuhvaća dobnu strukturu od 20 do 40 godina, tj. fertilno stanovništvo (udio fertilnog ženskog stanovništva u ukupnoj ženskoj populaciji Općine Lovreć 2001. godine, je 38%), što direktno utječe na smanjivanje prirodnog priraštaja.

Grafikon 1: Kretanje stanovništva kroz povijest

Izvor: DZS

Osnovne odrednice populacijske dinamike su priraštaj (prirodno kretanje) i migracije (prostorna pokretljivosti) stanovništva, kao rezultat prirodnih i društvenih čimbenika prostora.

Analizom prirodnog prirasta stanovništva u 2011. godini pokazuje da Općina Lovreć ima negativan trend što znači da je više ljudi umrlo nego što se rodilo. Prirast u Općini je iznosio -23.

Tablica 4: Prirodno kretanje stanovništva

ROĐENI		UMRLI	UMRLA DOJENČAD		PRIRODNI PRIRAST	BRAKOVI		VITALNI INDEKS
Živorodeni	Mrtvorodeni		Ukupno	Do 6 dana starosti		Sklopljeni	Razvedeni	
12	-	35	-	-	-23	5	0	34,3

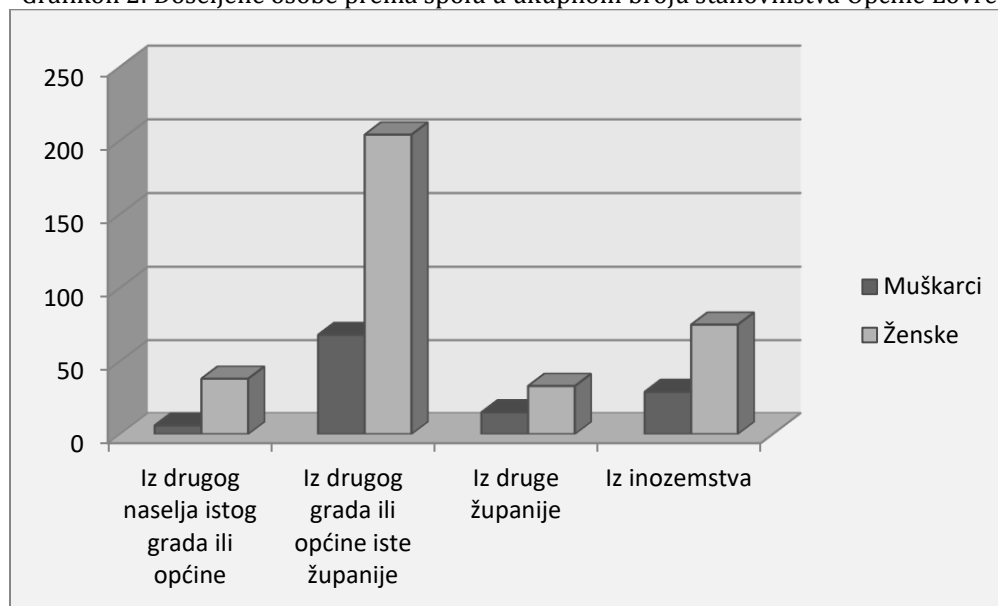
Izvor: DZS

Tablica 5: Stanovništvo prema migracijskim obilježjima i spolu

Spol	Ukupan broj stanovnika	Od rođenja stanuju u istom naselju	Doseljeni u naselje stanovanja												Nepoznato
			s područja Republike Hrvatske					iz inozemstva							
			svoga	iz drugog naselja istog grada ili općine	Iz drugog grada ili općine iste županije	iz druge županije	nepoznato mjesto u RH	svoga	Bosna i Hercegovina	Njemačka	Srbija	Slovenija	Kosovo	ostale zemlje	
sv.	1.699	1.074	391	44	298	49	-	234	53	158	1	2	-	20	-
m	842	627	88	4	70	14	-	127	10	103	-	-	-	14	-
ž	857	447	303	40	228	35	-	107	43	55	1	2	-	6	-

Izvor: DZS

Grafikon 2: Doseljene osobe prema spolu u ukupnom broju stanovništva Općine Lovreć

Izvor: DZS

Jezik kojim se koristi većina stanovništva Općine Lovreć je hrvatski, odnosno za hrvatski kao materinji jezik izjasnilo se 1.694 osobe ili 99,71% stanovništva, dok za bosanski kao materinji jezik se izjasnilo 1 osoba ili 0,06% stanovništva Općine.

Katolici čine 1.684 osoba ili 99,12%, da su pravoslavci izjasnile su se 3 osobe ili 0,18% stanovništva, dok se 1 osoba ili 0,06% stanovništva izjasnilo da nisu vjernici, a nije se izjasnila 1 osoba ili 0,06%. Muslimanima se deklarirala 1 osoba ili 0,06%, dok protestanti čine 0,06%. Navodno je prikazano i u sljedećoj tablici.

Tablica 6: Stanovništvo prema vjeri

Područje	Ukupno	Katolici	Pravoslavci	Protestanti	Ostali kršćani	Muslimani	Židovi	Istočne religije	Ostale religije, pokreti i svjetonazori	Agnostici i skeptici	Nisu vjernici i ateisti	Ne izjašnjavaju se	Nepoznato
Općina Lovreć	1.699	1.684	3	1	-	1	-	-	-	-	1	1	8
%	100,00	99,12	0,18	0,06	-	0,06	-	-	-	-	0,06	0,06	0,47

Izvor: DZS

Prema Popisu stanovništva iz 2011. godine nacionalni sastav stanovništva Općine Lovreć u najvećem postotku čine:

- Hrvati 1.692 (99,59%)
- Albanci 1 (0,06%)
- Crnogorci 1 (0,06%)
- Nijemci 1 (0,06%)
- Srbi 1 (0,06%) i
- Ukrajinci 1(0,06%)
- Ostali 1(0,06%)
- Nepoznato 1(0,06%)

Tablica 7: Stanovništvo prema narodnosti

Kategorija / godina	2011.	%
Hrvati	1.692	99,59
Albanci	1	0,06
Austrijanci	-	-
Bošnjaci	-	-
Bugari	-	-
Crnogorci	1	0,06
Česi	-	-
Mađari	-	-
Makedonci	-	-
Nijemci	1	0,06
Poljaci	-	-
Romi	-	-
Rumunji	-	-
Rusi	-	-
Rusini	-	-
Slovaci	-	-
Slovenci	-	-
Srbi	1	0,06
Talijani	-	-
Turci	-	-
Ukrajinci	1	0,06
Vlasi	-	-
Židovi	-	-
Ostali	1	0,06
Regionalna pripadnost	-	-
Izjasnili se u smislu vjerske pripadnosti	-	-
Neraspoređeno	-	-
Ne izjašnjavaju se	-	-
Nepoznato	1	0,06
Ukupno	1.699	100,00

Izvor: DZS

Prema posljednjem službenom Popisu stanovništva iz 2011.godine, raspodjela stanovništva prema spolu približno je jednaka. Evidentirano je 49,56% stanovnika muškog spola i 50,44% stanovnika ženskog spola. Nešto veći broj žena od muškaraca posljedica je nešto dužeg životnog vijeka žena kao što je to slučaj i na razini Hrvatske u cjelini, kao i Splitsko-dalmatinske županije.

Prosječna starost stanovništva iznosi 42,5 godina.

U ukupnom broju stanovnika Općina Lovreć ima 60,15% radno sposobnog stanovništva (od 15 – 64 godine), od čega se 54,40% odnosi na muškarce a 45,60% na žene, pri čemu je udio radno sposobnih muškaraca za 8,80% veći od broja radno sposobnih žena, čemu je razlog i radno zakonodavstvo koje je davalo mogućnost ranijeg umirovljenja osobama ženskog spola.

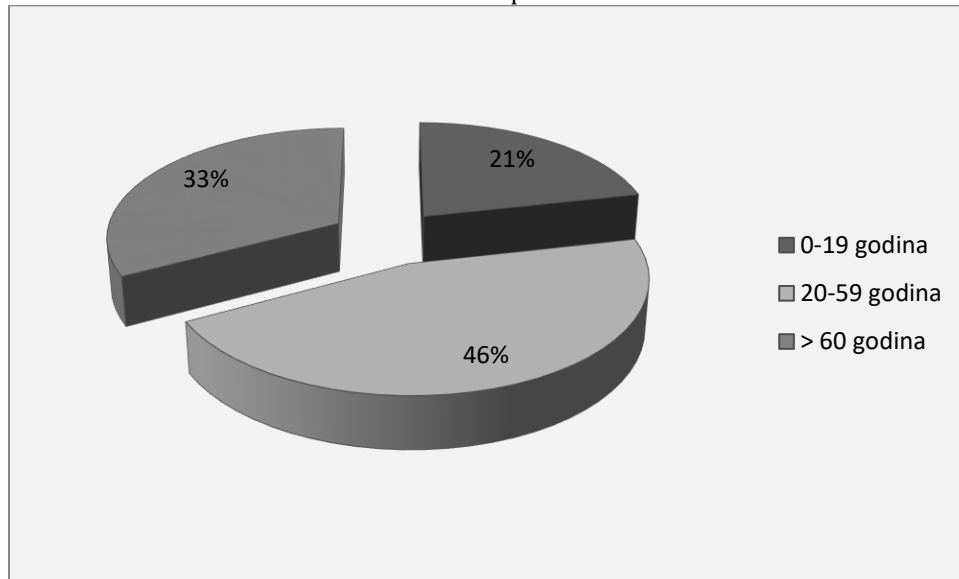
Tablica 8: Ukupan broj stanovnika prema dobi i spolu

Kategorija / godina	Svi	Muškarci	Žene
0 - 4	72	32	40
5 - 9	65	39	26
10 - 14	105	56	49
15 - 19	124	71	53
20 - 24	96	49	47
25 - 29	92	50	42
30 - 34	65	43	22
35 - 39	88	37	51
40 - 44	101	60	41
45 - 49	97	52	45
50 - 54	114	62	52
55 - 59	122	67	55
60 - 64	123	65	58
65 - 69	94	40	54
70 - 74	122	55	67
75 - 79	108	39	69
80 - 84	58	17	41
85 - 89	45	8	37
90 - 94	7	-	7
95 i više	1	-	1
Prosječna starost	42,5	42,1	42,9
Indeks starenja (%)	152,5	113,1	198,8
Koeficijent starosti (%)	32,8	26,6	39,0
Radno sposobno	1.022	556	466
Ukupno	1.699	842	857

Izvor: DZS

Najviše stanovnika Općine pripada kontingentu stanovnika od 20-59 godina (46%), a najmanji broj stanovnika kontingentu od 0-19 godina (21%), prema čemu se može zaključiti kako Općina ima relativno nepovoljan postotak mlade populacije te kao i većina mjesta (Općina i Gradova u RH) i Općina Lovreć ima sve većih problema s emigracijama i iseljavanjem mladih ljudi.

Grafikon 3: Dobna struktura stanovništva Općine Lovreć

Izvor: DZS

Podaci iz Popisa 2011. godine prema školskoj spremi stanovništva starijeg od 15 godina ukazuje da:

- ukupan broj osoba starijih od 15 godina 1.457,
- bez školske spreme ukupno 62 osoba, što je 4,25%,
- nepotpuno osnovno obrazovanje imalo je 98 osoba, tj. 20,45% osoba,
- 26,29% stanovništva Općine završilo samo osnovnu školu, što je u skladu s tradicijom poljoprivredne djelatnosti koja se obiteljski nasljeđuje u ruralnim područjima i sve većim udjelom starijeg stanovništva koje je u pravilu i niže obrazovano,
- neki stupanj obrazovanja (osnovno, srednje, više i visoko) imalo je ukupno 1.047 osoba, što je 71,86% osoba (najbrojniji su oni sa srednjim obrazovanjem – 42,35%),
- svega 3,43% stanovnika je visoko obrazovano.

Tablica 9: Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi, starosti i spolu

Spol	Ukupno	Bez škole	1-3 razreda osnovne škole	4-7 razreda osnovne škole	Osnovna škola	Srednja škola	Visoko obrazovanje				Nepoznato
							Svega	Stručni studij	Sveučilišni studij	Doktorat znanosti	
sv.	1.457	62	53	245	383	617	97	47	49	1	-
m	715	6	6	88	189	373	53	24	28	1	-
ž	742	56	47	157	194	244	44	23	21	-	-

Izvor: DZS

Broj kućanstava prema Popisu stanovništva 2011.godine u Općini Lovreć iznosi 609, iz čega proizlazi da je prosječan broj osoba u kućanstvu 2,79, a prevladavaju samačka kućanstva (34,48%), zatim kućanstva s dva člana (23,48%), te kućanstva s tri člana (12,97%). Prema Popisu stanovništva 2001. godine u Općini je zabilježeno 845 kućanstava što je u usporedbi s Popisom 2011. godine smanjenje od cca. -27,93%. Smanjenje broja kućanstava smanjivao se zajedno s brojem stanovnika.

Tablica 10: Privatna kućanstva prema broju članova

Kategorija	Ukupno	Broj članova kućanstava											Prosječan broj osoba u kućanstvu
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11 i više	
Broj kućanstava	609	210	143	79	47	60	41	15	8	1	1	4	2,79
Broj osoba	1.699	210	286	237	188	300	246	105	64	9	10	44	-

Izvor: DZS

2.5. Infrastruktura

2.5.1. Promet

Cestovni promet

Prometni sustav Općine Lovreć čine:

- DC 39 – Gr. BiH – Aržano – Cista Provo – rotor Šestanovac – Dubci (D8), (prolazi rubnim dijelom Općine)
- DC 60 – Brnaze (D1) – Trilj – Cista Provo – Imotski – G. P. Vinjani Donji (gr. BiH)
- DC 76 – Baško Polje (D8) – Zagvozd (D62) – Grubine (D60) – Imotski – G.P. Vinjani Gornji (gr. BiH)
- DC 6155 – Aržano (D39) – Studenci – Lovreć (D60)
- DC 6157 – Studenci (Ž6155) – D. Proložac – Glavina D. (D60)
- DC 6173 – Lovreć (D60) – Opanci (L67139)
- DC 6178 – Ž6179 – Medov Dolac – Dobrinče – Ž6180
- ŽC 6179 – D60 – Medov Dolac – Grabovac (D62).
- Lokalne ceste 67101, 67105, 67106, 67107 i 67108 u okviru naselja Lovreć
- Lokalne ceste 67102, 67105, 67106, 67107 i 67108 u okviru naselja Studenci
- Dio lokalne ceste 67148 u naselju Medov Dolac
- Nerazvrstane ceste

Na prostoru Općine Lovreć sva su naselja (i njihovi dijelovi) povezana cestama (različite kategorije ceste) i sve ceste su asfaltirane. Postoje samo dijelovi nerazvrstanih cesta koje nisu asfaltirane, a to su makadamske ceste uz izdvojene dijelove naselje, pristupni putovi za izdvojene pojedinačne građevine i dijelovi cesta/puteva koje se koriste prvenstveno kao poljoprivredno-poljski i protupožarni putovi.

Granični cestovni prijelaz II. kategorije je u mjestu Studenci.

Željeznički promet

Na području Općine Lovreć ne postoji željeznički promet. Najbliži željeznički kolodvor nalazi se u Gradu Splitu na udaljenosti od 60,06 km.

Zračni promet

Najbliža zračna luka nalazi se u Gradu Splitu (lokacija Kaštel Štafilić) na udaljenosti od 72,07 km.

2.5.2. Telekomunikacije

Telekomunikacijski sustav čine, telekomunikacijska mreža za pružanje telekomunikacijskih usluga te organizacijski dijelovi i sredstva za eksploataciju i održavanje tk mreže. Osnovna telekomunikacijska usluga je prijenos govornih informacija kroz nepokretnu i pokretnu telefonsku mrežu. Obzirom na izgrađenost telefonske mreže, kako nepokretne tako i pokretnih, ova je usluga dostupna cjelokupnom stanovništvu te ostalim subjektima na

području Općine Lovreć. U osnovne tk usluge spadaju i usluge ostalih mreža: - mreže za prijenos podataka iznajmljenim vodovima Croapak, Croline, Internet i dr. Obim ovih usluga sukladan je potrebama korisnika, a korištenje je moguće na cijelom području Općine Lovreć.

Osnovu telefonske mreže Općine Lovreć čine udaljeni pretplatnički stupnjevi UPS-ovi instalirani u mjestima Lovreć 384, Studenci 384 i Medov Dolac 256 tk priključaka sa 100% digitaliziranom mrežom. UPS-ovi su na nadređenu centralu povezani svjetlovodnim sustavom prijenosa (do UPS-ova su položeni svjetlovodni kabeli). Korisnički vodovi kojima su telefonski pretplatnici povezani na komutacijski čvor položeni su uglavnom podzemno kabelima s bakrenim vodičima ili nadzemnim zračnim kabelom također bakrenim vodičima, presjeka 0.4 mm.

Područje Općine Lovreć pokriveno je i s tri pokretne radio-telefonske mreže, i to:

- analognom NMT mrežom, komercijalnog naziva Mobitel,
- digitalnom GSM mrežom, komercijalnog naziva Cronet (vlasništvo HT-a),
- digitalnom GSM mrežom, komercijalnog naziva VIP-net (drugi koncesionar).

U sustavu pokretnih mreža, na području Općine Lovreć ima izgrađenu jednu osnovnu postaju.

2.5.3. Pošta

Na području Općine Lovreć poštanski promet je organiziran putem poštanskih ureda koji djeluju u sastavu Središta pošta Split, poslovne jedinice Hrvatskih pošta d.d. Zagreb. Poštanski uredi su smješteni u Lovreću (21257) i Studencima (21265).

2.5.4. Energetski sustav

Elektroopskrba

Elektroenergetski sustav na prostoru Općine Lovreć je dio elektroenergetskog sustava područja Imotski, a čini ga: postojeća niskonaponska mreža, postojeća mreža 10 kV dalekovoda vezana na TS 35/10 kV Medov Dolac u sustavu Pogona Imotski, odnosno na energetski sustav Pogona Omiš te sustav Bosne i Hercegovine. Dalekovod 400 kV Mostar – Konjsko i D 202 TS Mostar – Zakučac te dalekovod 220 Mostar – Zakučac. Postojeća mreža trafostanica je TS 10/04 kV i TS 10kV/220V.

Plinoopskrba

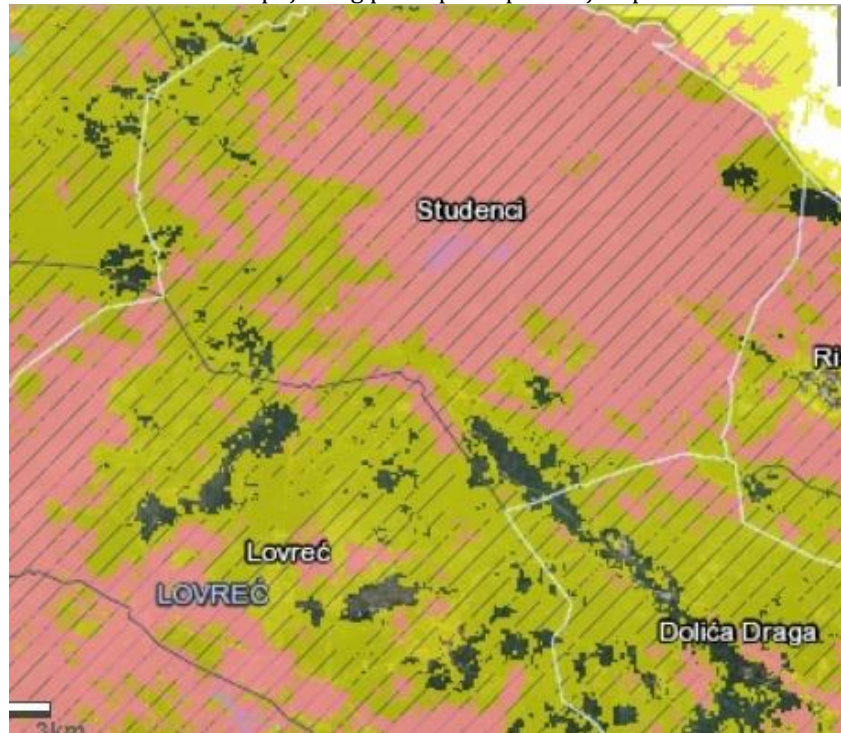
Na području Općine Lovreć nije izgrađena mreža plinovoda.

ICT

Uvođenje širokopojasnog pristupa ima pozitivan utjecaj na razvoj društva. Njime se povećava pristup učinkovitosti cjelokupnih procesa u Općini Lovreć, ali i općenito društvu, te se povećava konkurentnost radne snage i gospodarstava, što može imati pozitivan utjecaj na gospodarski rast i razvoj, kako Općine Lovreć tako i Republike Hrvatske u cjelini. Uz

privatna kućanstava, kao i korisnike usluga širokopojasnog pristupa, potencijalnu korisničku bazu u Općini Lovreć čine i korisnici iz poslovnog segmenta (obrta i tvrtke), različita tijela, te obrazovne i zdravstvene ustanove. Uz uobičajene usluge dostupne putem širokopojasnih priključaka (brzi pristup internetu, javna govorna usluga i distribucija TV sadržaja), korisnicima se omogućava i pristup brojnim sustavima i aplikacijama javnih usluga koje nam već sada olakšavaju poslovanje (e-obrazovanje, e-zdravstveno i e-uprava).

Slika 13: Prikaz širokopojasnog pristupa na području Općine

Prikaz obuhvaća područja Općine Lovreć, prikazana različitim bojama, za koja operatori imaju mogućnost pružanja širokopojasnog pristupa pristupnim brzinama od 2 do 30Mbit/s, od 30 do 100 Mbit/s i većim od 100 Mbit/s putem vlastite infrastrukture koja obuhvaća sve tehnologije, odnosno područja na kojima pojedini operatori mogu u kratkom roku, bez značajnih ulaganja spojiti korisnike na vlastitu pristupnu infrastrukturu. Gore prikazano stanje temelji se na podacima koje su dostavili operatori HAKOM-u.

Obnovljivi izvori energije

Trenutno na području Općine nema primjera značajnih korištenja energije iz obnovljivih izvora. U sklopu mjera za povećanje energetske učinkovitosti Prostornim planom se omogućuje gradnja građevina za proizvodnju električne energije koristeći sunčanu energiju.

2.5.5. Vodoopskrba

Vodoopskrbni sustav Općine Lovreć je dio ukupnog vodovodnog sustava Imotski (vodozahvat i glavna vodosprema u Imotskom, a preko Aržanog, u susjednoj Općini Cista Provo, je povezan i s Bosnom i Hercegovinom).

Sustav čine:

- postojeći opskrbeni magistralni vod od vodospreme Kosmatovica do Lovreća,
- postojeći opskrbeni vod Studenci-Aržano-BiH*Prisika (dio sustava "Josip Jović"),
- postojeće vodospreme – "Bekavci" (250 m³) i "Kamenjak" – Nikolići (400 m³).
- Prepumpna stanica, na magistralnom vodu, "Bekavci – stećci".

2.5.6. Odvodnja

Na području Općine Lovreć nije riješena odvodnja otpadnih voda kućanstava i gospodarstava. Otpadne fekalne vode odvede se u septičke jame, dok se oborinske i otpadne vode odvede uglavnom otvorenim kanalima ili cestovnim jarcima u obližnje vodotoke. Izvođenje mreže odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda predstavlja najveći problem u komunalnom opremanju Općine zbog vrlo visokih troškova izvedbe ovih instalacija.

2.5.7. Otpad

Zbrinjavanje otpada na području Općine Lovreć odvija se preko komunalnog poduzeća Čistoća Imotske krajine d.o.o. Odlaganje otpada vrši se na području Grada Imotskog (odlagalište "Kozjačić").

Prikupljanjem miješanog komunalnog otpada obuhvaćena je kompletna Općina.

Na području Općine postoje 32 zelena otoka (svi spremnici su 1100 litara) i to: Lovreć, Opanci, Studenci, Dobrinče i Medov Dolac.

Tablica 11: Količina skupljenog otpada na području Općine Lovreć

Godina	Broj st. obuhvaćen skupljanjem	Ukupno skupljeno (t)	Kg/stanovnik
2015.	1.699	530,60	312
2016.	1.699	515,80	304
2017.	1.699	476,60	281
2018.	1.699	442,20	260

Izvor: AZO

Na području Općine se provode aktivnosti za odvojeno prikupljanje otpadnog papira, kartona, metala, stakla i plastike, te krupnog (glomaznog) otpada u cilju uspostave cjelovitog sustava odvojenog prikupljanja otpada, a u skladu s odredbama Zakona o održivom gospodarenju otpadom.

Tablica 12: Količine odvojenih vrsta otpada iz komunalnog otpada na području Općine Lovreć

Godina	Ukupno	Papir (t)	Plastika (t)	Metal (t)	Staklo (t)	Glomazni otpad (t)	Tekstil (t)	Biootpad (t)
2015.	-	-	-	-	-	-	-	-
2016.	-	-	-	-	-	-	-	-
2017.	1,60	1	0,60	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2018.	12,20	1,50	0,70	0,00	0,00	10,00	0,00	0,00

Izvor: AZO

2.5.8. Groblja

Na području Općine Lovreć postoji pet groblja:

- Groblje kod stare crkve Sv. Duha u Lovreću
- Groblje kod crkve Sv. Ivana Krstitelja u Lovreću
- Groblje kod crkve Sv. Ilije Proroka u Studencima
- Groblje kod crkve Sv. Roka u Medovu Docu
- Groblje kod crkve Sv. Stjepana u Dobrinčima.

Postojeća groblja se dograđuju i uređuju sve u cilju zadovoljavanja osnovnih potreba kao i sanitarno tehničkih uvjeta. Brigu o grobljima vodi Općina.

2.6. Gospodarstvo

2.6.1. Gospodarska osnova

Indeks razvijenosti

U skladu sa Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 147/14, 123/17, 118/18), Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije provodi postupak ocjenjivanja i razvrstavanja svih jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u Republici Hrvatskoj prema indeksu razvijenosti. Indeks razvijenosti je pokazatelj koji se računa kao ponderirani prosjek više osnovnih društveno-gospodarskih pokazatelja radi mjerenja stupnja razvijenosti jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te se na temelju odstupanja vrijednosti pokazatelja od državnog prosjeka jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave razvrstavaju u skupine razvijenosti. Prema navedenom, Općina Lovreć ima indeks razvijenosti 92,24% te pripada I. skupini jedinica lokalne samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti ispod 50% prosjeka RH.

Tablica 13: Pokazatelji razvijenosti

Vrijednosti osnovnih pokazatelja	Prosječni dohodak po stanovniku	2014.-2016.	19.353
	Prosječni izvorni prihodi po stanovniku	2014.-2016.	1.079
	Prosječna stopa nezaposlenosti	2014.-2016.	0,30%
	Kretanje stanovništva	2016./2006.	76,13
	Udio obrazovanog stanovništva 16-65 godina	2011.	0,11%
Vrijednosti standardiziranih pokazatelja	Prosječni dohodak po stanovniku	2014.-2016.	92,18
	Prosječni izvorni prihodi po stanovniku	2014.-2016.	93,39%
	Prosječna stopa nezaposlenosti	2014.-2016.	87,75%
	Kretanje stanovništva	2016./2006.	86,12%
	Udio obrazovanog stanovništva 16-65 godina	2011.	97,54%
Indeks razvijenosti i skupine	Indeks razvijenosti		92,24
	Skupine		<50%
			I.

Izvor: Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU

Trgovačka društva

Na području Općine Lovreć u 2018. godini registrirano je 21 trgovačko društvo sa 137 zaposlenih. U istoj godini ostvareno je 64.290.080 kn prihoda što je povećanje od 4,67% u odnosu na prethodnu godinu. Broj zaposlenih od 2015. godine bilježi pad, kao i prihodi te neto dobit.

Svi poduzetnici ostvarili su veći izvoz od uvoza osim u 2018. godini kada je uvoz ujedno najviše iznosio 409.293 kn u odnosu na sve promatrane godine. Izvoz je bio najviši u 2014. godini 32.449.117 kn a u ostalim godinama se je smanjivao.

Tablica 14: Trgovačka društva na području Općine Lovreć

Godina	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Broj poduzetnika	19	20	16	16	21
Zaposleni	166	152	141	147	137
Prihodi	103.527.866	58.197.069	59.922.544	61.421.047	64.290.080
Neto dobit/ gubitak	5.417.148	220.970	5.037.349	499.773	3.231.985
Uvoz	293.611	12.974	0	96.750	409.293
Izvoz	32.449.117	3.464.070	0	1.689.472	9.500

Izvor: FINA

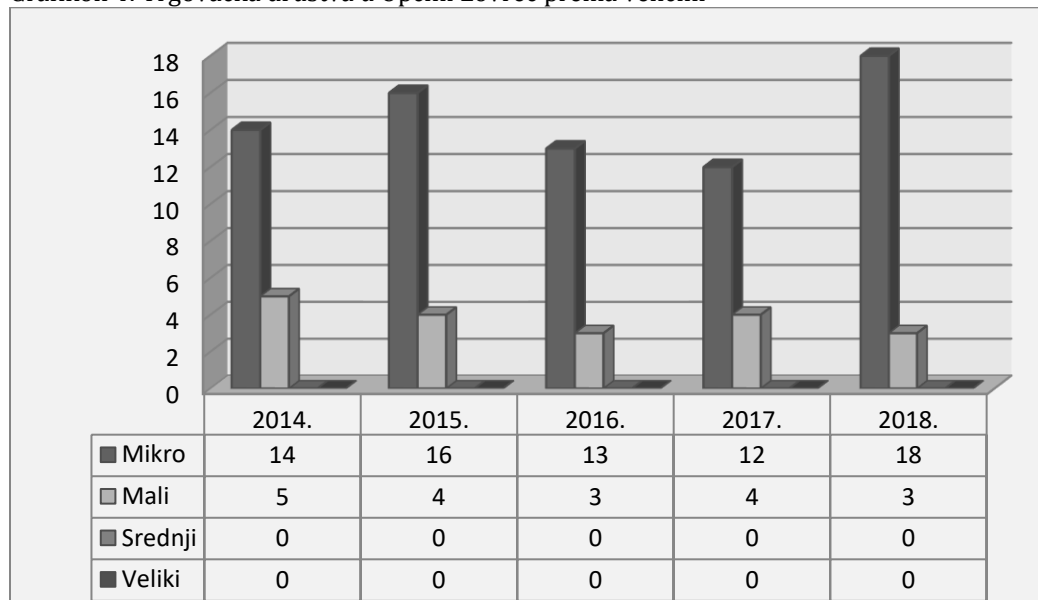
Prema izvješću FINA-e, 76,19% trgovačkih društava u Općini Lovreć čine društva s ograničenom odgovornošću (d.o.o.), a 23,81% čine ostali obveznici poreza na dobit.

Tablica 15: Trgovačka društva prema ustrojbenom obliku na području Općine Lovreć

Godina	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Društvo s ograničenom odgovornošću	11	12	11	12	16
Ostali obveznici poreza na dobit	8	8	5	4	5
Ukupno	19	20	16	16	21

Izvor: FINA

Grafikon 4: Trgovačka društva u Općini Lovreć prema veličini

Izvor: FINA

Na području Općine Lovreć najveći se broj trgovačkih društava nalazi u kategoriji mikro poduzeća (85,71%), ostale čine mala poduzeća (14,29%). Srednjih i velikih poduzeća na ovom području nema.

Pregledom djelatnosti koje su zastupljene u gospodarstvu Općine vidljiv je stabilan raspored djelatnosti kroz godine, bez značajnih povećanja/smanjenja broja trgovački društava po pojedinim djelatnostima. Najveći broj trgovačkih društava ima u građevinarstvu (F) – 38,10% u 2018.godini, zatim slijede trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikla (G) te djelatnost prijevoza i skladištenja (H).

Gospodarske djelatnosti s najviše potencijala za razvoj na području Općine su u prvom redu poljoprivreda i turizam (ponajviše ruralni turizam), koji će biti detaljno analiziran u sljedećim poglavljima. Pored njih potencijal za razvoj svakako imaju trgovina i ugostiteljstvo te razne obrtničke usluge.

Tablica 16: Trgovačka društva u Općini Lovreć prema području NKD-a 2007

Šifra	Glavna djelatnost	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	0	0	0	0	2
B	Rudarstvo i vađenje	0	0	0	0	0
C	Prerađivačka industrija	2	2	1	1	1
D	Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacijom	0	0	0	0	0
E	Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnost sanacije okoliša	0	0	0	0	0

F	Građevinarstvo	9	9	7	7	8
G	Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikla	3	4	2	2	5
H	Prijevoz i skladištenje	2	2	2	2	2
I	Djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	0	0	0	0	0
J	Informacije i komunikacije	0	0	0	0	0
K	Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	0	0	0	0	0
L	Poslovanje nekretninama	1	1	1	1	1
M	Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	0	0	0	0	0
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	2	2	2	2	1
O	Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	0	0	0	0	0
P	Obrazovanje	0	0	0	0	0
Q	Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	0	0	0	0	0
R	Umjetnost, zabava i rekreacija	0	0	0	0	0
S	Ostale uslužne djelatnosti	0	0	1	1	1
	Ukupno	19	20	16	16	21

Izvor: FINA

Obrtništvo

Pored poduzetnika, važan segment svakoga lokalnog gospodarstva čine i obrtnički sektor. Budući da se obrtništvo, kao važan gospodarski sektor statistički adekvatno ne prati, kako na višim teritorijalnim razinama, tako i unutar samih JLS, autori nisu imali dostupne podatke o broju zaposlenih i financijskim rezultatima po djelatnostima u okviru obrtničkog sektora Općine Lovreć. Stoga se analiza u ovom poglavlju zasniva samo na recentnim podacima o broju registriranih obrta na području Općine Lovreć.

Tablica 17: Obrti u Općini Lovreć prema području NKD-a 2007 na dan 30.04.2020.

Šifra	Pretežita djelatnost	Broj obrta	Udjel (%)
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	2	7,14
B	Rudarstvo i vađenje	0	0
C	Prerađivačka industrija	2	7,14
D	Opskrba električnom energijom; plinom, parom i klimatizacijom	0	0
E	Opskrba vodom, uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnost sanacije okoliša	0	0
F	Građevinarstvo	12	42,86
G	Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikla	1	3,57
H	Prijevoz i skladištenje	4	14,29
I	Djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	4	14,29
J	Informacije i komunikacije	0	0

K	Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	0	0
L	Poslovanje nekretninama	0	0
M	Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	0	0
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	1	3,57
O	Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	0	0
P	Obrazovanje	0	0
Q	Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	0	0
R	Umjetnost, zabava i rekreacija	0	0
S	Ostale uslužne djelatnosti	2	7,14
	Ukupno	28	100,00

Izvor: MINGO

Prema podacima za 2020.godinu, na području Općine Lovreć evidentirano je 28 registriranih obrta, što u usporedbi s podacima o broju zaposlenih i poduzetnika ukazuje da obrtništvo predstavlja relativno važan izvor zapošljavanja u gospodarstvu Općine Lovreć. Prema strukturi aktivnih obrtnika po djelatnostima, 42,86% obrtnika u Općini bavi se s poslovima povezanim s građevinarstvom (F). Od važnijih djelatnosti u lokalnom obrtništvu ističu se još i prijevoz i skladištenje (H) i djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (I) za čije je obavljanje registrirano 14,29% obrta.

Na kraju ovog dijela studije može se zaključiti da struktura obrtničkih djelatnosti u velikoj mjeri odgovara strukturi poduzetništva prema kriteriju broja zaposlenih i broja poduzetnika, budući da je većina obrtnika koncentrirana u građevinarstvu, trgovini i prerađivačkoj industriji. Iako, obrtništvo bilježi najznačajniji pad zadnjih godina kako na području cijele Hrvatske tako i na području Općine Lovreć. Razlog zatvaranja obrta može se objasniti kao odumiranje tradicionalnih obrtnih djelatnosti, nepovoljnih zakonski regulatornih uvjeta, veća kontrola države i njenih institucija, stroži zakonodavni okvir, ali ponajviše gospodarska kriza koja je započela u 2008.godini.

Obrtničke usluge koje imaju potencijala za većim razvojem su klasične obrtničke uslužne tvrtke i radionice, tvrtke koje pružaju razne usluge gospodarstvu, domaćinstvima, domicilnom stanovništvu i tranzitnim putnicima, kao što je popravak automobila, uredskih strojeva, televizora i radio aparata, strojeva za domaćinstvo, pekarnica, klaonica, razni servisi i usluge, kao informatički, financijski, knjigovodstveni i drugi te osobne usluge, kao što su brijač, frizer, postolar, krojač, stolar i brojni drugi.

2.6.2. Poljoprivreda i ruralni razvoj

Poljoprivreda

Raspoložive poljoprivredne površine i relativno povoljne pedološke predispozicije predstavljaju potencijal za značajniji razvoj poljoprivrede. Odsustvo teške industrije i drugih zagađivača povećava vrijednost svih prirodnih obilježja i čine ga velikim potencijalom za ekološku poljoprivrednu proizvodnju. Poljoprivredna proizvodnja većih

razmjera nije prisutna radi malih posjeda te dislociranosti i usitnjenosti parcela što je jedan od glavnih razloga niske i neefikasne poljoprivredne proizvodnje i ograničavajući čimbenik povećanja konkurentnosti u Općini. Zemljišne površine prvenstveno se koriste u funkciji samoopskrbe obiteljskih gospodarstava poljoprivrednim proizvodima.

Slika 14: Polje u Medovu Docu

Prema najnovijim službenim podacima na području Općine registrirano je 49 poljoprivrednih gospodarstava, od čega 44 OPG-a, 3 trgovačka društva, 1 obrt te 1 samoopkrbno poljoprivredno gospodarstvo.

Tablica 18: Prikaz strukture PG upisanih u Upisnik prema organizacijskom obliku u 2019.godini

Naselje	OPG	Obrt	SOPG	Trgovačko društvo	Zadruga	Ukupno
Dobrinče	6	0	0	0	0	6
Lovreć	12	0	0	1	0	13
Medov Dolac	4	0	0	0	0	4
Opanci	5	0	0	1	0	6
Studenci	17	1	1	1	0	20
Ukupno	44	1	1	3	0	49

Izvor: APPRRR

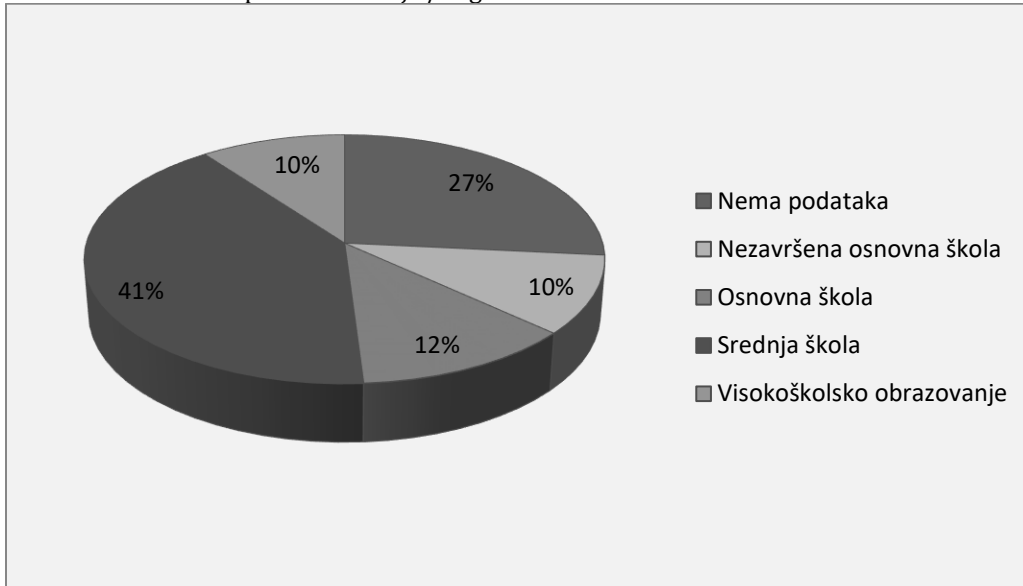
Više od pola nositelja poljoprivrednih gospodarstava u Općini starije je od 50 godina, što govori da je potrebno poraditi na motiviranju mlađih ljudi za poljoprivrednu djelatnost. Situacija je vrlo slična i na području cijele Splitsko-dalmatinske županije. U Općini Lovreć najviše je nositelja gospodarstava staro više od 65 godina, ukupno 12 od 49, manje od 40 godina, ukupno 9 od 49, između 56-60 godina, ukupno 9 od 49.

Tablica 19: Broj PG-a prema dobi nositelja/odgovorne osobe na dan 30.04.2020.

Naselje	<=40	41-45	46-50	51-55	56-60	61-65	>65	Ukupno
Dobrinče	2	0	2	0	1	0	1	6
Lovreć	1	1	1	3	2	3	2	13
Medov Dolac	0	0	0	0	1	1	2	4
Opanci	3	0	1	2	0	0	0	6
Studenci	3	0	2	1	5	2	7	20
Ukupno	9	1	6	6	9	6	12	49

Izvor: APPRRR

Grafikon 5: Školska sprema nositelja /odgovorne osobe na dan 30.04.2020.

Izvor: APPRRR

41% nositelja ima završenu srednju školu, za 27% stručna sprema nije poznata, 12% ih je sa završenom osnovnom školom. Omjer onih sa nezavršenom osnovnom školom i visokoškolskim obrazovanjem je isti 10%.

Prema podacima Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR) na području koje pokriva Općina Lovreć ukupna površina poljoprivrednog zemljišta koja se koristi u poljoprivredne svrhe iznosi 107,43 ha kroz 162 parcele, što ukazuje na prosječnu veličinu parcele 0,66 ha. Ukupna površina poljoprivrednog zemljišta u Splitsko-dalmatinskoj županiji iznosi 19.840,20 ha kroz 57.375 parcela, te Općini Lovreć pripada samo 0,54%. Prema vrstama uporabe zemljišta prevladavaju krški pašnjaci i oranice, dok su ostale namjene značajno manje zastupljene.

U Općini Lovreć i dalje postoji veliki problem neobrađenog poljoprivrednog zemljišta. Evidentirana je loša starosna struktura poljoprivrednika i stalno smanjenje njihova broja, a problem je i needuciranost, odnosno nedostatak znanja i vještina koje su neophodne kada se o poljoprivredi promišlja u suvremenom kontekstu.

Neobrađeno poljoprivredno zemljište trebalo bi staviti u funkciju i time doprinijeti razvoju poljoprivredne proizvodnje. Negativne trendove i brojke potrebno je mijenjati ulažući u razvoj poljoprivrednih grana koje na ovim prostorima imaju dugu tradiciju i sve preduvjete za razvoj. Poticanjem kvalitetne suradnje između poljoprivrednika i njihovim povezivanjem s ostalim dionicima na Općinskom području ali i šire, stvorili bi se preduvjeti za unapređenje i usavršavanje poljoprivredne proizvodnje te povećanje mogućnosti plasmana njihovih proizvoda.

Tablica 20: Prikaz površina (ha) ARKODA po naseljima i vrsti uporabe poljoprivrednog zemljišta na dan 31.12.2019.

Naselje	Oranica	Livada	Pašnjak	Krški pašnjak	Vinogradi	Maslinik	Voćnjak	Miješani trajni nasadi	Ostalo zemljište	Ukupno
Dobrinče	0,28	0	0	14,30	0,10	0	0,54	0	0	15,22
Lovreć	2,25	2,38	0	2,84	0,07	0	0,67	0	11,46	19,67
Medov Dolac	0,68	0,11	0	5,63	0,14	0,13	0,20	0	0	6,89
Opanci	0,18	1,08	0	3,33	0,08	0,09	0	0	0	4,76
Studenci	5,52	1,12	0	53,50	0	0	0,75	0	0	60,89
UKUPNO	8,91	4,69	0	79,60	0,39	0,22	2,16	0	11,46	107,43

Izvor: APPRRR

Temeljem upisa poljoprivrednih gospodarstava u AGRONET, u 2019.godini poljoprivredna gospodarstva zatražila su potporu za 94,95 ha temeljem zahtjeva za dodjelu potpora, od čega najviše za krške pašnjake.

Tablica 21: Poljoprivredne površine prema traženim kulturama u 2019.godini

Naziv kulture	Tražena površina (ha)	Broj PG-a
Djetelina	0,50	1
Lucerna	4,03	1
Trave i travolika paša	1,49	2
Krški pašnjak	55,58	4
Livade	6,10	3
Plemenita vinova loza	8,84	2
Krumpir	0,41	2
Miješane povrtne kulture	1,57	3
Miješani nasad voćnih vrsta	0,77	2
Djetelina	0,78	1
Slanutak	0,09	1
Tikva, tikvice	0,24	1
Ječam-jari	1,17	2
Pravi pir	0,54	1
Pšenica-ozima	0,59	1
Maslina	0,38	1
Ječam-ozimi	3,94	1
Kukuruz	6,53	1
Raž-ozima	1,40	1

Izvor: APPRRR

Proizvodnja voća i povrća

Ovaj krški kraj ima vrlo povoljne uvjeta za uzgoj pojedinih tradicijskih kultura voća poput jabuke, višnje, trešnje, oraha, smokve, badema (bajama), što je i prema riječima Savjetodavne službe Splitsko-dalmatinske županije preporučljivo. Takvi nasadi u ovom kraju submediteranske klime, gdje je u ljetnim mjesecima česta pojava suše, mogu kvalitetno iskoristiti sunčevu energiju i dovoljne količine oborina (kiše) u vrijeme vegetacije i u razdoblju intenzivnog rasta i razvoja ploda. Na području Općine Lovreć, najveći proizvođači imaju oko stotinjak stabala pojedinih voćaka, a najviše se sade višnje, trešnje, šljive, orah i jabuke. Velik problem je nepostojanje adekvatnog tržišta (organizirani otkup i plasman proizvoda), stoga proizvođači svoje proizvode ne prerađuju nego prodaju putem trgovačkih lanaca ili na tržnicama kao svježe.

Pčelarstvo

Na području Općine Lovreć postoje povoljni prirodni uvjeti (klima i vegetacija) za razvoj pčelarstva. Livade i pašnjaci predstavljaju osnovnu ekološko hranidbenu osnovu razvoja pčelarstva (ljekovita kadulja, vrisak i dr.). Zbog specifičnosti submediteranske klime ovog područja, medonosna flora omogućava proizvodnju i osebujnih multifloernih vrsta meda koji imaju izraženije sezonske odlike (boja, miris, okus). Pored koristi koju donose pčele u medu i vosku, još je neusporedivo veća ona koja se dobiva time što pčele oprašivanjem voćaka i drugih kultura povećavaju prinos i kvalitetu roda. Pčelarstvo je važan dopunski izvor prihoda poljoprivrednog stanovništva.

Na području Općine Lovreć postoji registrirana 1 pčelarska udruga "Kamenjak" u naselju Lovreć.

Prema podacima Hrvatskog pčelarskog saveza broj košnica na području Općine Lovreć iznosi 246. Proizvodnjom meda i uzgojem pčela bavi se 6 pčelara, od čega se 3 bave profesionalno pčelarstvom a ostalima je ono hobi .

Maslinarstvo i vinogradarstvo

Maslina je također u određenoj mjeri zastupljena na ovom području, iako se lokalno stanovništvo ne bavi intenzivno njezinim uzgojem.

Poznato je kako je jedan od naziva sredozemna klime i „klima masline“ međutim, istraživano područje spada pod submediteransku klimu stoga cijelo područje nije pogodno za njenu sadnju, posebice ako se uzmu u obzir niske temperature tijekom zime. Prema podacima Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, u Općini Lovreć 0,22 ha od ukupne površine je pod nasadima maslina.

Vinogradarstvo je razvijeno najviše u naselju Medov Dolac. Površine pod vinogradima se konstantno smanjuju jer je vinova loza radno intenzivna kultura, a broj mladog, radno

sposobnog stanovništva sve je manji. Zbog klime i bogatstva autohtonih sorti ova poljoprivredna proizvodnja ima najveći potencijal i najdužu tradiciju.

Prema podacima Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju za 2019. godinu, u Općini Lovreć evidentirana je ukupna proizvodnja vina od 185 hl od čega se 107 hl odnosilo na crno, odnosno rose vino, a 78 hl na bijelo vino. Prijavljena proizvodnja grožđa iznosila je 35 tona.

Tablica 22: Prijavljena proizvodnja grožđa i vina u 2019.godini

Općina	Grožđe (t)	Vino c/r (hl)	Vino b (hl)	Ukupno (hl)
Lovreć	35	107	78	185

Izvor: APPRRR

Ekološka proizvodnja hrane

Na ovom području, kao i u ostatku Hrvatske, najzastupljenija je konvencionalna poljoprivreda koju odlikuje korištenje mineralnih gnojiva, agrokemikalija, te upotreba tretiranog sjemena. Nepostojanje većih okolišnih onečišćivača (tvornica, rafinerija i drugih industrijskih pogona) predstavlja izvrstan preduvjet razvoja ekološki prihvatljive i održive poljoprivrede temeljene na konceptu uzgoja organskih proizvoda, što ova Općina ima. Veliki broj neobrađenih poljoprivrednih površina u Općini Lovreć kao i onih na kojima je prisutan ekstenzivan način poljoprivredne proizvodnje mogao bi se preusmjeriti na ekološku proizvodnju, koja bi zbog ostvarene dodane vrijednosti mogla povećati konkurentnost OPG-ova. Razlika u pristupu u konvencionalnoj i ekološkoj poljoprivredi nalazi se u ekonomskom i tehnološkom principu. Konvencionalna poljoprivreda se fokusira na postizanje maksimalnih prinosa specifičnih kultura, a bazira se na prilično jednostavnom promišljanju: prinosi se povećavaju unošenjem tvari i uklanjanjem rizika – „štetnika“. Ovakva praksa nije opravdana jer se uništavaju proizvodne površine, ugrožava bio raznolikost, podržava štetna industrija, potiču klimatske promjene i slično.

Ekološka poljoprivreda ima kompleksniji pristup koji pored same proizvodnje predstavlja i očuvanje prirodnih resursa. Pristup ekološke poljoprivrede razbija linearni proces i pretvara ga u kružni tok tvari i energije. Poljoprivrednik s tla iznosi određene proizvode, međutim kružni tok se zatvara uz pomoć kompostiranja, zelene gnojidbe odnosno gnojiva proizvedenog na samom gospodarstvu. Ekološka proizvodnja poseban je sustav održivoga gospodarstva u poljoprivredi i šumarstvu koji obuhvaća uzgoj bilja i životinja, proizvodnju hrane, sirovina i prirodnih vlakana te preradu primarnih proizvoda, a uključuje sve ekološki, gospodarski i društveno opravdane proizvodno-tehnološke metode, zahvate i sustave, najpovoljnije koristeći plodnost tla i raspoložive vode, prirodna svojstva biljaka, životinja i krajobraza, povećanje prinosa i otpornosti biljaka pomoću prirodnih sila i zakona, uz propisanu uporabu gnojiva, sredstava za zaštitu bilja i životinja, sukladno s međunarodno usvojenim normama i načelima. Ekološka proizvodnja, odnosno

poljoprivreda je dugoročno etički, socijalno, zdravstveno i ekonomski prihvatljivija od konvencionalne proizvodnje.

Prema popisu subjekata u ekološkoj proizvodnji koji imaju certifikat, objavljenom od strane Ministarstva poljoprivrede, u Općini Lovreć nije registriran niti jedan proizvođač ekološke hrane. Inače, certifikatom se registriranoj djelatnosti potvrđuje da su proizvodi proizvedeni sukladno zakonima i pravilnicima o ekološkoj proizvodnji, a njegovim dobivanjem, proizvođač ima pravo na korištenje znaka "ekoproizvod".

Šumarstvo

Na području Općine nema značajnijih šuma (jedino manje površine pod borom na području naselja Lovreć – središnji dio) iako se još za vrijeme Mlečana, pa kasnije Francuske i Austro-Ugarske, posebna pažnja posvećuje zaštiti šuma. Zbog jačanja poljodjelstva krajem XVIII. stoljeća dolazi do ubrzanog procesa degradiranja šuma i to osobito na zajedničkim «izgonima» i oko naselja gdje su vađeni panjevi za loženje otvorenih ognjišta. Uz to još su paljene i velike količine drva za vapnenice (klačine), dok je stoka, posebno koza brstila vegetaciju. Takav dugotrajan i nekontroliran pritisak na šume doveo je do potpune degradacije i devastacije državnih šuma i šumskog zemljišta. Stoga su to danas uglavnom područja obrasla šikarom i makijom. U isto vrijeme unutar privatnih «ograda» podržavale su se vrijedne vrste kao što su hrast, grab i crni jasen. Takvo stanje se održalo sve do danas, pa je kontrast između regenerirane vegetacije na privatnim posjedima i devastirane u zajedničkim šumama postao značajka kraškog krajobraza Dalmatinske zagore. Upravo ta osebujna značajka daje dodatnu kvalitetu krajobraznoj vrijednosti područja Općine Lovreć.

Lovstvo

Područje Općine Lovreć zbog svojih očuvanih šuma, ima mogućnost za razvoj lovstva. Na području Općine djeluje jedna lovačka udruga: "Gradina"- Lovreć. Cilj lovačke udruge je uzgoj, zaštita i lov divljači sukladno lovno gospodarskoj osnovi.

Lovačka udruga "Gradina"- Lovreć je ovlaštenik lovišta XVII/126 Lovreć-Studenci.

Tablica 23: Lovište na području Općine Lovreć

Podaci o lovištu	
Broj lovišta:	XVII/126
Naziv:	Lovreć-Studenci
Županija:	Splitsko-dalmatinska
Tip lovišta:	Otvoreno
Reljefni karakter:	Brdski
Broj ugovora:	17126
Ovlaštenik prava lova:	Lovačka udruga "Gradina"- Lovreć Mrnjavci 80 21257 Lovreć
Glavne vrste divljači:	- svinja divlja - zec obični

	- jarebica kamenjarka – grivna
Površina lovišta:	6.841 ha

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede

Stočarstvo

Stočarstvo na području Općine je i dalje nekomercijalizirano i nema ga u dovoljnom obujmu (nije masovno) za gospodarsku proizvodnju, nego se više bazira na osobnu upotrebu i jedan mali dio završava na domaćem tržištu.

Ograničavajući faktor razvoja stočarstva je smanjena kupovna moć stanovništva, migracija stanovništva, gubitak tržišta, nedjelotvornost prateće industrije, te povećan uvoz stoke i stočnih proizvoda. Razvoj stočarstva koji s obzirom na prirodne karakteristike može imati značajnu ulogu u budućem gospodarskom razvoju, s naglaskom na proizvodnju mesa i mlijeka (kvalitetan pršut i sir), podrazumijeva uspostavu novih proizvodnih sustava stočarske proizvodnje, posebno u okviru obiteljskih gospodarstava (mini farme i sl.). I ova djelatnost se, u velikoj mjeri, može povezati s turizmom kao jednom od temeljnih gospodarskih grana u budućem razvoju Općine Lovreć.

Prema podacima HPA koze, ovce i goveda su najzastupljenije domaće životinje u strukturi stočarstva Općine Lovreć. Podaci o broju peradi nisu dostupni jer HPA ne vodi podatke u Jedinstvenom registru životinja. Prema zadnjem Popisu poljoprivrede 2003. analizirano je da pojedina gospodarstva uzgajaju perad isključivo za vlastite potrebe, u zanemarivim količinama.

Tablica 24: Brojno stanje domaćih životinja u Općini Lovreć

Naziv	Broj/godina	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Goveda	Broj gospodarstava	41	35	26	22	19
	Broj životinja	252	252	264	175	215
Konji	Broj gospodarstava	3	3	3	3	3
	Broj životinja	9	5	5	5	4
Magarci	Broj gospodarstava	2	2	2	2	2
	Broj životinja	20	22	31	29	27
Svinje	Broj gospodarstava	49	54	54	11	2
	Broj životinja	168	323	335	185	47
Ovce	Broj gospodarstava	6	6	4	4	4
	Broj životinja	504	321	348	310	328
Koze	Broj gospodarstava	10	10	8	9	9
	Broj životinja	304	291	339	488	429

Izvor: HPA

Broj isporučitelja kravljeg mlijeka u pet godina smanjio se za 100% (sa 3 na 0 isporučitelja). Količine isporučenog mlijeka smanjile su se za 100% (sa 13.755 litara na 0 litara). Količine isporučenog mlijeka predstavljaju ukupno proizvedene količine mlijeka u svakoj pojedinoj godini koje je isporučeno u mljekare. Podaci ne sadrže proizvedene količine mlijeka koje se prodaju na kućnom pragu u prerađenom ili neprerađenom obliku te količine mlijeka koje gospodarstvo koristi za osobnu potrošnju.

Tablica 25: Prikaz broja isporučitelja i količine kravljeg mlijeka u Općini Lovreć

Godina	Broj isporučitelja	Količine
2015.	3	13.755
2016.	5	79.895
2017.	4	7.226
2018.	2	3.378
2019.	0	0

Izvor: HPA

2.6.3. Turizam

Na temelju postojećeg stanja razvoja turizma na području Općine Lovreć nameću se sljedeći zaključci:

- ne postoji autonomna i globalna valorizacija resursne osnove,
- ne postoji interesni proces komercijalizacije atrakcije i događanja,
- ne postoje subjekti koji funkcioniraju na poduzetničkoj osnovi (turistički uredi i agencije),
- atrakcije i kulturno-sportska događanja nisu u funkciji poticaja turističkih posjeta (prirodne ljepote, kulturno-sportske manifestacije i sl.),
- ne postoji dovoljno smještajnih kapaciteta.

U posljednjih nekoliko godina Imotska krajina postaje sve atraktivnija na turističkom tržištu i sve se više turista odlučuje za odabir svog ljetovanja u ruralnim kućama s bazenom u mirnoj atmosferi. Područje Općine Lovreć krajobrazno je atraktivno turističko područje, a u kombinaciji s povoljnim prostornim smještajem ima veliki turistički potencijal za razvoj raznih selektivnih oblika ruralnog turizma. Prema definiciji Vijeća Europe, ruralni turizam je turizam na seoskom području sa svim aktivnostima koje se provode na tom području, a najvažnije karakteristike takve vrste turizma su mirna sredina, odsutnost buke, očuvani okoliš, komunikacija s domaćinima, domaća hrana i upoznavanje seoskih poslova. Njegov intenzivniji razvoj može stanovnicima riješiti egzistencijalna pitanja, kao što može potaknuti mnoge iseljenike da se vrate na ovo područje.

Lokalno stanovništvo je prepoznalo mogućnost uspjeha razvoja ruralnog turizma na području Općine Lovreć, te se svake godine sve veći broj ljudi odlučuje na pothvat uključivanja u svijet turističkog poslovanja. Iz godine u godinu raste broj smještajnih objekata u domaćinstvu smještenih na očuvanom okolišu i u prirodnom okruženju. Međutim, potrebno je dodatno educirati stanovništvo, jer većina njih nije obrazovano na području turizma ili gospodarstva, već se ruralnim turizmom bavi stanovništvo koje je većinom završilo srednjoškolsko obrazovanje, a vođeni su željom za očuvanjem djedovine, stvaranjem dodatnih prihoda i dodatnim zapošljavanjem. Edukaciju je moguće organizirati programima i izrađivanjem priručnika koji bi stanovništvo upoznali sa trendovima koji su prisutni u turističkoj potražnji i mogućnostima dodatnom financiranja putem EU fondova.

Također, postoji mnoštvo prirodnih i kulturnih bogatstava koji nisu dovoljno prezentirani, pa čak ni lokalno stanovništvo ne zna za njih.

Uz gostoprimstvo i ljubaznost, domaćini trebaju turistima pružiti mogućnost sudjelovanja u obavljanju tradicionalnih poslova u polju. Nadalje, prostor Općine Lovreć ima puno prostora za izgradnju biciklističkih, pješačkih i tematskih staza.

Daljnji napredak, ostvariv je revitalizacijom kulturne baštine i starih zanata. Potrebno je oživjeti tradiciju i uprizoriti turistima zanate koji su odavno već zaboravljeni i od strane lokalnog stanovništva. Mogu se održati i kreativne radionice u kojima će se posjetitelje educirati o načinu izrade raznih predmeta i pružiti im mogućnost da se sami okušaju u izradi istih.

Čimbenik koji ograničava daljnji razvoj svakako je nedostatak financijske potpore od strane lokalne zajednice i same države iako posljednjih godina lokalna zajednica nastoji što više sredstava uložiti u turističke resurse kao što su popravci cesta, odlaganje otpada i uređenje okoliša.

Također, Ministarstvo turizma Republike Hrvatske na godišnjoj bazi ima otvoreno desetak natječaja s ciljem:

- razvoja turizma, turističkih proizvoda,
- edukacije kadrova u turizmu,
- razvoja turističke infrastrukture,
- poticanja razvoja različitih oblika turizma (program Konkurentnost turističkog gospodarstva, Fond za turizam, Turistički projekti za strukturne fondove, Inovativni turizam, Korak više, Bazeni, MINT&HTZ, Manifestacije itd.),
- pripreme projekata za prijavu na EU natječaje,
- plasmana certificiranih eko proizvoda,
- ulaganja u turističku infrastrukturu za osobe smanjene pokretljivosti (program Turizam bez zapreka) i sličnih programa koji doprinose sveukupnom razvoju turizma u Hrvatskoj.

Analiza turističkog prometa

Turizam postaje sve veća ljudska potreba, a ne razonoda te je i to jedan od razloga povećanja turističke potražnje za ruralnim turizmom u Imotskoj krajini i Općini Lovreć. Zahvaljujući općem trendu povećanja potražnje za boravkom u mirnim ruralnim sredinama u Imotskoj krajini, došlo je do izgradnje novih smještajnih kapaciteta u Općini Lovreć te povećanja broja dolazaka i noćenja turista u proteklih nekoliko godina.

Na području Općine Lovreć na dan 30.04.2020. je registrirano 11 kuća za odmor i one čine 100% smještajnih kapaciteta Općine. 64% kuća za odmor kategorizirano je s 4 zvjezdice a 36% s 3 zvjezdice.

Ukupan broj dolazaka turista na području Općine Lovreć u razdoblju od 2017. do 2019. godine iznosi 582, od toga veći dio čine strani turisti 573 dolazaka (udio 98,45%), dok su

domaći turisti u analiziranom razdoblju ostvarili 9 dolazaka (udio 1,55 %). 2019.godine broj domaćih turista se je povećao za 100%. Broj dolazaka stranih turista kreće se istim smjerom i intenzitetom, 2019.godine se povećava za 72%.

U analiziranom razdoblju od 2017. do 2019. godine na području Općine Lovreć ostvareno je ukupno 4.822 noćenja. Promatrano na godišnjoj razini, može se uočiti da broj ostvarenih noćenja raste iz godine u godinu. Najveći broj noćenja turista ostvaren je 2019.godine kada je na području Općine Lovreć noćilo 3.044 turista. Najmanji broj noćenja evidentiran je prve analizirane godine kada je ostvareno 1.108 noćenja turista.

Tablica 26: Broj dolazaka i noćenja turista u Općini Lovreć

Godina	Dolasci			Noćenja		
	Domaći	Strani	Ukupno	Domaći	Strani	Ukupno
2017.	0	101	101	0	1.108	1.108
2018.	0	166	166	0	1.778	1.778
2019.	9	306	315	48	2.996	3.044

Izvor: TZ Imota

Kada gledamo strukturu gostiju prema zemlji podrijetla prevladavaju gosti iz Njemačke, Poljske, Francuske, i Belgije.

Tablica 27: Dolasci i noćenja turista prema zemljama porijekla

Zemlja/godina	2017.		2018.		2019.	
	Dolasci	Noćenja	Dolasci	Noćenja	Dolasci	Noćenja
Njemačka	50	592	83	1.042	150	1.586
Poljska	26	252	43	346	48	488
Nizozemska	22	235	0	0	9	91
Bosna i Hercegovina	2	15	0	0	0	0
Ujedinjena Kraljevina	1	14	0	0	26	190
Albanija	0	0	0	0	0	0
Belgija	0	0	6	126	6	42
Tajvan, Kina	0	0	12	104	0	0
Češka	0	0	6	48	0	0
Švedska	0	0	6	42	9	63
Danska	0	0	5	35	4	48
Francuska	0	0	5	35	22	278
Hrvatska	0	0	0	0	9	48
Italija	0	0	0	0	7	42
Rumunjska	0	0	0	0	3	42
Slovačka	0	0	0	0	7	42
Portugal	0	0	0	0	6	30
Austrija	0	0	0	0	2	8
Australija	0	0	0	0	2	11
Ostale azijske	0	0	0	0	5	35

zemlje						
Ukupno	101	1.108	166	1.778	315	3.044

Izvor: TZ Imota

2.6.4. Poduzetničke zone

Na prostoru Općine Lovreć nema aktivne poduzetničke zone.

Prostornim planom Općine Lovreć određena su izdvojena građevinska područja izvan naselja za:

- gospodarsku namjenu, proizvodnu (I2)
- gospodarsku namjenu, poslovnu (K1, K2)
- gospodarsku namjenu, ugostiteljsko-turističku (T1, T2)
- eksploatacijsko polje mineralnih sirovina (E3).

Tablica 28: Planirane zone

Zone gospodarske, proizvodne i poslovne namjene			
Naselje	Naziv	Max. površina (ha)	Vrsta
Lovreć	Lovreć (Zapad)	11,10	I2
Lovreć, Opanci	Lovreć Opanci	31,20	I2
Medov Dolac	Medov Dolac, Trstenica	6,26	I2/K3
Dobrinče	Livodine	3,19	K1/K3
Lovreć	Lovreć-Strana	8,85	K1
Lovreć	Katići	13,44	K3
Studenci	Studenci	17,64	K1
Zone gospodarske, ugostiteljsko-turističke namjene			
Naselje	Naziv	Max. površina (ha)	Vrsta
Lovreć	Olujića Staje	5,50	T2
Studenci	Antunovića Staje	9,10	T2
Studenci	Čorbići	2,60	T2
Studenci	Udiljikove Staje	6,30	T2
Lovreć, Opanci	Lovreć-Strana	4,30	T1/T2
Dobrinče	Dobrinče-Livodine	6,60	T1/T2

Izvor: Općina Lovreć

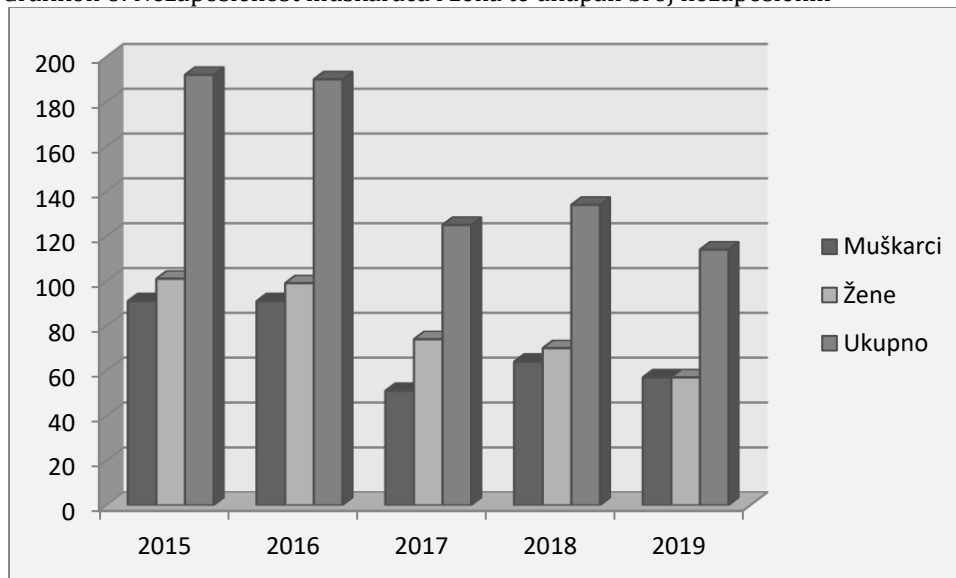
2.6.5. Tržište rada

Nezaposlenost

Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje tijekom 2019.godine na prostoru Općine Lovreć evidentirano je 114 nezaposlenih osoba. Ovo predstavlja smanjenje u odnosu na 2015. godinu kada su evidentirane 192 nezaposlene osobe, te je došlo do smanjenja nezaposlenosti od 59% u odnosu na prvu promatranu godinu. Isti trend, također je prisutan na području Splitsko-dalmatinske županije, u kojoj je 2015. god. evidentirano 42.102 nezaposlene osobe a 2019.god. 23.371 nezaposlena osoba što predstavlja smanjenje od 56% u odnosu na 2015.god. Gledajući spol nezaposlenih u vremenskom razdoblju od 2015. do 2019.godine, uočeno je kako većinu nezaposlenih osoba na području Općine čine

žene, osim u 2019.god. kada je udio nezaposlenih žena i muškaraca isti, 57 nezaposlenih žena i 57 nezaposlenih muškaraca. Broj nezaposlenih žena konstantno se smanjiva od 2015.godine, dok je broj nezaposlenih muškaraca isti u 2015. i 2016. godini, 91 nezaposlen muškarac, u 2017.god. se smanjiva za 56% u odnosu na prethodnu godinu, 2018. raste za 25,49% u odnosu na prethodnu godinu te se u 2019.god. opet smanjiva. Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, u 2019.godini stopa nezaposlenosti na području Općine Lovreć iznosila je 11,2%.

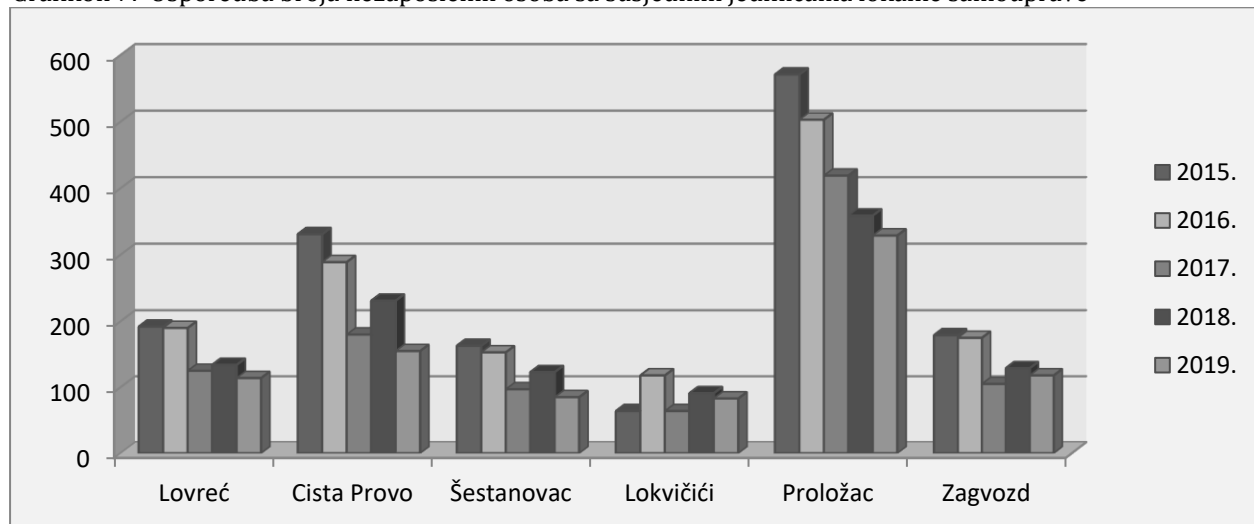
Grafikon 6: Nezaposlenost muškaraca i žena te ukupan broj nezaposlenih

Izvor: HZZ

Promatrajući kretanje broja nezaposlenih osoba na području Općine Lovreć i susjednih jedinica lokalne samouprave (Općine Cista Provo, Šestanovac, Lokvičići, Proložac, Zagvozd) vidljivo je kako je tijekom 2019.godine manje nezaposlenih osoba evidentirano u svim susjednim jedinicama lokalne samouprave. U vremenskom razdoblju od 2015. do 2017.godine nezaposlenost se je smanjivala sve do 2018.godine kada je u svim Općinama porasla osim u Općini Proložac da bi opet u svim Općinama u 2019.godini došlo do njenog smanjenja.

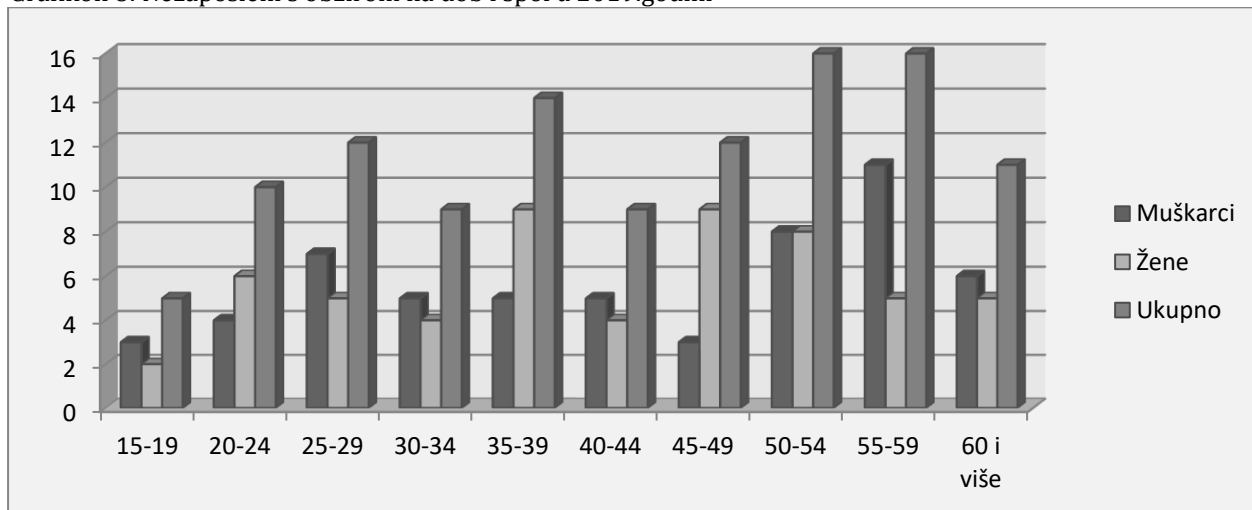
Grafikon 7: Usporedba broja nezaposlenih osoba sa susjednim jedinicama lokalne samouprave

Izvor: HZZ

Analizirajući dob i spol nezaposlenih osoba koje su tijekom 2019. godine evidentirane na području Općine Lovreć uočeno je kako najviše nezaposlenih osoba spada u dobnu skupinu 50-54 godine (32 osobe ili 28,07%) te u dobnu skupinu 35-39 godina (14 osoba ili 12,28%). Među muškarcima najveći broj nezaposlenih osoba spada u dobnu skupinu 55-59 godina (11 osoba ili 19,30%) dok je nezaposlenost među ženama raširena među populacijom od 35 do 39 godina s 9 nezaposlenih osoba ili 15,79% te 45-49 godina s 9 nezaposlenih osoba ili 15,79%. Nezaposlenost mladih je na području Općine Lovreć, kao i u Splitsko-dalmatinskoj županiji, veliki problem budući da 13,16% nezaposlenih osoba spada u dobnu skupinu od 15 do 24 godina. Usporedbe radi, navedena dobna skupina krajem 2019. godine činila je 14,34% nezaposlenih u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Pored mladih, nezaposlenost starije populacije (35-49 godina) također predstavlja problem u Općini Lovreć i Županiji. Tako navedena dobna skupina u Općini Lovreć čini 30,70%, a u Splitsko-dalmatinskoj županiji 31,44%.

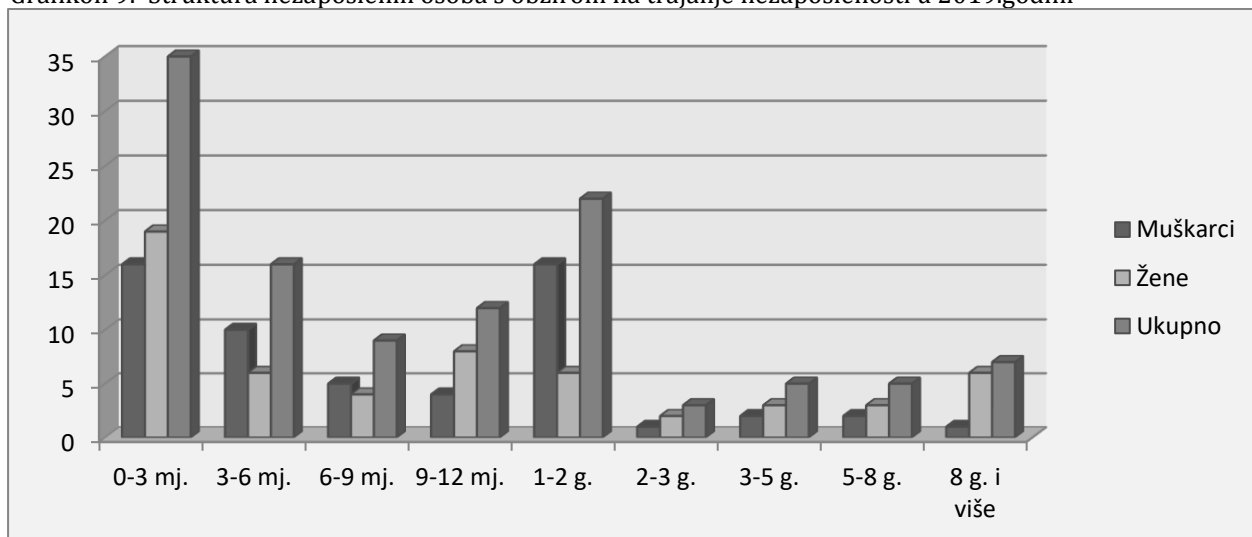
Grafikon 8: Nezaposleni s obzirom na dob i spol u 2019.godini

Izvor: HZZ

Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, tijekom 2019. godine najviše nezaposlenih osoba s područja Općine Lovreć bilo je bez zaposlenja do 3 mjeseca (35 osoba ili 30,70 %), zatim 1-2 godine (22 osobe ili 19,30%) te 3-6 mjeseci (16 osoba ili 14,04%). S druge strane, najmanji udio imale su osobe koje su bez zaposlenja od 2-3 godine (3 osobe ili 2,63%), 3-5 godina (5 osoba ili 4,39%) te 5-8 godina (5 osoba ili 4,39%). Ovakva kretanja vidljiva su i na županijskoj razini budući da su najmnogobrojnije skupine koje su bez posla do 3 mjeseca (43,26%) i 3-6 mjeseci (11,97%), dok najmanji udio imaju osobe koje su bez zaposlenja 2-3 godine (4,05%) i 3-5 godina (4,78%).

Grafikon 9: Struktura nezaposlenih osoba s obzirom na trajanje nezaposlenosti u 2019.godini

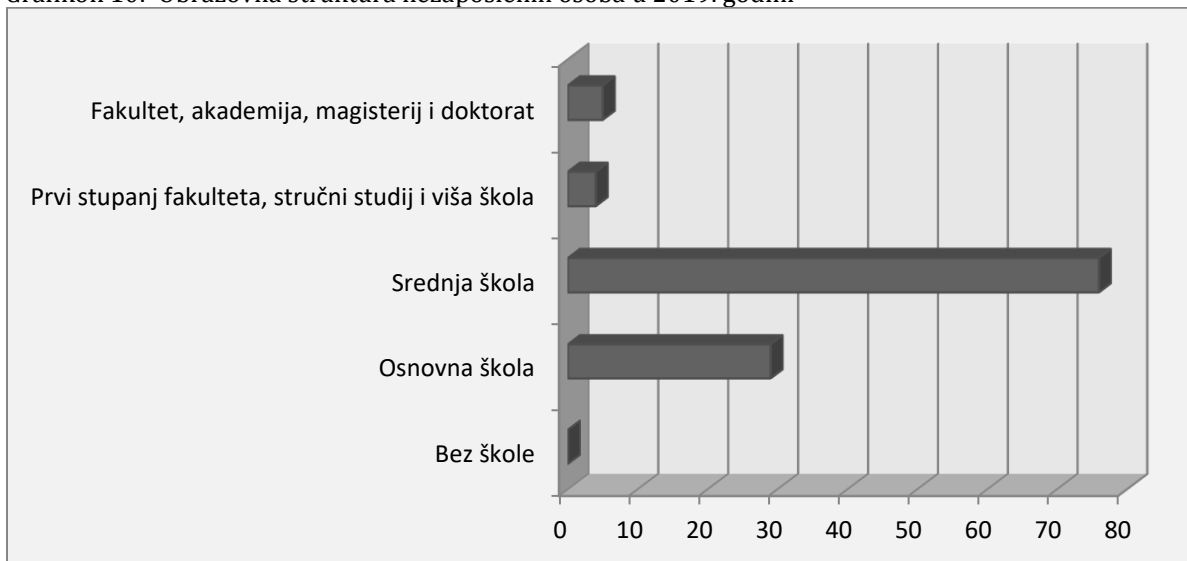

Izvor: HZZ

Analizirajući nezaposlene osobe na području Općine Lovreć s obzirom na obrazovanje u 2019.godini, uočeno je kako najviše nezaposlenih ima sa završenom srednjom školom (76

osoba ili 66,67% nezaposlenih). Slijede ih nezaposleni sa završenom osnovnom školom (29 osoba ili 25,44% nezaposlenih). Gledajući nezaposlene osobe s fakultetom, magisterijem ili doktoratom, evidentirano je 5 nezaposlenih osoba. Najmanje nezaposlenih je s prvim stupnjem fakulteta, stručnim studijem i višom školom, evidentirane su 4 nezaposlene osobe.

Grafikon 10: Obrazovna struktura nezaposlenih osoba u 2019. godini

Izvor: HZZ

Zaposlenost

Prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje u 2019.godini na području Općine Lovreć evidentirano je 260 zaposlenih osoba. Pri tome, valja napomenuti da se osiguranici (zaposlene osobe) bilježe po mjestu rada, a ne po prebivalištu. Gledajući osnovu osiguranja, ustanovljeno je kako najviše zaposlenih radi kod pravnih osoba (202 osobe ili 77,69% zaposlenih), zatim slijede radnici kod fizičkih osoba (29 osoba ili 11,15% zaposlenih), zaposleni kod obrtnika (23 osobe ili 8,85%), zaposleni kod poljoprivrednika (4 osobe ili 1,54% zaposlenih) i zaposlenici kod osoba koje se bave samostalnom profesionalnom djelatnošću (2 osobe ili 0,77%). U vremenskom razdoblju od 2015. do 2019. godine najviše zaposlenih je bilo u 2018.god. (269 osoba) a najmanje u 2016.godini (239 osoba).

Tablica 29: Struktura zaposlenih osoba

Kategorija / godina	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Radnici kod pravnih osoba	169	170	201	209	202
Obrtnici	31	27	26	27	23
Poljoprivrednici	6	4	4	4	4
Samostalne profesionalne djelatnosti	1	1	2	2	2
Radnici kod fizičkih osoba	40	37	25	27	29
Sveukupno	247	239	258	269	260

Izvor: HZMO

Korisnici mirovina

Krajem 2019. godine na području Općine Lovreć evidentirana su 242 korisnika mirovina temeljem prava Zakona o mirovinskom osiguranju. Od 242 korisnika mirovina s područja Općine Lovreć većinu čine muškarci na koje otpadaju 124 osobe (51,24%). Prema podacima za istu godinu, duljina radnog staža na području Općine Lovreć iznosila je 27 godina i 10 dana. Uspoređujući dužinu radnog staža muškaraca i žena s područja Općine Lovreć, uočeno je kako muškarci u prosjeku rade 3 godine i 11 mjeseci dulje od žena (prosječna dužina radnog staža muškaraca iznosi 27 godina, 5 mjeseci i 12 dana dok prosječna dužina radnog staža žena iznosi 24 godine, 4 mjeseca i 14 dana). Prosječna mirovina (zbroj prosječne starosne ili prijevremene starosne, invalidske i obiteljske mirovine) koja se isplaćivala na području Općine Lovreć u promatranom periodu iznosila je 1.550,19 kuna.

Tablica 30: Korisnici mirovina, prosječni radni staž i prosječni iznos mirovina - ZOMO (opći propisi)

Godina	Broj korisnika			Prosječni staž (godine, mjeseci i dani)			Prosječni iznos mirovine u kunama		
	Ukupno	M	Ž	Ukupno	M	Ž	Ukupno	M	Ž
2015.	255	120	135	26 00 22	28 00 10	24 03 25	1.443,31	1.659,82	1.250,86
2016.	258	123	135	25 11 20	27 11 10	24 02 06	1.480,52	1.723,42	1.259,21
2017.	259	124	135	26 00 10	27 06 12	24 08 02	1.525,03	1.701,37	1.363,05
2018.	252	125	127	26 05 27	28 04 23	24 07 18	1.603,45	1.824,93	1.385,45
2019.	242	124	118	27 00 10	28 08 08	25 03 20	1.698,68	1.918,64	1.467,54

Izvor: HZMO

Prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje tijekom 2019. godine na području Općine Lovreć evidentirano je 36 korisnika mirovina temeljem posebnih propisa (hrvatski branitelji i hrvatska vojska). Od 36 korisnika mirovina s područja Općine Lovreć većinu čine muškarci na koje otpada 31 osoba (86,11%). Prosječna mirovina koja se isplaćivala na području Općine Lovreć temeljem posebnih propisa u promatranom periodu iznosila je 3.850,31 kunu.

Tablica 31: Korisnici mirovina, prosječni radni staž i prosječni iznos mirovina - HB i HV (posebni propisi)

Godina	Broj korisnika			Prosječni staž (godine, mjeseci i dani)			Prosječni iznos mirovine u kunama		
	Ukupno	M	Ž	Ukupno	M	Ž	Ukupno	M	Ž
2015.	31	28	3	18 04 16	17 09 09	24 00 19	3.704,03	3.765,63	3.129,09
2016.	34	31	3	19 04 06	18 10 24	24 00 19	3.643,05	3.692,04	3.136,74
2017.	37	34	3	18 09 11	18 03 21	24 00 19	4.059,71	4.120,78	3.367,60
2018.	36	32	4	18 04 05	18 01 18	20 00 16	3.861,32	3.876,75	3.737,82
2019.	36	31	5	19 00 02	18 07 18	21 03 11	3.983,44	4.048,92	3.577,42

Izvor: HZMO

2.7. Društvene djelatnosti

2.7.1. Obrazovanje

Predškolsko obrazovanje

Na području Općine Lovreć ne postoji dječji vrtić, niti bilo kakav drugi oblik predškolske ustanove. Djeca predškolske dobi od 3 do 6 godina pohađaju Dječji vrtić "Loptica" u Imotskom. Općina sufinancira troškove vrtića s 80%.

Osnovnoškolsko obrazovanje

Na području Općine Lovreć djeluju dvije osnovne škole (organizirana nastava od 1. do 8. razreda):

- Osnovna škola Silvija Strahimira Kranjčevića, Lovreć
- Osnovna škola Studenci, Studenci

Slika 15: Osnovna škola u naselju Lovreć (lijevo) i naselju Studenci (desno)

Tablica 32: Opći podaci o školama

	OŠ S.S.Kranjčević Lovreć	OŠ Studenci
Broj učenika u školi:	40	28
Broj učenika u razrednoj nastavi:	24	13
Broj učenika u predmetnoj nastavi:	16	15
Broj učenika s teškoćama u razvoju:	4	0
Broj učenika u produženom boravku:	0	0
Broj učenika putnika:	19	7
Ukupan broj razrednih odjela:	6	5
Broj razrednih odjela u matičnoj školi:	6	5
Broj odjela razredne nastave:	2	2
Broj odjela predmetne nastave:	4	3

Broj smjena:	1	1
Početak i završetak svake smjene:	8,00-14,00	8,00-14,00
Broj radnika:	27	20
Broj učitelja predmetne nastave:	15	12
Broj učitelja razredne nastave:	2	2
Broj stručnih suradnika:	3	2
Broj ostalih radnika:	7	3
Broj pripravnika:	0	0
Broj mentora i savjetnika:	2	3
Broj voditelja ŽSV-a:	1	0
Broj računala u školi:	39	28
Broj specijaliziranih učionica:	9	0
Broj općih učionica:	0	7
Broj športskih dvorana:	1	0
Broj športskih igrališta:	1	2
Školska knjižnica:	1	1
Školska kuhinja:	0	0

Izvor: Godišnji plan i program rada škole za 2019./2020. školsku godinu

Srednjoškolsko obrazovanje

Učenici s područja Općine Lovreć srednju školu pretežno pohađaju u Gradu Imotskom, u Srednjoškolskom centru "Dr.Mate Ujević" koji je osnovan od strane Grada 1992.godine, a zamijenio je dotadašnji srednjoškolski centar "Pavao Lozo". Današnji srednjoškolski centar sastoji se od četiri različite srednje škole i ukupno dvadeset usmjerenja:

- Gimnazija dr. Mate Ujević: matematička, opća i jezična gimnazija
- Ekonomska škola dr. Mate Ujević: ekonomist, upravni referent i administrativni tajnik
- Tehnička škola: kemijski tehničar, računalni tehničar za strojarstvo i elektrotehničar
- Obrtničko-industrijska škola: frizer, prodavač, vozač motornog vozila, automehaničar, instalater grijanja i klimatizacije, plinoinstalater, autoelektričar, elektroinstalater, elektromehaničar, konobar i kuhar.

Za ostala srednjoškolska usmjerenja koja se ne nude u srednjoškolskom centru dr. Mate Ujević u Imotskom, učenici na obrazovanje odlaze u druge Gradove u Hrvatskoj, a posebno u Split zbog relativno malene udaljenosti od doma.

Pohađanje škola dodatno otežava udaljenost škola koju prati jako slaba povezanost javnim prijevozom. Udaljenost pojedinih naselja Općine Lovreć od srednjoškolskog centra u Imotskom iznosi i do 30 kilometara. Na području Imotske krajine uslugu javnog prijevoza obavljaju trgovačka društva: Trasnporti Kegalj, FlixBus, Globtour, Panturist. Zbog standarda stanovnika Općine Lovreć i visokih cijena javnog prijevoza (iako iz proračuna Općine se dodjeljuju sredstva za sufinanciranje prijevoza učenika), učenici se nerijetko odlučuju na stopiranje za odlazak u školu.

Sukladno podacima Državnog zavoda za statistiku 2011., na području Općine je bilo 96 srednjoškolskih učenika od čega 53 muškarca i 43 žene.

Tablica 33: Učenici srednjih škola – programi koje pohađaju

Spol	Srednja škola				
	svega	industrijske i obrtničke	tehničke i srodne	umjetničke	gimnazija
sv.	96	23	47	2	24
m	53	14	28	2	9
ž	43	9	19	0	15

Izvor: DZS

Više i visokoškolsko obrazovanje

Na području Općine ne postoje ustanove za više i visokoškolsko obrazovanje, te učenici svoje više i visoko obrazovanje nastavljaju u većim Gradovima u Republici Hrvatskoj. Prema zadnjem popisu stanovništva iz 2011., na području Općine Lovreć bile su 44 osobe na stručnim studijima i 26 osoba na sveučilišnim studijima.

Općina Lovreć dodjeljuje potpore studentima s području Općine. Pravo na dodjelu imaju:

- redoviti studenti,
- državljani Republike Hrvatske,
- s prebivalištem na području Općine Lovreć,
- kojima roditelji imaju prebivalište na području Općine Lovreć.

Tablica 34: Visoko obrazovanje

Stručni studij	Spol	sv.	m	ž
	Stručni studij	svega	44	20
stručni		42	19	23
specijalistički		2	1	1
Sveučilišni studij	svega	26	16	10
	preddiplomski	17	9	8
	diplomski, integrirani	8	6	2
	poslijediplomski specijalistički, magistarski	1	1	0
	doktorski	0	0	0

Izvor: DZS

2.7.2. Zdravstvo

Usluge primarne zdravstvene skrbi stanovnici Općine Lovreć najčešće koriste u Domu zdravlja Lovreć u kojem se nalazi ordinacija opće prakse i stomatološka ordinacija te ljekarna, dok za detaljnije specijalističke pretrage se odlazi u veće Gradove poput Imotskog, Splita i Zagreba. Sukladno navedenom potrebno je planirati poboljšanje kvalitete usluge i zdravstvene zaštite.

Slika 16: Dom zdravlja u naselju Lovreć

2.7.3. Socijalna skrb

Na području Općine Lovreć nema izgrađenih objekata namijenjenih socijalnom zbrinjavanju.

Trenutno (i preko 2 godine) provodi se program pomoći u kući starijim i nemoćnim osobama "Zaželi njegu, zaželi posao" sufinanciran od strane Europskih strukturnih i investicijskih fondova. 77 korisnika na području Općine koristi ovu vrstu pomoći te je putem njega u suradnji sa Hrvatskim zavodom za zapošljavanje zaposleno 15 nezaposlenih žena.

Djelatnost socijalne skrbi organizirana je putem Centra za socijalnu skrb Split – podružnica Imotski.

Prema podacima Centra za socijalnu skrb Imotski, najviše korisnika socijalne skrbi bili su korisnici doplatka za pomoć i njegu a najmanje korisnici naknada do zaposlenja.

Tablica 35: Broj korisnika socijalne skrbi prema vrstama skrbi na području Općine Lovreć

Kategorija/godina	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Minimalna naknada	34	34	30	27	23
Naknada za osobne potrebe korisnika smještaja	2	2	2	2	4
Jednokratna naknada (ukupno u tekućoj godini)	13	4	4	5	6
Naknade u vezi s obrazovanjem	0	0	0	0	1
Osobna invalidnina	13	14	16	19	20
Doplatka za pomoć i njegu	71	73	64	53	49
Status roditelja njegovatelja ili njegovatelja	2	2	2	2	2
Naknada do zaposlenja	1	0	0	0	0
Socijalne usluge (ukupno u tekućoj godini)	0	1	2	1	4
Broj djece – korisnika prava na privremeno uzdržavanje	0	0	0	0	0

Izvor: Centar za socijalnu skrb Imotski

2.7.4. Civilno društvo

Udruge su važan čimbenik društvenog života na području Općine Lovreć u kojem je registrirano 14 udruga; od čega najviše u naselju Lovreć (8 udruga), zatim slijede Dobrinče (2 udruge), Studenci (2 udruge), Medov Dolac (1 udruga), Opanci (1 udruga). Spektar pitanjima kojima se bave je širok a najviše je sportskih i kulturnih udruga. Osnivaju se kao oblik slobodnog i dobrovoljnog udruživanja više fizičkih, odnosno pravnih osoba, te kroz svoje djelovanje unapređuju kvalitetu društvenih sadržaja, ali i zagovaraju interese različitih društvenih skupina, čime pozitivno utječu na trajne društvene promjene u lokalnoj zajednici. Mnoge udruge nemaju sustavne izvore financiranja i svoje redovite programe i aktivnosti uglavnom provode volonterski uz pojedinačna pokroviteljstva ili se financiraju iz proračuna Općine. Uvidom u stanje na terenu utvrđeno je da je aktivnost udruga u izradi i provedbi razvojnih projekata minimalna. Jedan od razloga je i nedostatak stručnih znanja i kompetencija u području izrade i provedbe projekata. U današnje doba udruge civilnog društva postaju sve važniji akteri lokalnog razvoja te se provedbom projekata aktivno uključuju u razvoj zajednice. Stoga je potrebno jačati kompetencije udruga na području Općine kako bi se aktivirao njihov razvojni potencijal.

Više o djelovanju nekih od aktivnijih organizacija civilnog društva biti će riječ u sljedećim potpoglavljima.

Sport i rekreacija

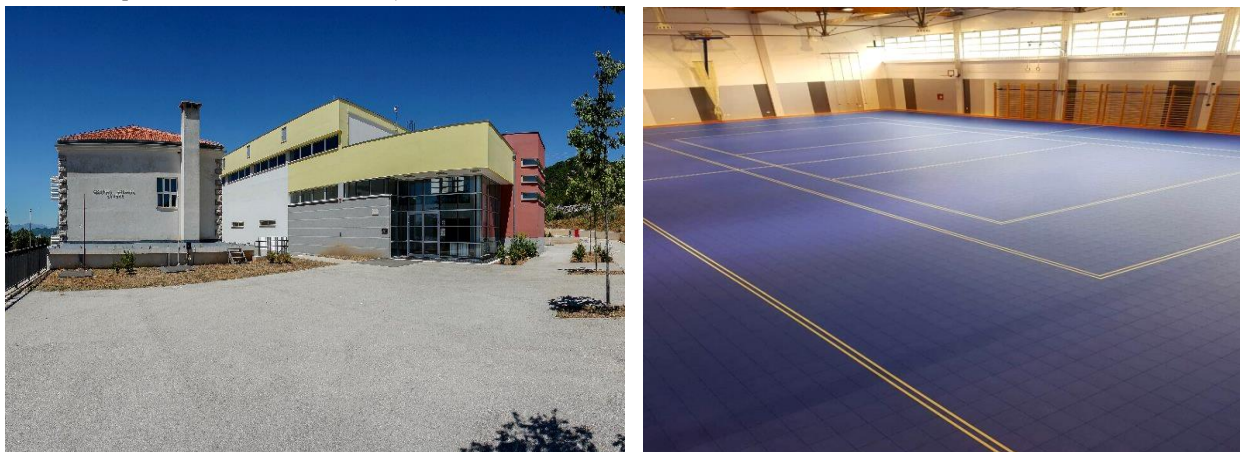
Sportsko – rekreacijski sadržaji na području Općine Lovreć obuhvaćaju uglavnom mala igrališta uz škole.

Slika 17: Sportsko igralište u sklopu osnovne škole u naselju Lovreć (lijevo) i naselju Studenci (desno)

U naselju Lovreć uz osnovnu školu nalazi se objekt sportske dvorane.

Slika 18: Sportska dvorana u naselju Lovreć

Ostale sportsko-rekreacijske aktivnosti na području Općine Lovreć uglavnom su nogomet, rukomet, odbojka, streljaštvo, šah, obaranje ruku, boćanje, praćkanje, biciklijada, organizirani od strana udruga građana.

Na području Općine Lovreć djeluju sljedeće sportske udruge i klubovi:

Klub za obaranje ruke Hidraulična ruka, Lovreć - planiranje rada i razvitka discipline obaranje ruke; povezivanje sa srodnim organizacijama radi ostvarenja zajedničkih ciljeva; sudjelovanje u programima u organizaciji udruge koji se provode u cilju seminara, predavanja i radionice o obaranju ruke; organizacija i provođenje redovitih treninga članova radi pripreme za natjecanje; poduka i trening djece i mladeži; pripremanje svojih članova za sudjelovanje na natjecanjima; organiziranje natjecanja te obavljanje i drugih djelatnosti propisanih odredbom članka 10. Statuta udruge.

Malonogometni klub "Dobrinče", Dobrinče - planiranje rada i razvitka malog nogometa; organiziranje i provođenje redovitih sustavnih treninga članova radi pripreme za natjecanje; poduka i trening djece i mladeži; pripremanje svojih članova za sudjelovanje u natjecanju u sastavu gradske, županijske odnosno državne reprezentacije; poduzimanje mjera i stvaranje uvjeta za unaprjeđenje stručnog rada; skrb o zdravlju i zdravstvenoj zaštiti članova kluba; organiziranje športskih natjecanja i sudjelovanje na istim; upravljanje športskim objektima kojih je klub vlasnik ili korisnik; obavljanje ugostiteljske djelatnosti za članove kluba te obavljanje i drugih djelatnosti propisanih odredbom čl.8. Statuta.

Streljački klub Gavran, Studenci - promicanje, poticanje te planiranje aktivnosti članstva u razvoju i unapređivanju streljačkog športa; organiziranje i provođenje treninga i natjecanja; organiziranje i provođenje rekreativnih aktivnosti članstva; poduzimanje mjera i stvaranja uvjeta za unapređenje stručnog rada; organiziranje i provođenje programa streljačke športske škole, kao streljačke športske obuke; skrb o zdravlju i zdravstvenoj zaštiti

natjecatelja; skrb o izgradnji, održavanju, korištenju i upravljanju streljanom; skrb o stvaranju materijalnih i financijskih uvjeta za ostvarivanje zadaća i ciljeva Kluba.

Kultura

U pogledu kulturnih događanja (muzeji, galerije, knjižnice, kazalište, kino i sl.) stanovništvo Općine Lovreć orijentirano je isključivo na Imotski, Makarsku, Omiš i Split.

Takvo stanje je ograničavajući faktor u kvaliteti života i razvoju Općine, jer ograničava uvjete za razvoj prepoznatljivosti i očuvanje tradicijskog nasljeđa Općine i bogate kulturne baštine Općine.

U okviru kulturnih sadržaja, odnosno događanja na području Općine Lovreć djeluje Etnografski muzej (u školi), kuća spaljenih, rodna kuća Ivana Raosa i fra. Josipa Olujića, Raosovi dani, Studenačko i Lovrečko lito.

Slika 19: Rodna kuća Ivana Raosa u naselju Medov Dolac

Na području Općine Lovreć djeluju sljedeće kulturne udruge:

Kulturno-umjetnička i športska udruga Lovreć, Lovreć- planiranje raznih aktivnosti te omogućavanje njihovih ostvarivanja; informiranje javnosti o događanjima; prikupljanje financijskih sredstava iz raznih izvora; organizacija i uključivanje članova u izvođenje aktivnosti.

Kulturno umjetnička udruga "Kula", Lovreć - organiziranje zabavnih, kulturnih i umjetničkih priredbi; prikupljanje predmeta tradicionalnog načina života i zapisivanje tradicionalnih običaja; rekonstrukcija starog i izrada novog tradicionalnog narodnog ruha, proučavanje i izvođenje tradicionalnog i suvremenog narodnog pjevanja, plesanja i sviranja; organiziranje dramskog izvođenja narodnih običaja; organiziranje bibliotekarske djelatnosti, dramskog i glazbenog amaterizma; organiziranje čišćenja i uređenja izvora

pitke vode i lokaliteta panoramskog pogleda na Opanke-Lovreć; poticanje stanovništva Opanci-Lovreć, osobito mladeži ka očuvanju, njegovanju i zaštiti autohtonih i zaštićenih biljnih i životinjskih vrsta i proslava blagdana i održavanje kulturnog ljeta.

Kulturno umjetnička i športska udruga "Studa", Studenci - organiziranje zabavnih, kulturnih i umjetničkih priredbi; prikupljanje predmeta tradicionalnog načina života i zapisivanje tradicionalnih običaja; rekonstrukcija starog i izrada novog tradicionalnog i suvremenog narodnog pjevanja, plesanja i sviranja; organiziranje dramskog izvođenja narodnih običaja; organiziranje bibliotekarske djelatnosti, dramskog i glazbenog amaterizma; organiziranje natjecanja u malom nogometu, lakoj atletici, boćanju, odbojci, rukometu i šahu; organiziranje čišćenja i uređenja izvora pitke vode i lokaliteta panoramskog pogleda na Studence; poticanje stanovništva Studenaca, osobito mladeži ka očuvanju, njegovanju i zaštiti autohtonih i zaštićenih biljnih i životinjskih vrsta; proslava blagdana Svetog Ilije i održavanje kulturnog ljeta.

2.7.5. Javni red i sigurnost

Policija

Policajska postaja Imotski djeluje na području Općine Lovreć u sastavu Policijske uprave Splitsko-dalmatinske koja obuhvaća poslove operativnog dežurstva, temeljne kriminalističke i prometne policije, te upravne poslove (prijave promjena prebivališta i boravišta, izdavanje osobnih iskaznica, putovnica, prometnih i vozačkih dozvola, rješavanje statusnih pitanja stranaca, državljanstva, dozvola za oružje i dr.).

Operativno dežurstvo tijekom 24 sata zaprima dojave građana, upućuje policijske službenike temeljne, kriminalističke policije, prometne na izvršavanje redovnih zadaća, usmjerava i koordinira radom službenika na terenu, pruža pomoć građanima, ostvaruje suradnju sa tijelima civilne vlasti, inspekcijama i drugim državnim tijelima, razmjenjuje saznanja sa drugim ustrojstvenim jedinicama i sl.

Temeljna policija obavlja poslove ophodnje postajnog područja, prevencije kaznenih djela i prekršaja, hvatanja počinitelja kaznenih djela i prekršaja, intervencije po dojavama građana, osiguranja javnih okupljanja, pružanja pomoći građanima- asistencije, dovođenje osoba temeljem dovedbenih naloga, operativne i sigurnosne provjere, kao i druge radnje temeljem Zakona.

Kriminalistička policija provodi radnje i mjere u cilju pronalaska i hvatanja počinitelja kaznenih djela, pronalazak predmeta koji su predmet kaznenih djela ili mogu poslužiti kao dokaz u kaznenom postupku, izvide kaznenih djela svih vidova kriminaliteta (općeg, organiziranog, gospodarskog, zlouporabe opojnih droga, maloljetničke delinkvencije, kazneno ravne zaštite djece), kriminalističko-taktičke radnje (zasjeda-racija) i drugo.

Prometna policija obavlja poslove nadzora i upravljanja prometom, provođenja preventivnih i represivnih mjera prema vozačima koji ne poštuju prometne propise,

obavljanje očevida prometnih nesreća, provođenje planova sa aspekta nacionalnog programa prometne sigurnosti i sl.

Vatrogastvo

Na području Općine Lovreć djeluje dobrovoljno vatrogasno društvo - DVD Lovreć osnovano 11.04.1984.

Trenutno DVD Lovreć ima 27 operativnih članova. Tijekom godine društvo djeluje dobrovoljno, a u ljetnim mjesecima od 01.06.-01.10. zaposleno je 10 sezonskih vatrogasaca (članova DVD-a).

Ukupan broj godišnjih intervencija DVD Lovreća cca. 150-200, od toga 2/3 u ljetnom periodu. Izlazak na intervenciju zimi i u proljeće najčešće podrazumijeva tehničke intervencije (prometna nesreća) i saniranje prometnica nastale vremenskim neprilikama.

DVD Lovreć raspolaže sa 1 navalnim vozilom, 1 autocisternom, 2 šumska vozila i 1 vozilom za prijevoz ljudi i opreme.

3. ZAŠTITA OKOLIŠA

Zaštita okoliša podrazumijeva planiranje i korištenje prostora, tako da se u njemu osigurava življenje i gospodarski razvoj uz istovremenu brigu za trajno očuvanje razvojnih potencijala. Prostornim planom utvrđuju se ciljevi i interesi koji se na području obuhvata trebaju ostvariti vodeći računa da korištenje prostora osigura sanaciju, zaštitu i unapređenje stanja okoliša.

Prostorni plan uređenja Općine Lovreć iz 2007., kao i izmijenjeni Prostorni plan iz 2015.godine propisuje mjere u cilju očuvanja okoliša, izdvajamo neke:

- očuvanje i zaštita prirodnog i kultiviranog krajolika kao temeljne vrijednosti prostora,
- poticanje i unapređivanje održavanja i obnove zapuštenih poljodjelskih zemljišta zadržavajući njihov tradicijski i prirodni ustroj,
- zadržavanje povijesnih trasa putova (starih cesta, pješačkih staza, poljskih putova i šumskih prosjeka),
- očuvanje povijesnih naseobinskih cjelina (seoskih naselja, izdvojenih sklopova, i stočarskih staja) u njihovom izvornom okruženju, s povijesnim graditeljskim ustrojem i naslijeđenom parcelacijom,
- očuvanje povijesne slike, volumena (gabarita) i obrisa naselja, naslijeđenih vrijednosti krajolika i slikovitih pogleda (vizura),
- rekonstrukcija izgubljenih i uništenih elemenata kulturnog krajolika, uporabe površina, dijelova naselja i karakterističnih djelatnosti vezanih uz njih,
- očuvanje i njegovanje izvornih i tradicijskih sadržaja, tradicijskih djelatnosti, tradicionalnih poljodjelskih kultura i tradicionalnog načina obrade zemlje,
- očuvanje rijetkih, ugroženih, autohtonih populacija biljnih i životinjskih vrsta i podvrsta, zabrana svih aktivnosti u prostoru u kojem bi se na bilo koji način utjecalo na očuvanje i zaštitu prirode koja čini temeljnu vrijednost prostora,
- zabranu branja biljnih svojti i njihovih dijelova razvrstanih u kategorije ugroženosti prema Crvenoj knjizi vaskularne flore Republike Hrvatske, odnosno posebnim propisima,
- zabranu rastjerivanja, hvatanja, držanja i ubijanja životinjskih svojti razvrstanih u kategorije ugroženosti prema Crvenoj knjizi vaskularne flore Republike Hrvatske, odnosno posebnim propisima,
- maksimalno očuvanje postojećeg raslinja prilikom gradnje novih građevina unutar građevinskih područja...

Na području Općine Lovreć ne nalaze se površine (područja) koja su obuhvaćena Ekološkom mrežom Republike Hrvatske.

4. LOKALNA SAMOUPRAVA

Osnovni podaci o Općini

Općina Lovreć pravna je osoba sa sjedištem u naselju Lovreć, osnovana je kao upravljačko tijelo jedinice lokalne samouprave prema Ustavu Republike Hrvatske.

Tablica 36: Osnovni podaci o Općini Lovreć

Naziv:	Općina Lovreć
Sjedište:	Dr. Franje Tuđmana 7, 21257 Lovreć
OIB:	28205009024
MB:	02797348
Tel:	+385 21 723 001
Fax:	+385 21 723 002
E-mail:	opcina@lovrec.hr
Web:	www.lovrec.hr
IBAN:	HR6023900011824300004
Dan Općine:	05.08.

Izvor: Općina Lovreć

Općina u samoupravnom djelokrugu obavlja poslove lokalnog značaja kojima se neposredno ostvaruju prava građana, a koji nisu Ustavom ili zakonom dodijeljeni državnim tijelima i to osobito poslove koji se odnose na:

- uređenje naselja i stanovanje,
- prostorno i urbanističko planiranje,
- komunalno gospodarstvo,
- brigu o djeci,
- socijalnu skrb,
- primarnu zdravstvenu zaštitu,
- odgoj i osnovno obrazovanje,
- kulturu, tjelesnu kulturu i šport,
- zaštitu potrošača,
- zaštitu i unapređenje prirodnog okoliša,
- protupožarnu zaštitu i civilnu zaštitu,
- promet na svom području,
- održavanje nerazvrstanih cesta,
- ostale poslove sukladno posebnim zakonima.

Općina Lovreć obavlja poslove iz samoupravnog djelokruga sukladno posebnim zakonima kojima se uređuju pojedine djelatnosti.

Tijela Općine Lovreć su Općinsko vijeće i Općinski načelnik.

Općinsko vijeće predstavničko je tijelo građana i tijelo lokalne samouprave, koje donosi odluke i akte u okviru prava i dužnosti Općine, te obavlja i druge poslove u skladu sa Ustavom, zakonom, Europskom poveljom i Statutom Općine.

Općinsko vijeće ima predsjednika i jednoga potpredsjednika. Općinsko vijeće ima 11 (jedanaest) vijećnika. Članovi Općinskog vijeća biraju se na neposrednim izborima, tajnim glasovanjem, na način i po postupku utvrđenom posebnim zakonom. Mandat članova Općinskog vijeća izabраниh na redovnim izborima traje četiri godine, a počinje danom konstituiranja Općinskog vijeća i traje do stupanja na snagu odluke Vlade Republike Hrvatske o raspisivanju izbora.

Općinski načelnik zastupa Općinu i nositelj je izvršne vlasti u Općini. Mandat općinskog načelnika traje četiri godine. Općinski načelnik je odgovoran za ustavnost i zakonitost obavljanja poslova koji su u njegovom djelokrugu i za ustavnost i zakonitost akata upravnih tijela Općine. Općinski načelnik ima zamjenika koji zamjenjuje općinskog načelnika u slučaju duže odsutnosti ili drugih razloga spriječenosti u obavljanju svoje dužnosti.

Za obavljanje poslova iz samoupravnog djelokruga Općine Lovreć, utvrđenih zakonom i Statutom Općine, te obavljanje poslova državne uprave koji su zakonom prenijeti na Općinu, ustrojena su upravna tijela u Općini. Ustrojstvo i djelokrug upravnih tijela uređuje se posebnom odlukom Općinskog vijeća.

Upravnim tijelima upravljaju pročelnici koje na temelju javnog natječaja imenuje načelnik. Upravna tijela u oblastima za koje su ustrojeni i u okviru djelokruga utvrđenoga posebnom odlukom, neposredno izvršavaju i nadziru provođenje općih i pojedinačnih akata tijela Općine te u slučaju neprovođenja općeg akta poduzimaju propisane mjere.

Na području Općine Lovreć osnivaju se mjesni odbori, kao oblici mjesne samouprave, a radi ostvarivanja neposrednog sudjelovanja građana u odlučivanju o lokalnim poslovima.

Mjesni odbori na području Općine Lovreć su: Dobrinče, Lovreć, Medov Dolac, Opanci, Studenci.

Mjesni odbor je pravna osoba.

Mjesni odbori se osnivaju za pojedina naselja ili više međusobno povezanih manjih naselja ili za dijelove naselja koji čine zasebnu razgraničenu cjelinu, na način i po postupku propisanom zakonom, ovim Statutom i posebnom odlukom Općinskog vijeća, kojom se detaljnije uređuje postupak i način izbora tijela mjesnog odbora. Tijela mjesnog odbora su vijeće mjesnog odbora i predsjednik vijeća mjesnog odbora. Članove vijeća mjesnog odbora biraju građani s područja mjesnog odbora koji imaju biračko pravo na neposrednim izborima, tajnim glasovanjem, na vrijeme od četiri godine.

Izbornu jedinicu za izbor članova vijeća mjesnog odbora čini cijelo područje mjesnog odbora.

Općina Lovreć u okviru samoupravnog djelokruga osigurava obavljanje djelatnosti kojima se zadovoljavaju svakodnevne potrebe građana na području komunalnih, društvenih i drugih djelatnosti, za koje je zakonom utvrđeno da se obavljaju kao javna služba. Obavljanje određenih djelatnosti Općina Lovreć može povjeriti drugim pravnim i fizičkim osobama temeljem ugovora o koncesiji.

Slika 20: Sjedište Općine u naselju Lovreć

Proračunska sredstva

Prihodi i primici

Prihodi Općine Lovreć su:

- općinski porezi, prirez, naknade, doprinosi i pristojbe, u skladu sa zakonom i posebnim odlukama Općinskog vijeća,
- prihodi od stvari u vlasništvu Općine i imovinskih prava,
- prihod od trgovačkih društava i drugih pravnih osoba u vlasništvu Općine odnosno u kojima Općina ima udjele ili dionice,
- prihodi od koncesija,
- novčane kazne i oduzeta imovinska korist za prekršaje koje propiše Općina Lovreć u skladu sa zakonom,
- udio u zajedničkim porezima sa Splitsko-dalmatinskom županijom i Republikom Hrvatskom,
- sredstva pomoći i dotacije Republike Hrvatske predviđena u Državnom proračunu,
- drugi prihodi određeni zakonom.

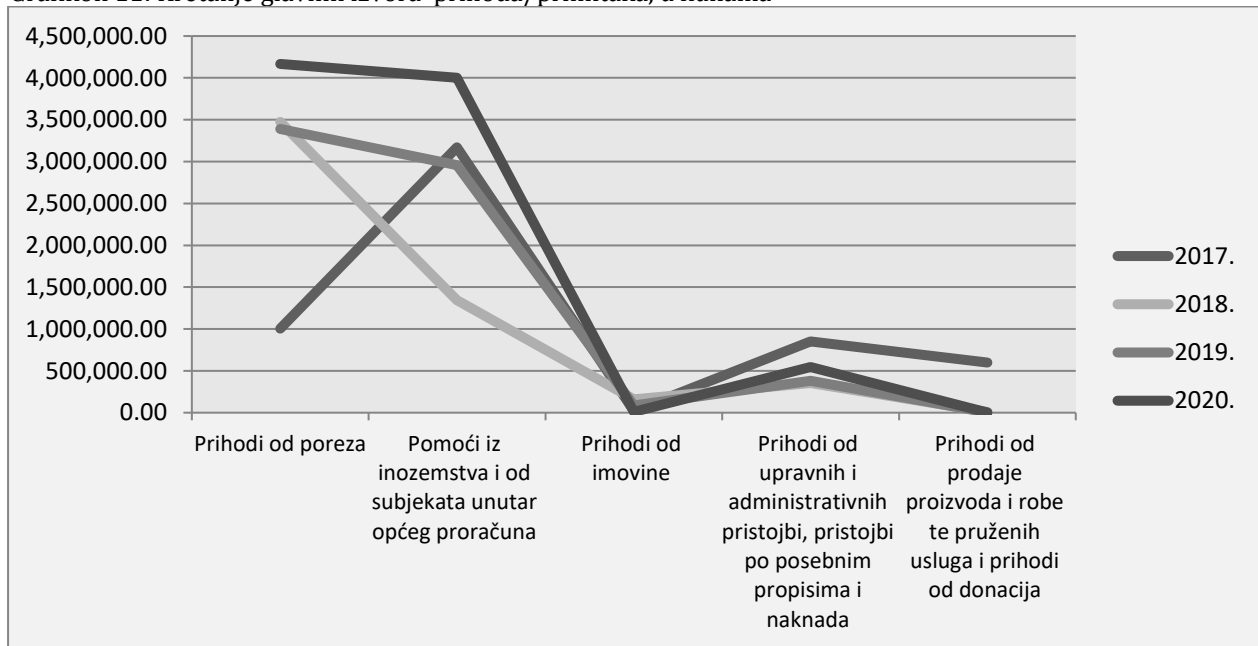
Procjena godišnjih prihoda i primitaka te utvrđeni iznosi izdataka i drugih rashoda Općine Lovreć iskazuju se u proračunu Općine Lovreć. Svi prihodi i primici proračuna moraju biti raspoređeni u proračunu i iskazni po izvorima iz kojih potječu. Svi izdaci proračuna moraju biti utvrđeni u proračunu i uravnoteženi s prihodima i primicima.

Tablica 37: Prihodi/primici Općine Lovreć, u kunama

R.br.	Prihodi i primici	Ostvareno za 2017.	Ostvareno za 2018.	Ostvareno za 2019.	Plan za 2020.
1.	2.	3.	4.	5.	6.
1.	Prihodi od poreza	1.004.256,23	3.473.532,32	3.389.552,46	4.166.830,81
2.	Pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna	3.170.030,00	1.345.675,43	2.958.273,78	4.000.000,00
3.	Prihodi od imovine	22.000,00	159.268,60	87.093,57	12.000,00
4.	Prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknada	850.000,00	354.223,44	380.590,67	545.000,00
5.	Prihodi od prodaje proizvoda i robe te pruženih usluga i prihodi od donacija	600.000,00	8.720,79	2.648,00	2.000,00
	Ukupni prihodi poslovanja	5.646.286,23	5.341.420,58	6.818.158,48	8.725.830,81
1.	Prihodi od prodaje neproizvodne imovine	0,00	0,00	0,00	0,00
2.	Prihodi od prodaje proizvodne dugotrajne imovine	0,00	0,00	98.200,00	0,00
	Ukupni prihodi od prodaje nefinancijske imovine	0,00	5.341.420,58	98.200,00	0,00
	UKUPNI PRIHODI I PRIMICI	5.646.286,23	5.341.420,58	6.916.358,48	8.725.830,81

Izvor: Ministarstvo financija

Grafikon 11: Kretanje glavnih izvora prihoda/primatika, u kunama

Izvor: Ministarstvo financija

Iz gornje tablice i grafikona vidljivo je da ukupni prihodi i primici Općine Lovreć pokazuju oscilacije tijekom promatranog razdoblja, u kojem su prosječno iznosili 6.657.474,03. Značajno povećanje, 26,16% u odnosu na prethodnu godinu možemo primijetiti tokom 2020.godine.

Najveći uzrok ovog povećanja su prihodi od pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar opće države, koji su 2020.iznosili 4.000.000,00 kn što je za 35,21% više od prethodne godine.

Prihodi poslovanja u razdoblju 2017.-2020. prosječno su godišnje iznosili 6.632.924,03 kn ili 24,91% ukupnih prihoda i primitaka. Sukladno činjenici da prihodi poslovanja predstavljaju većinu ukupnih prihoda i primitaka, kod istih vidimo oscilaciju tijekom godina.

Unutar prihoda poslovanja prosječno najveći dio činili su prihodi od poreza koji su prosječno godišnje iznosili 3.008.542,95 kn ili 45,36% ukupnih poslovnih prihoda, zatim slijede pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna koji su prosječno godišnje iznosili 2.868.494,80 kn ili 43,24%.

Prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknada u prosjeku sudjeluju u prihodima poslovanja s 8,03%

Prihodi od imovine prosječno su iznosili 70.090,54 kn ili 1,06%.

Prihodi od prodaje proizvoda i robe te pruženih usluga i prihodi od donacija prosječno su iznosili 153.342,20 kn ili 2,31%.

Rashodi i izdaci

Rashodi Općine Lovreć su:

- rashodi poslovanja,
- rashodi za nabavu nefinancijske imovine.

Tablica 38: Rashodi/izdaci Općine Lovreć, u kunama

R.br.	Rashodi i izdaci	Ostvareno za 2017.	Ostvareno za 2018.	Ostvareno za 2019.	Plan za 2020.
1.	2.	3.	4.	5.	6.
1.	Rashodi za zaposlene	708.270,23	1.605.123,34	1.823.173,25	1.959.830,81
2.	Materijalni rashodi	1.840.016,00	2.817.588,00	2.748.841,77	2.307.500,00
3.	Financijski rashodi	3.000,00	26.849,00	27.942,57	7.500,00
4.	Subvencije	100.000,00	18.084,00	3.242,80	100.000,00
5.	Pomoći dane u inozemstvo i unutar općeg proračuna	4.000,00	0,00	0,00	0,00
6.	Naknade građanima i kućanstvima na temelju osiguranja i druge naknade	395.000,00	449.444,00	567.704,66	610.000,00
7.	Ostali rashodi	1.181.000,00	661.521,00	755.693,16	1.871.000
	Ukupni rashodi poslovanja	4.231.286,23	5.578.609,39	5.898.655,64	6.855.830,81
1.	Rashodi za nabavu neproizvodne dugotrajne imovine	0,00	0,00	35.040,00	0,00

2.	Rashodi za nabavu proizvodne dugotrajne imovine	1.355.000,00	909.328,00	1.038.250,14	1.830.000,00
3.	Rashodi za dodatna ulaganja na nefinancijskoj imovini	60.000,00	0,00	0,00	20.000,00
	Ukupni rashodi za nabavu nefinancijske imovine	1.415.000,00	909.328,00	1.073.290,14	1.850.000,00
	UKUPNI RASHODI/IZDACI	5.646.286,23	6.487.937,28	6.999.888,35	8.705.830,81

Izvor: Ministarstvo financija

Prosječni ukupni rashodi/izdaci Općine Lovreć u promatranom razdoblju (ostvareni) su 6.378.037,29 kn. Ukupni rashodi/izdaci u svim godinama bilježe rast, a posebno se ističe planirani rast u 2020. godini od 24,37% u odnosu na prethodnu godinu.

Prosječni rashodi poslovanja tijekom promatranog razdoblja su iznosili 5.641.095,52 kn te čine 81,05% ukupnih rashoda i izdataka. U svim godinama rashodi poslovanja su rasli.

Unutar poslovnih rashoda najzastupljenija stavka su materijalni troškovi koji su u prosjeku činili 43,05%. Udio rashoda za zaposlene prosječno iznosi 27,02%.

Rashodi za subvencije variraju tijekom promatranog razdoblja te prosječno čine 0,98% ukupnih poslovnih rashoda.

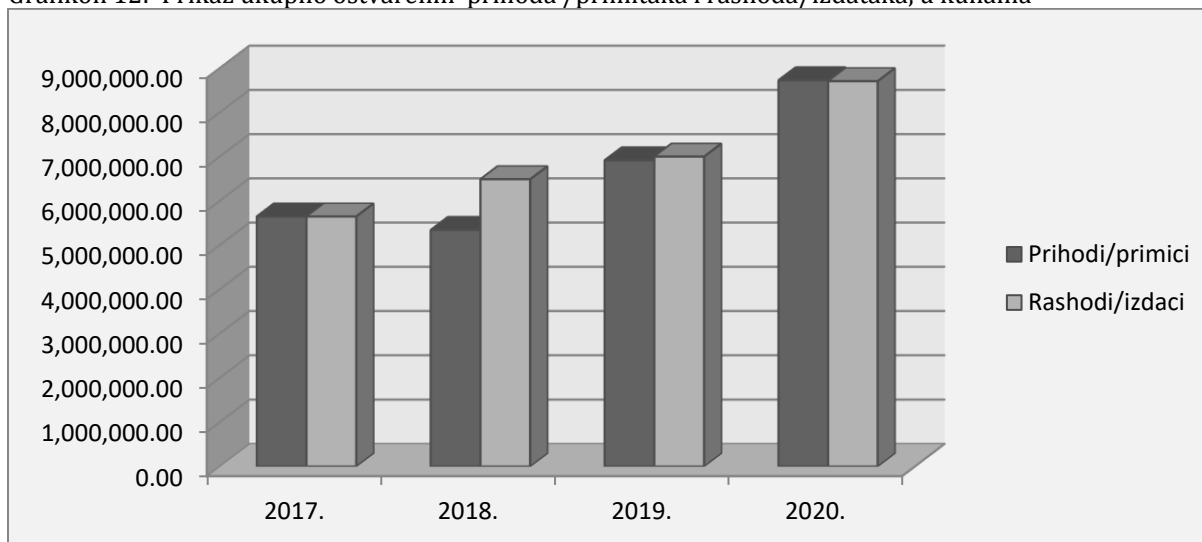
Naknade građanima i kućanstvima na temelju osiguranja i druge naknade prosječno čine 8,96% ukupnih poslovnih rashoda, dok ostali rashodi čine 19,81%.

Financijski rashodi iznose 0,22% ukupnih poslovnih rashoda.

Pomoći dane u inozemstvu iznose 0,02% ukupnih poslovnih rashoda.

Rashodi za nabavu nefinancijske imovine variraju u promatranom razdoblju. Prosječan udio ovih rashoda u ukupnim rashodima i izdacima je 18,85%. Unutar ovih rashoda najveća stavka koja čini 97,81% ovih rashoda su rashodi za nabavu proizvodne dugotrajne imovine.

Grafikon 12: Prikaz ukupno ostvarenih prihoda /primitaka i rashoda/izdataka, u kunama

Izvor: Ministarstvo financija

Službena obilježja Općine

Službena obilježja Općine definirana su Statutom Općine Lovreć (Službeni glasnik Općine Lovreć, br. 02/09.).

Općina Lovreć ima pečat okruglog oblika sa grbom Republike Hrvatske i tekstom: Republika Hrvatska, Splitsko-dalmatinska županija, Općina Lovreć, Općinsko vijeće, Općinski načelnik i redni broj pečata.

Grb Općine Lovreć u crvenom, zlatna /žuta biljka vrisak sa 7 pari cvjetića (1,3,2,1).

Zastava Općine Lovreć je 1:2 bijele boje sa žuto obrubljenim grbom Općine u sredini .

Prostorni planovi

Općina Lovreć vezano za Prostorni plan uređenja donijela je sljedeće:

- Prostorni plan uređenja Općine Lovreć („Službeni glasnik Općine Lovreć“, broj 2/07)
- Izmjene i dopune prostornog plana uređenja Općine Lovreć („Službeni glasnik Općine Lovreć“, broj 1/15, 2/15, 3/15)

Trgovačka društva s vlasničkim udjelom Općine

Općina Lovreć ima vlasnički udio u dva trgovačka društva;

1. Vodovod Imotske krajine d.o.o. za obavljanje vodoopskrbne djelatnosti, Blajburška 133, Imotski (7,31%);
2. Čistoća Imotske krajine d.o.o. za obavljanje komunalnih djelatnosti, Fra Rajmonda Rudeža 1, Imotski (9%).

Članstva Općine

Općina Lovreć je članica LAG-a. LAG "Adrion" osnovan je 2012.godine i obuhvaća područje Splitsko-dalmatinske županije s ciljevima osiguravanja protoka informacija i transfera znanja za napredak u razvoju gospodarstva i lokalne zajednice, te jačanja financijskih i ljudskih kapaciteta za provedbu projekata ruralnog razvoja.

5. SWOT ANALIZA

Cijelo područje Imotske krajine, pa tako i područje Općine Lovreć, posjeduje određene specifične karakteristike i komparativne prednosti, a da bi se došlo do detaljne analize svih čimbenika koji čine sastavni dio društveno-gospodarskog sustava u Općini Lovreć izrađena je SWOT analiza. Analizom osnovnih čimbenika razvoja s područja Općine Lovreć došlo se do niza korisnih informacija o internim snagama, slabostima te vanjskim prilikama i prijetnjama iz okruženja. Analiza razvojnih snaga, slabosti, mogućnosti i prijetnji ključni je instrument prepoznavanja razvojnih perspektiva Općine Lovreć. Razvojne snage i slabosti ukazuju na potencijal Općine sadržan u njezinim materijalnim i nematerijalnim resursima, odnosno prikazuju što Općina Lovreć, odnosno općinska uprava može učiniti imajući u vidu mogućnosti i prijetnje iz šireg okruženja koje također predstavljaju neizostavni dio SWOT analize. SWOT analizom vrednuje se usklađenost sposobnosti Općine Lovreć s uvjetima koji prevladavaju u njezinoj okolini čime se stvara ključni prijelaz iz osnovne analize ka strateškom promišljanju o budućim razvojnim pravcima. Rezultat SWOT analize jest SWOT matrica u kojoj su transparentno prikazane, u osnovnoj analizi utvrđene, snage i slabosti Općine Lovreć koje će se nastojati angažirati na način da se iskoriste mogućnosti i/ili minimiziraju prijetnje iz okruženja. Izradi SWOT matrice pristupilo se na sljedeći način:

- Utvrđene su razvojne snage i slabosti te izdvojile prilike i prijetnje iz okruženja po pojedinim razvojnim područjima Općine Lovreć;
- Definirani su elementi SWOT analize rangirani prema važnosti i vjerojatnosti pojavljivanja;
- Analizirani su međudnosi prilika sa snagama i slabostima te prijetnji sa snagama i slabostima čime se stvorilo polazište za donošenje vizije, strateških ciljeva, prioriteta i razvojnih mjera.

SWOT analiza Općine Lovreć razrađena je po sljedećim razvojnim područjima:

1. Prirodni i demografski resursi, okoliš, prostor i infrastruktura
2. Gospodarstvo
3. Turizam
4. Poljoprivreda i
5. Društvene djelatnosti i civilni sektor.

Sve veća atraktivnost područja Općine Lovreć kao područja s razvijenim malim poduzetništvom, bogate kulturne i nematerijalne baštine te s velikim potencijalom za razvoj ruralnog turizma posljedica je prirodnih, socijalnih, ekonomskih i kulturnih značajki, velikim dijelom nastalih zbog učinka četiri skupine čimbenika koji danas određuju razvojni proces Općine Lovreć to:

- Povijesno-kulturološki i socijalni faktori – tradicija, posljedice promjene političkih sustava (migracije, druženje različitih kultura, politička svijest i sudjelovanje u procesu donošenja odluka, lobiranje, organizacija lokalne zajednice), dob i obrazovna struktura stanovništva (postotak starih ljudi koji nisu skloni promjenama u usporedbi s mladim poduzetnicima), svijest o kulturnom nasljeđu i tradicionalnim vrijednostima;
- Prirodni potencijal područja (klimatski i hidrološki uvjeti, kvaliteta tla, šuma, podjela naselja);
- Gospodarski faktori – udaljenost do tržišta, naročito većih gradskih centara, struktura i organizacija lokalnog tržišta, pristup osnovnoj infrastrukturi, financijska snaga lokalnog proračuna, ekonomska učinkovitost tvrtki, poduzetništvo;
- Administrativni faktori – zakoni i propisi njihovo provođenje, stupanj lokalnog sudjelovanja u donošenju odluka, učinkovitost administracije.

SWOT analiza Općine Lovreć temelji se na prikupljenim i analiziranim podacima, kao i na stručnim i razvojnim dokumentima koji su dobiveni na uvid. Uz to, korištene su i informacije dobivene od općinske uprave te razni članci dostupni na elektronskim medijima. Uzimajući u obzir analizu stanja stvorena je polazišna osnova za definiranje prijedloga institucionalnog modela razvoja Općine Lovreć. Sljedeća tablica daje prikaz unutarnjih snaga i slabosti te vanjskih prilika i prijetnji raspoređenih na prethodno nabrojana razvojna područja.

Tablica 39: SWOT analiza

Snage	Slabosti
<p>PRIRODNI I DEMOGRAFSKI RESURSI, OKOLIŠ, PROSTOR I INFRASTRUKTURA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Povoljan geostrateški položaj • Dobra prometna povezanost sa širom regijom • Blizina autoceste • Blizina mora i emitivnih tržišta • Ugodna submediteranska klima • Visoka kvaliteta zraka • Postojanje osnovnih infrastrukturnih mreža (struja, telefon, voda) • Postojanje sustava razvrstavanja otpada ("zeleni otoci") • Pokrivenost naselja javnom rasvjetom • Uređena groblja • Brojni, očuvani i raznoliki prirodni resursi • Veliki potencijal daljnjeg razvoja neizgrađenog prostora 	<p>PRIRODNI I DEMOGRAFSKI RESURSI, OKOLIŠ, PROSTOR I INFRASTRUKTURA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljno iskorišten geoprometni položaj • Stanje pojedinih prometnica • Ograničenost sredstava proračuna za izgradnju i održavanje infrastrukture • Nedovoljno razvijena prometna infrastruktura u svim naseljima • Nedovoljno organiziran lokalni javni prijevoz • Neusklađenost postojeće prostorno planske dokumentacije sa potrebama gospodarskog razvoja i realnim mogućnostima Općine Lovreć • Nepostojanje sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih i oborinskih voda (rješavanje otpadnih voda septičkim

<ul style="list-style-type: none"> • Izrazita gostoljubivost lokalnog stanovništva 	<p>taložnicima)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rast starosti stanovništva • Dugotrajan proces izrade (pripreme) projektne dokumentacije • Česta izmjena zakonske regulative • Nedostatak radnih mjesta – posebno kvalitetnih • Nepostojanje lokalnih poticaja za zapošljavanje
<p>GOSPODARSTVO</p> <ul style="list-style-type: none"> • Povoljan geoprometni položaj • Dobar potencijal za razvoj poljoprivrede i ruralnog turizma • Dobra suradnja s institucijama na regionalnom nivou • Predviđene površine za poslovne zone • Dobar preduvjet za ekološku proizvodnju hrane 	<p>GOSPODARSTVO</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vrlo mali broj poduzeća i poduzetnika • Nepostojanje poslovne zone i poslovne infrastrukture • Nepostojanje programa mjera poticanja poduzetništva • Nedostatak ponude tradicijskih obrta i registriranih majstora tradicijskih obrta • Nerazvijeno zadrugarstvo • Nedovoljna pripremljenost za apliciranje projekata na natječaje EU fondova • Nedostatak stručnog savjetodavnog kadra • Nedostatak vlastitih izvora financiranja za nova ulaganja i nove projekte • Nizak interes investitora
<p>TURIZAM</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prometna dostupnost • Značajan potencijal za razvoj turizma i pozicioniranje Općine Lovreć kao prepoznatljive ruralne turističke destinacije • Porast potražnje za selektivnim oblicima turizma • Postojanje manifestacija s turističkim potencijalom • Slikovitost mjesta i okolice te gostoljubivost stanovništva • Pogodnost terena za izgradnju tematskih putova i staza 	<p>TURIZAM</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nema većih turističkih objekata koji bi bili pokretači razvoja i podizanja turističke ponude (hotelski smještaj i sl.) • Nedovoljno diferencirana turistička ponuda • Nedovoljno razvijena turistička infrastruktura: pješačke i biciklističke staze, odmorišta, izletišta • Nedovoljna promocija turističkih potencijala • Nedovoljno valorizirani i iskorišteni prirodni resursi, kulturna i povijesna baština

<p>POLJOPRIVREDA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Velika površina zemljišta pogodna za uzgoj mediteranskih kultura • Tradicijsko znanje bavljenja poljoprivredom • Povoljni klimatski uvjeti i reljef za podizanje plastenika i staklenika • Dugogodišnja tradicija uzgoja vinove loze i proizvodnje vina 	<p>POLJOPRIVREDA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljno razvijena poljoprivredna proizvodnja i poljoprivredna infrastruktura • Neracionalna iskorištenost poljoprivrednog područja • Usitnjenost poljoprivrednog zemljišta, neusklađenost stanja u zemljišnim knjigama sa stanjem u katastru i na terenu • Nezadovoljavajuća organiziranost i povezanost poljoprivrednih proizvođača • Dugoročni postupci davanja državnog zemljišta u zakup • Ne postoji sustav navodnjavanja • Slaba povezanost poljoprivredne proizvodnje s turizmom • Nedovoljno uključeni poljoprivrednici u turističke pakete • Nepostojanje centralnog skladišta ili centralnog frižidera za poljoprivredne proizvode
<p>DRUŠTVENE DJELATNOSTI I CIVILNI SEKTOR</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stabilno financijsko poslovanje Općine • Osnovne škole u solidnom stanju • Nogometna igrališta • Izgrađeni i obnovljeni sakralni objekti • Suradnja Općine s udrugama • Brojnost zabavnih i kulturnih manifestacija • Aktivni DVD 	<p>DRUŠTVENE DJELATNOSTI I CIVILNI SEKTOR</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nepostojanje ustanove predškolskog odgoja • Pad broja djece upisane u osnovne škole • Mali udio visokoobrazovanog stanovništva • Nedostatak mogućnosti za dodatno i dopunsko obrazovanje • Nedostatak sadržaja i prostora za okupljanje mladih • Udaljenost zdravstvenih ustanova i socijalnih ustanova • Nedostatak konstantne zainteresiranosti za rad u civilnom sektoru • Slaba aktivnost pojedinih udruga • Neprimjereni tehnički i prostorni uvjeti za rad DVD-a
Prilike	Prijetnje
PRIRODNI I DEMOGRAFSKI RESURSI, OKOLIŠ,	PRIRODNI I DEMOGRAFSKI RESURSI, OKOLIŠ,

<p>PROSTOR I INFRASTRUKTURA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atraktivnost Imotske krajine u porastu • Mogućnost korištenja EU fondova za realizaciju raznih infrastrukturnih projekata • Korištenje poticaja za obnovljive izvore energije i energetske učinkovitost • Razvoj sustava kanalizacije i pročišćavanja otpadnih voda • Izgradnja i opremanje poslovnih zona • Plinifikacija • Postavljanje Wi-Fi hotspota (Wi-Fi aktivnih zona) • Zaštita i valorizacija nematerijalnog kulturnog naslijeđa uz jačanje svijesti o vrijednosti naslijeđa • Razvoj prometne infrastrukture: rekonstrukcija cesta i makadamskih putova • Prenamjena neiskorištene infrastrukture • Očuvanje imovine i objekata od daljnjeg propadanja • Izmjene i dopune prostornog plana usklađene s potrebama gospodarstva i stanovništva Općine Lovreć • Programi povećanog ulaganja u obnovljive izvore energije i energetske učinkovitost • Razvoj ekološke svijesti stanovništva • Raspoloživost brojnih napuštenih kuća i imanja • Zaustavljanje depopulacije prostora • Porast broja visokoobrazovanih osoba 	<p>PROSTOR I INFRASTRUKTURA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Neracionalno korištenje resursa • Nedovoljno razvijena ekološka svijest • Nizak stupanj korištenja inovacija i novih tehnologija rezultira obavljanjem djelatnosti s niskom dodatnom vrijednošću • Neodgovarajuća obrazovna struktura predstavlja ograničavajući čimbenik razvoja • Depopulacija lokalnog stanovništva • Jačanje trenda odljeva mladih i obrazovanih kadrova • Nesređeno i nejasno zakonodavstvo i preklapanje ingerencija različitih nadležnih institucija • Neučinkovita i spora državna administracija, nesređena porezna politika • Centralizacija na državnoj razini u upravljanju infrastrukturom, u zaštiti okoliša, javnim uslugama • Divlja odlagališta otpada
<p>GOSPODARSTVO</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mogućnost korištenja raznih oblika javno-privatnog partnerstva • Poticanje raznih oblika udruživanja i umrežavanja gospodarstvenika: zadruga, klastera • Financiranje razvoja putem sredstava iz EU i domaćih fondova, te povoljnih poduzetničkih kredita • Povećanje investicijskih ulaganja u svim 	<p>GOSPODARSTVO</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljna zainteresiranost investitora za ulaganje • Nedovoljan interes poduzetnika, koncesionara, nedovoljna kvaliteta usluga • Nekonkurentnost gospodarskih subjekata zbog zastarjele tehnologije i loše organizacije • Utjecaj ekonomske krize na lokalno gospodarstvo

<p>djelatnostima posebno u turizmu i poljoprivredi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Modernizacija i uvođenje suvremenih i inovativnih tehnologija za jačanje konkurentnosti gospodarstva • Poslovno pozicioniranje na novim tržištima • Otvaranje novih radnih mjesta • Stvaranje sinergije između turističkog i poljoprivrednog sektora • Poticanje razvoja OPG-a, obrtništva, malog i srednjeg poduzetništva • Modernizacija obrazovnog sustava i njegova prilagodba tržištu radne snage • Revitalizacija starih obrta i zanimanja 	<ul style="list-style-type: none"> • Pravna nesigurnost • Nedostatak potpore za poduzetnike • Nedostatak kvalificirane radne snage • Nedovoljni izvori financiranja i visoke kamatne stope • Brojnost, neusklađenost, neizvjesnost i nedorečenost zakonskih propisa i njihovih tumačenja • Neuvažavanje povratnih učinaka i iskustava koja gospodarstvenici i JLS-i imaju u svom poslovanju • Negativni utjecaji novih zakonskih izmjena n proračune jedinica lokalne samouprave • Rasprodaja javne i privatne imovine • Pritisak strane konkurencije na nespemne domaće proizvođače • Velike oscilacije cijena energenata
<p>TURIZAM</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rastući interes emitivnih tržišta za ruralnim turizmom • Korištenje EU fondova za obnovu i izgradnju novih turističkih kapaciteta • Realizacija raznih programa razvoja turizma i spremnost države na davanje financijskih potpora • Mogućnost vezivanja branda Općine uz naziv "Dalmacija" kao jednog od najjačih brandova u Republici Hrvatskoj • Razvoj selektivnih oblika turizma • Razvoj cjelogodišnjeg turizma • Turističko povezivanje priobalja i unutrašnjosti • Poboljšanje konkurentnosti turističke ponude uz bolju turističku promociju • Osmišljavanje turističkih projekata vezanih uz razne oblike ruralnog turizma • Izgradnja nove turističke infrastrukture u cilju dugoročno održivog razvoja ruralnog turizma • Uređenje i izgradnja biciklističkih i pješačkih staza • Potpore privatnim iznajmljivačima • Stvaranje autohtonih suvenira i očuvanje starih zanata 	<p>TURIZAM</p> <ul style="list-style-type: none"> • Globalna konkurencija • Konkurencija ostalih dalmatinskih ruralnih i turističkih destinacija sa sličnom ponudom • Potencijalno zagađenje • Vizualna degradacija prostora • Turbulentno i nepredvidljivo okruženje • Promjena trendova na tržištu • Nemogućnost dobivanja povoljnih kredita za nove investicije • Nedovoljno ulaganje u obrazovanje i edukaciju vlasnika objekata u ruralnom turizmu • Nedovoljno dobra zajednička suradnja svih pružatelja ugostiteljskih usluga u Općini (zajedničke marketinške akcije i dr.).

<p>POLJOPRIVREDA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rastući interes tržišta za poljoprivredne proizvode koji u svom tehnološkom postupku koriste prirodne karakteristike područja • Stvaranje udruženja poljoprivrednih proizvođača • Podizanje kvalitete i kvantitete proizvodnje mediteranskih kultura i razvoj visokokvalitetnih poljoprivrednih proizvoda • Davanje poljoprivrednih površina u državnom vlasništvu u dugoročnu koncesiju i zakup • Razvoj ekološke poljoprivrede • Velika mogućnost korištenja sredstava Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj • Korištenje komparativne prednosti za ekološki uzgoj voća i povrća • Educiranje poljoprivrednika o uzgoju isplativijih kultura • Poticanje zaštite, certificiranja i brendiranja autohtonih proizvoda 	<p>POLJOPRIVREDA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nekontroliran uvoz poljoprivrednih proizvoda i nekonkurentnost domaće proizvodnje (uvozni lobi destimulira domaću proizvodnju) • Nemogućnost dobivanja potpora i sredstava EU onih koji nisu upisani u Upisnik • Usitnjenost poljoprivrednog zemljišta usporava unaprjeđenje tehnologije i mehaniziranost poljoprivredne proizvodnje • Zagađenje tla • Konkurencija poljoprivrednih proizvođača iz ostalih zemalja EU • Nemogućnost izgradnje sustava navodnjavanja zbog neriješenih imovinsko-pravnih pitanja • Neusklađenost gruntovno-katastarskih evidencija usporava komasaciju poljoprivrednog zemljišta
<p>DRUŠTVENE DJELATNOSTI I CIVILNI SEKTOR</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poticanje nataliteta i naseljavanja mladih ambicioznih obitelji • Daljnji razvoj odgojno-obrazovnog sustava • Povećanje razine obrazovanih • Izgradnja doma za starije i nemoćne osobe • Podizanje kvalitete zdravstvenih usluga, te usluga za starije i nemoćne osobe • Informatizacija cjelokupnog društva • Jačanje civilnog sektora kroz aktivnije uključivanje mladih • Mogućnost korištenja vanjskih izvora sredstava za izgradnju društvene infrastrukture • Organizacija međunarodnih sportskih i 	<p>DRUŠTVENE DJELATNOSTI I CIVILNI SEKTOR</p> <ul style="list-style-type: none"> • Otpadanje motiva kod mladih za bavljenje društvenim djelatnostima • Nedostatak financijskih sredstava za izgradnju kvalitetne društvene infrastrukture • Nemogućnost financiranja potrebnog kadra te održavanja prostora i opreme zbog smanjenja fiskalnih prihoda • Smanjenje standarda zdravstvene zaštite zbog ograničenih sredstava državnog proračuna i zakonske regulative • Nedostatak stručnog kadra u kulturi, zdravstvu, sportu, odgoju i obrazovanju • Nedovoljna osjetljivost društvene zajednice prema određenim socijalnim kategorijama

<p>kulturnih događanja</p> <ul style="list-style-type: none">• Europski programi cjeloživotnog obrazovanja i prekvalifikacije• Razvoj domaće i međunarodne suradnje na svim područjima od značaja za gospodarski društveni razvoj• Izgradnja novog vatrogasnog doma	<ul style="list-style-type: none">• Socijalna isključenost ugroženih skupina ljudi• Smanjen interes za kulturu zbog tehnoloških dostignuća
---	---

6. VIZIJA I MISIJA RAZVOJA OPĆINE

Proces strateškog planiranja razvoja identificiranjem strateških pitanja započinje određivati prioritete, tj. pitanja koja su važna za postizanje željene buduće vizije Općine Lovreć i pokazala su se važnima u analizi. Strateško pitanje traži načine da se utječe na slabe strane, gradi na jakim stranama, reagira na prijetnje i iskoriste mogućnosti kako bi se postigla vizija.

VIZIJA: Postati Općina poželjnog mjesta za život u kojoj se održivi razvoj temelji na razvoju gospodarstva, uređenoj infrastrukturi i zajedničkom djelovanju svih stanovnika.

Vizija nam ukazuje na nužnost vrednovanja ljudskih i materijalnih potencijala radi stvaranja bogatstva i blagostanja i to ne samo kroz ostvareno u obliku ekonomskih koristi, već i kroz stvaranje novih mogućnosti u okviru društvenog života područja prilikom čega iznimno značenje ima uključivanje lokalnog stanovništva, te drugih institucija i privrednih subjekata, te njihovo upoznavanje i simultano prilagođavanje novim uvjetima poslovnog djelovanja, jačanje konkurentnosti na lokalnom, regionalnom i globalnom tržištu, poticanje nove kvalitete turističke ponude i kulturni rast Općine Lovreć.

MISIJA: Kontinuirano osiguravanje uvjeta za održiv razvoj kroz poticanje gospodarskog okruženja, provedbu infrastrukturnih projekata te podupiranje društvenih aktivnosti temeljenih na tradicionalnim vrijednostima.

Misiju gotovo možemo nazvati internim dokumentom. Ona nam govori gdje Općina trenutno stoji i koji joj je prvi korak u budućnosti.

7. STRATEŠKI CILJEVI, PRIORITETI I MJERE RAZVOJA

Strateški ciljevi

Strateški ciljevi razvoja nastali su na definiranoj viziji razvoja Općine, analize stanja te ključnih problema i SWOT analize. Obuhvaćaju najvažnije odrednice razvoja odnosno pravac u kojem će se Općina kretati.

Ciljevi razvoja određeni su na način da su:

- Mjerljivi – kako bi se mogla procijeniti njihova ostvarivost
- Ostvarivi – definiran je minimum prihvatljive razine izvodivosti
- Jasno formulirani – maksimalno su izbjegavane općenite formulacije
- S određenim rokom ostvarenja
- Međusobno sukladni – ne preklapaju se niti pobijaju
- Sveobuhvatni
- Društveno i okolišno prihvatljivi
- Takvi da pridonose razvoju Županije u cijelosti
- Sukladni ciljevima Strategije regionalnog razvoja Republike Hrvatske, te Splitsko-dalmatinske županije.

Tablica 40: Strateški ciljevi razvoja Općine Lovreć

STRATEŠKI CILJEVI		
Strateški cilj 1.	Strateški cilj 2.	Strateški cilj 3.
Razvijena infrastruktura i okolišno prihvatljiva Općina Lovreć koja osigurava visoku kvalitetu življenja	Konkurentno malo i srednje poduzetništvo te razvijena poljoprivreda i turizam, temeljeni na znanju, kreativnosti i inovacijama	Razvijena lokalna zajednica temeljena na promicanju socijalne uključenosti i odgovornosti te jačanju civilnog i javnog sektora

Tablica 41: Objašnjenje strateških ciljeva razvoja Općine Lovreć

Objašnjenje strateških ciljeva
Strateški cilj 1. Razvijena infrastruktura i okolišno prihvatljiva Općina Lovreć koja osigurava visoku kvalitetu življenja
Općina Lovreć svoj socio-ekonomski razvoj temelji na načelima održivog razvoja koji podrazumijeva očuvanje okoliša i održivo korištenje prostora i resursa s kojim raspolaže. Općinu karakterizira nedovoljna valorizacija prirodne baštine i krajolika, neodgovorno ponašanje pojedinaca i skupina u okolišu, stvaranje divljih odlagališta otpada, niska energetska učinkovitost objekata javne i privatne namjene, nedostatak kvalitetnih prometnica te nerazvijen sustav širokopojasnog pristupa internetu. Stanje opće komunalne infrastrukture je zadovoljavajuće u većim općinskim naseljima, ali ipak daleko od europskih standarda. SWOT analizom kao snaga prepoznat je očuvan okoliš i tradicija bavljenja poljoprivredom na temelju kojih se razvijalo gospodarstvo Općine te povoljan geoprometni položaj, odnosno blizina Grada Splita, te dostupnost

autoceste A1 na kojima je potrebno temeljiti budući razvoj.

U Općini je potrebno optimalno upravljati prostorom kroz usklađeno prostorno planiranje, učinkovito gospodarenje otpadom te izgrađenu kvalitetnu i suvremenu komunalnu i prometnu infrastrukturu, kao i kroz poticanje povećanja energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivih izvora energije. Krajnji cilj koji se nastoji postići ulaganjem u infrastrukturu je uređenost, organiziranost, dostupnost te racionalnost i funkcionalnost prostora Općine kojim se osiguravaju uvjeti za neometan daljnji razvoj i širenje. Također, za okolišno prihvatljivu Općinu Lovreć bit će potrebno provoditi aktivnosti edukacije lokalnog stanovništva, posebice djece i mladih kako bi se djelovalo u stvaranju svijesti o važnosti zaštite okoliša. Kvalitetna komunalna i prometna infrastruktura te očuvan okoliš preduvjet su osiguravanja visoke kvalitete življenja. Suvremeni razvojni trendovi i način življenja zahtijevaju ulaganja u rekonstrukciju neadekvatne i izgradnju komunalne infrastrukture, posebice sustava vodoopskrbe i odvodnje te rekonstrukciju i izgradnju prometne infrastrukture. Povezanost s drugim ciljevima Strategije razvoja vidljiva je u činjenici da je infrastruktura preduvjet učinkovitog i konkurentnog gospodarstva, a visok stupanj infrastrukturne opremljenosti predstavljao bi poticaj stanovništva na ostanak u Općini te doseljavanje novih stanovnika. Također, prilikom planiranja svih projekata na području Općine u svim sektorima djelatnosti, bit će potrebno voditi brigu o očuvanju okoliša i prirodnih resursa.

Strateški cilj 2. Konkurentno malo i srednje poduzetništvo te razvijena poljoprivreda i turizam temeljeni na znanju, kreativnosti inovacijama

Gospodarstvo Općine Lovreć danas karakterizira tradicija poljoprivredne proizvodnje, proizvodnja kvalitetnih poljoprivrednih proizvoda, velik broj registriranih OPG-ova, broj slobodnih i očuvanih poljoprivrednih zemljišta, postojanje poduzeća te korištenje poticaja u poljoprivredi i poduzetništvu, kao i mogućnost razvoja ruralnog turizma. Posebnu snagu gospodarstva predstavlja postojanje poduzetničke infrastrukture koja se nalazi u neposrednoj blizini čvora Šestanovac autoceste A1 i blizini Splita. Ipak, uslijed negativnih trendova na globalnom i nacionalnom tržištu, gospodarstvo Općine Lovreć se nalazi u velikim problemima. Naime, područje prema indeksu razvijenosti zaostaje za nacionalnim prosjekom, poljoprivreda je nekonkurentna i zapostavljena, neiskorišten je potencijal ekološke proizvodnje, izražen je nedostatak suradnje među malim i srednjim poduzećima, prisutan je nedostatak novih tehnologija i kadrova koji koriste nove tehnologije, nedovoljno je razvijena turistička ponuda te su nedostatne poticajne mjere za razvoj poljoprivrede i poduzetništva. Strategijom Europa 2020 definira se prioritet pametnog rasta koji za cilj ima utjecati na rast malog i srednjeg poduzetništva pri čemu se ne očekuje samo rezultat poboljšanja poslovanja već u vidu unapređenja tehnologija i tipova upravljanja korištenih u proizvodnji i poslovanju. Dugoročno se očekuje utjecaj na inovativnost proizvoda te primjenu istih u lokalnom poslovnom okruženju. Upravo je inovativnost u Europskoj uniji prepoznata kao jedan od ciljeva, čije će ostvarivanje biti izazov, budući da samo inovativnost, istraživanje i napredak u korištenju tehnologije može donijeti očekivani rast bez obzira o kojem se sektoru radi. Za pokretanje inovacija bit će potrebna potpora lokalne vlasti, a male i srednje poduzetnike bit će potrebno poticati i ukazivati na važnost istraživanja i ulaganja u proizvode kako bi se omogućila njihova konkurentnost na tržištu. Unutar cilja nastojat će se unaprijediti ruralno područje jačanjem poljoprivredne proizvodnje, stvaranje kapaciteta za obavljanje poljoprivredne djelatnosti, ulaganje u ekološki prihvatljivu poljoprivredu te preradu, marketing i razvoj poljoprivrednih proizvoda.

Razvoj konkurentnog malog i srednjeg poduzetništva i obrta postigao bi se unapređenjem investicijskog okruženja i poduzetničke klime, ulaganjem u poduzetničku infrastrukturu, razvoj i promociju tradicijskog obrta i društvenog poduzetništva te proširenje postojećih i izgradnju novih poduzetničkih postrojenja. Privlačenjem stranih i domaćih investitora na ulaganje u poduzetničke zone omogućilo bi se zapošljavanje lokalnog stanovništva. Posebna pažnja bit će pridodana razvoju turizma koji bi se temeljio na kulturnim i prirodnim vrijednostima te na organizaciji kulturnih, sportskih i drugih manifestacija, uz pretpostavku osmišljenog marketinškog koncepta za provedbu aktivnosti. Veliku priliku u postizanju ovog cilja predstavljaju sredstva iz fondova Europske unije kojima se pruža mogućnost ulaganja u ljudske resurse te u infrastrukturu s ciljem povećanja zaposlenosti i zadržavanja stanovništva koje se uslijed nedostatka radnih mjesta i općeg nezadovoljstva odlučilo iseliti.

Strateški cilj 3. Razvijena lokalna zajednica temeljena na promicanju socijalne uključenosti i odgovornosti te jačanju civilnog i javnog sektora

Kvaliteta življenja na području Općine Lovreć, osim o stanju u okolišu i izgrađenosti infrastrukture, ovisi i o kvaliteti i dostupnosti društvenih djelatnosti i infrastrukture. Općinu Lovreć obilježavaju negativni demografski trendovi (negativni prirodni prirast i starenje stanovništva), nepovoljnija obrazovna struktura stanovništva u odnosu na nacionalnu, nedostatak radnih mjesta, slaba umreženost lokalnih dionika, povećanje broja stanovnika koji primaju socijalnu pomoć, nepostojanje ustanove za predškolsko obrazovanje, nedostatak sportsko-rekreacijskih sadržaja te smanjen interes mladih za uključivanje u rad udruga civilnog društva. Promjene u odgojno-obrazovnom sustavu nužne su kako bi se uskladili zahtjevi tržišta s obrazovnim sustavom te kako bi stanovništvo postalo što konkurentnije na tržištu. Na području Općine potrebna je obnova infrastrukture i opreme u odgojno-obrazovnim ustanovama s ciljem veće dostupnosti i kvalitete usluga koje one pružaju te provedba odgojno-obrazovnih programa kako bi se povećala socijalna uključenost u Općini. Provedbom programa u zdravstvu, unaprijedila bi se svijest stanovništva o brizi za vlastito zdravlje.

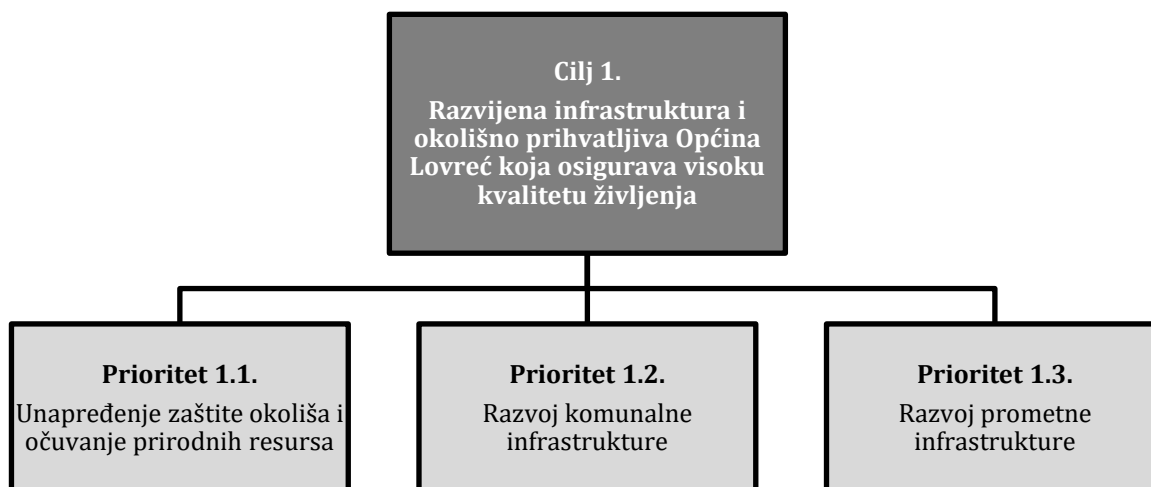
Nosiocima društvenog razvoja na području Općine smatraju se udruge civilnog društva, odnosno kulturne, sportske, odgojno-obrazovne i druge organizacije koje potiču, promiču aktivno građanstvo i u svoj rad uključuju mlade i ugrožene skupine društva s područja Općine Lovreć. Poticanjem rada udruga i provedbom projekata čiji su oni nosioci, zaustavili bi se negativni socio-ekonomski trendovi iseljavanja koji su dijelom potaknuti nedostatkom kulturnih i zabavnih sadržaja te malom mogućnošću zapošljavanja. Za ispunjenje ovog cilja, bit će nužno primjenjivati načela društvene odgovornosti i korisnosti uz transparentno korištenje proračunskih sredstava. Stanje i nedostatak pojedine društvene i sportsko-rekreacijske infrastrukture utječe na smanjeno uključivanje mladih u rad kulturnih i sportskih udruga civilnog društva, a ulaganje u infrastrukturu bi između ostalog potaknulo veće uključivanje i uspostavljanje suradnje s udrugama civilnog društva iz drugih Općina i Gradova. Poticanjem na bavljenje sportom i rekreacijom rezultirao bi zdravim načinom života te bi mladi i ostalo stanovništvo kvalitetno provelo svoje slobodno vrijeme. U postizanju ovog cilja bit će potrebno podići kvalitetu javne samouprave, potporne institucije u razvoju, poticanjem cjeloživotnog učenja i mobilnosti službenika čime bi se stvorili administrativni kapaciteti za provedbu razvojnih projekata i pružanju potpore lokalnim dionicima u njihovim projektima. Povezanost s drugim ciljevima vidljiva je upravo u jačanju kapaciteta javne

samouprave koja pruža potporu lokalnim dionicima u njihovim razvojnim projektima te postizanju većeg stupnja indeksa razvijenosti.

Razvojni prioriteti i mjere

Razvojni prioriteti identificirani u Općini Lovreć predstavljaju razradu ciljeva, logično proizlaze iz istih te konkretiziraju postavljene ciljeve. Definirani razvojni prioriteti su mjerljivi, ostvarivi, jasno formulirani, međusobno se ne preklapaju te su sveobuhvatni. U skladu su s prioritetima utvrđenim dokumentima višeg reda, a predstavljaju društveno odgovorne i okolišno prihvatljive razvojne prioritete. Prioriteti daju okvir za pripremu i izradu konkretnih razvojnih projekata postavljenih unutar mjera koji predstavljaju najvažniji dio Strateškog razvojnog programa. Mjere razvoja Općine Lovreć predstavljaju daljnju razradu prioriteta, odnosno obuhvaćaju niz specifičnih i konkretnih aktivnosti i projekata čija realizacija doprinosi ostvarenju prioriteta i ciljeva. Prioriteti po svom sadržaju objedinjuju određeni broj mjera koje su tematski slične ili komplementarne.

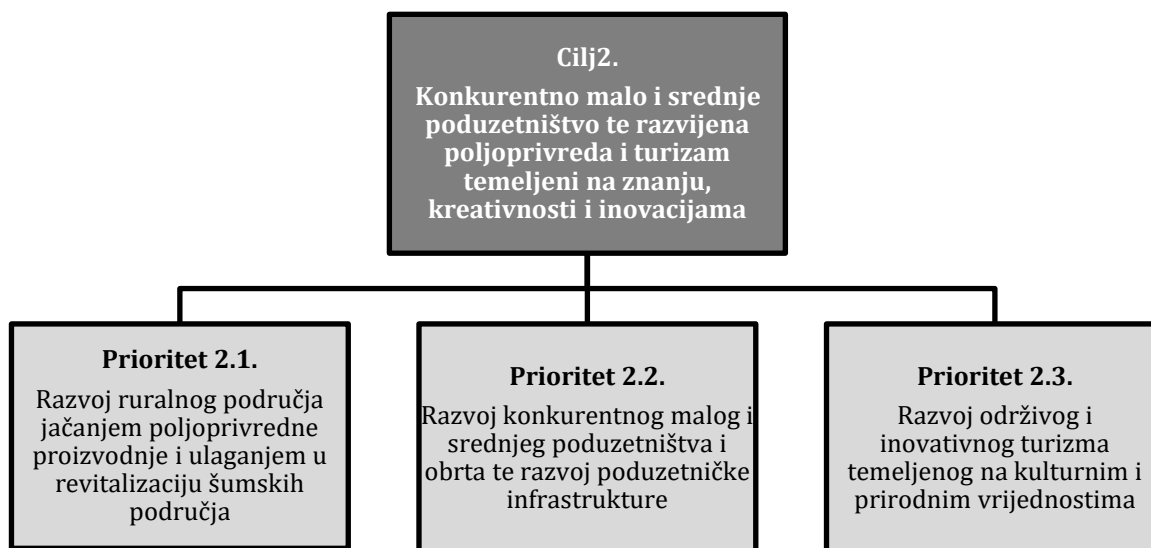
Slika 21: Prioriteti strateškog cilja 1.

Tablica 42: Prioriteti i mjere strateškog cilja 1.

Prioriteti i mjere strateškog cilja 1. Razvijena infrastruktura i okolišno prihvatljiva Općina Lovreć koja osigurava visoku kvalitetu življenja	
Prioritet 1.1. Unapređenje zaštite okoliša i očuvanje prirodnih resursa	
Mjera 1.1.1.	Održiv razvoj temeljen na odgovornom ponašanju prema prirodi i okolišu
Mjera 1.1.2.	Poticanje povećanja energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivih izvora energije
Prioritet 1.2. Razvoj komunalne infrastrukture	
Mjera 1.2.1.	Izgradnja i rekonstrukcija sustava vodoopskrbe i odvodnje te uređaja za pročišćavanje otpadnih voda
Mjera 1.2.2.	Izgradnja i rekonstrukcija telekomunikacijske mreže i energetskih sustava
Mjera 1.2.3.	Proširenje groblja te izgradnja i uređenje javnih površina
Prioritet 1.3. Razvoj prometne infrastrukture	
Mjera 1.3.1.	Izgradnja i modernizacija nerazvrstanih lokalnih cesta
Mjera 1.3.2.	Rekonstrukcija i modernizacija ostale prometne infrastrukture

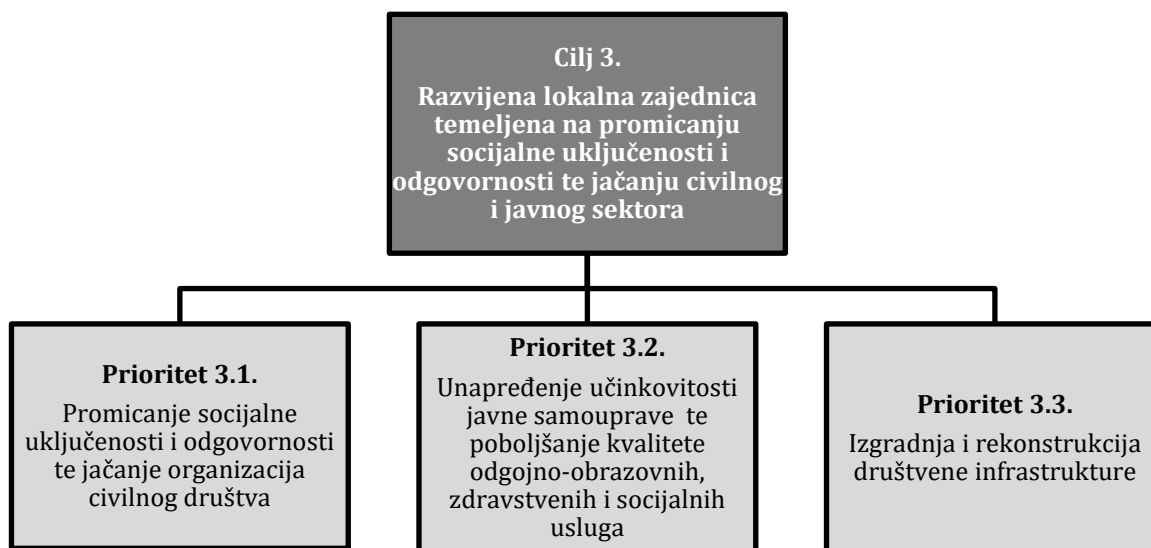
Slika 22: Prioriteti strateškog cilja 2.

Tablica 43: Prioriteti i mjere strateškog cilja 2.

Prioriteti i mjere strateškog cilja 2. Konkurentno malo i srednje poduzetništvo te razvijena poljoprivreda i turizam temeljeni na znanju, kreativnosti i inovacijama	
Prioritet 2.1. Razvoj ruralnog područja jačanjem poljoprivredne proizvodnje	
Mjera 2.1.1.	Ulaganje u šumsku infrastrukturu
Mjera 2.1.2.	Stvaranje kapaciteta za obavljanje poljoprivredne djelatnosti
Mjera 2.1.3.	Ulaganje u ekološki prihvatljivu poljoprivrednu proizvodnju
Mjera 2.1.4.	Ulaganje u preradu, marketing i razvoj poljoprivrednih proizvoda
Prioritet 2.2. Razvoj konkurentnog malog i srednjeg poduzetništva i obrta te razvoj poduzetničke infrastrukture	
Mjera 2.2.1.	Unapređenje investicijskog okruženja i poduzetničke klime
Mjera 2.2.2.	Ulaganje u poduzetničku infrastrukturu
Mjera 2.2.3.	Razvoj i promocija tradicijskog obrta i društvenog poduzetništva
Mjera 2.2.4.	Proširenje postojećih kapaciteta i izgradnja novih poduzetničkih postrojenja
Prioritet 2.3. Razvoj održivog i inovativnog turizma temeljenog na kulturnim i prirodnim vrijednostima	
Mjera 2.3.1.	Razvoj turističke ponude i poticanje brendiranja turističkih proizvoda
Mjera 2.3.2.	Promocija i brendiranje turističke ponude

Slika 23: Prioriteti strateškog cilja 3.

Tablica 44: Prioriteti i mjere strateškog cilja 3.

Prioriteti i mjere strateškog cilja 3. Razvijena lokalna zajednica temeljena na promicanju socijalne uključenosti i odgovornosti te jačanju civilnog i javnog sektora	
Prioritet 3.1. Promicanje socijalne uključenosti i odgovornosti te jačanje organizacija civilnog sektora	
Mjera 3.1.1.	Poticanje aktivnosti organizacija civilnog sektora u kulturi i drugim područjima djelatnosti
Mjera 3.1.2.	Organizacija sportskih manifestacija i poticanje aktivnosti sportskih klubova
Prioritet 3.2. Unapređenje učinkovitosti javne samouprave te poboljšanje kvalitete odgojno-obrazovnih, zdravstvenih i socijalnih usluga	
Mjera 3.2.1.	Unapređenje organizacije i rada Općine Lovreć te poticanje suradnje s javnim i privatnim sektorom
Mjera 3.2.2.	Poboljšanje kvalitete odgoja i obrazovanja
Mjera 3.2.3.	Poboljšanje kvalitete zdravstvenih i socijalnih usluga
Prioritet 3.3. Izgradnja i rekonstrukcija društvene infrastrukture	
Mjera 3.3.1.	Ulaganje u društvenu infrastrukturu

8. HORIZONTALNI CILJEVI

Osim srednjoročnih programskih ciljeva važni su i tzv. dugoročni, horizontalni, ciljevi, odnosno ciljevi koji bi se trebali prožimati kroz sve ciljeve i prioritete, odnosno promicati u svim programima i projektima implementacije Strategije razvoja, posebno onima financiranim iz fondova Europske unije.

Horizontalni ciljevi su usko povezani i sa horizontalnim strateškim ciljevima ukupne dugoročne razvojne politike Europske unije, te se mogu identificirati kao: razvoj informacijskog društva, promocija jednakih mogućnosti i ljudskih prava, održivi razvoj, te partnerstvo i učinkovita demokracija.

Tablica 45: Horizontalni ciljevi

1.Razvoj informacijskog društva
Ovaj cilj obuhvaća povećanje uporabe informacijske i komunikacijske tehnologije u svim poslovnim, ali i socijalnim grupama u Općini. Cilj uključuje proširenje uporabe informacijske tehnologije i Interneta na svim razinama društva, povećanu konkurentnost poduzetnika, kao i poboljšanu svjesnost o mogućnostima koje nudi informacijsko društvo.
2.Promocija jednakih mogućnosti i ljudskih prava
Promocija jednakih mogućnosti i ljudskih prava stavlja naglasak na nove inicijative i aktivnosti zajednice u svrhu promicanja socijalne integracije, uključenosti i suživota, i to posebno pružanje podrške kod pristupa obrazovanju skupinama s posebnim potrebama, pružanje podrške kod pristupa zapošljavanju skupinama osoba u nepovoljnom položaju, te podrška razvoju socijalnih usluga.
3.Održivi razvoj
Koncept ovog cilja obuhvaća tri uzajamno povezana dijela: održivi okoliš, ekonomsku održivost i društveno-političku održivost. Održivi razvoj također uključuje i projekte usmjerene na jačanje i umrežavanje civilnog društva, te jačanje koordinacije tijela lokalne samouprave i njihovu suradnju s mještanima.
4.Partnerstvo i učinkovita demokracija
Uz partnerstvo i učinkovitu demokraciju, važan je razvoj volonterstva kao stupa civilnog društva, te vrlo važnog ljudskog resursa u mnogim sektorima. Uključuje mjere kojima javni sektor podupire svoje partnere u razvoju (privatni sektor i civilno društvo), a time automatski jača i partnerstvo. Cilj Općine Lovreć je kontinuiran razvoj partnerskih odnosa i međusektorska suradnja na svim razinama.

9. USKLAĐENOST CILJEVA RAZVOJA S DRUGIM STRATEŠKIM DOKUMENTIMA

Obzirom da je za postizanje zadanih ciljeva važna usklađenost istih s temeljnim dokumentima na regionalnoj, nacionalnoj i EU razini, u tablici ispod prikazana je usklađenost ciljeva razvoja Općine Lovreć sa ostalim relevantnim strateškim dokumentima na regionalnoj razini, nacionalnoj te EU razini, a što ukazuje na činjenicu da je za svaki cilj razvoja u Strategiji u potpunosti usklađen sa ciljevima važećih programskih/strateških dokumenata, odnosno ima jasno uporište u nekim od važećih strateških dokumenata.

Tablica 46: Usklađivanje ciljeva sa strateškim dokumentima

Strategija razvoja Općine Lovreć za razdoblje 2020.-2025.	Regionalni, nacionalni i EU strateški dokumenti
<p>CILJ 1. Razvijena infrastruktura i okolišno prihvatljiva Općina Lovreć koja osigurava visoku kvalitetu življenja</p>	<p>Županijska razvojna strategija Splitsko-dalmatinske županije 2011.-2013. SC2: Razvoj infrastrukture, zaštita prirode i okoliša</p> <p>Lokalna razvojna strategija LAG "Adrion" 2014.-2020. C1. Osiguranje preduvjeta za suradnju ključnih sektora (poljoprivreda, turizam, trgovina) C3. Poboljšanje kvalitete života kroz podizanje društvenog i okolišnog standarda</p> <p>Strateški plan Ministarstva mora, prometa i infrastrukture za razdoblje 2020.-2022. C1: Održiv razvoj prometnog sustava</p> <p>Strategija prometnog razvitka RH 2014.-2030. C4: Sukladan i postupan razvitak ukupnog prometnog sustava i njegovih pojedinih dijelova</p> <p>Strateški plan Ministarstva poljoprivrede za razdoblje 2020.-2022. C1: Podizanje razine konkurentnosti poljoprivredno-prehrambenog i ribarskog sektora razini EU kako bi se smanjile razlike u negativnim pokazateljima proizvodnje u sektoru u odnosu na EU Okrupnjavanje posjeda i uređenje poljoprivrednog zemljišta</p> <p>Strategija upravljanja vodama C4.2.1. Uređenje vodotoka C4.2.2. Korištenje voda</p> <p>Strategija razvoja širokopojasnog pristupa u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2016. do 2020.godine C1: Pokrivenost pristupnim mrežama sljedeće generacije</p>

	<p>(NGA–Next Generation Access Networks), koje omogućuju pristup internetu brzinama većim od 30 Mbit/s za sve stanovnike Republike Hrvatske</p> <p>C2: da najmanje 50% kućanstava u Republici Hrvatskoj budu korisnici usluge pristupa internetu brzinom od 100 Mbit/s ili većom.</p> <p>Strategija gospodarenja otpadom 2025. C2: Razvitak infrastrukture za cjelovit sustav gospodarenja otpadom IVO (stvaranje uvjeta za učinkovito funkcioniranje sustava) C3: Smanjivanje rizika od otpada C5: Edukacija upravnih struktura, stručnjaka i javnosti za rješavanje problema gospodarenja otpadom</p> <p>Strategija održivog razvitka RH do 2020.godine</p> <p>Nacionalna strategija zaštite okoliša</p> <p>Strategija energetskog razvitka Republike Hrvatske</p> <p>Program ruralnog razvoja 2014.-2020. M07.2.: Ulaganje u izradu, poboljšanje ili proširenje svih vrsta male infrastrukture, uključujući ulaganja u obnovljive izvore energije i uštedu energije</p> <p>Operativni program konkurentnost i kohezija 2014.-2020. TC2: Poboljšanje dostupnosti, korištenja i kvalitete informacijskih i komunikacijskih tehnologija TC6: Očuvanje i zaštita okoliša i promocija učinkovitosti resursa TC7: Promicanje održivog transporta i eliminacija uskih grla u ključnim mrežnim infrastrukturama</p> <p>Tematski ciljevi EU 2014.-2020. TC4: Podrška prijelazu prema ekonomiji temeljenoj na niskoj razini emisije CO2 u svim sektorima TC5: Promicanje prilagodbe na klimatske promjene, prevencija i upravljanje rizicima TC6: Zaštita okoliša i promicanje učinkovitosti resursa TC7: Promicanje održivog prometa te uklanjanje uskih grla u ključnoj infrastrukturi</p>
<p>CILJ 2. Konkurentno malo i srednje poduzetništvo te razvijena poljoprivreda i turizam temeljeni na znanju, kreativnosti i inovacijama</p>	<p>Županijska razvojna strategija Splitsko-dalmatinske županije 2011.-2013. SC1: Konkurentno gospodarstvo SC5: Jačanje prepoznatljivosti Županije</p>

	<p>Lokalna razvojna strategija LAG "Adrion" 2014.-2020. C1: Osiguranje preduvjeta za suradnju ključnih sektora (poljoprivreda, turizam, trgovina) C2: Povećanje konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje</p> <p>Strategija razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj 2013.-2020. SC1: Pобољшanje ekonomske uspješnosti SC3: Promocija poduzetništva SC4: Pобољшanje poduzetničkih vještina</p> <p>Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014.-2020.</p> <p>Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. Godine SC1: Pобољшanje strukture i kvalitete smještaja SC2: Novo zapošljavanje SC4: Povećanje turističke potrošnje</p> <p>Strateški plan Ministarstva turizma za razdoblje 2020.-2022.godine C1.1: Unapređenje turističke kvalitete i sadržaja turističkog proizvoda</p> <p>Strateški plan Ministarstva poljoprivrede za razdoblje 2020.-2022. C 1: Podizanje razine konkurentnosti poljoprivredno-prehrambenog i ribarskog sektora razini EU kako bi se smanjile razlike u negativnim pokazateljima proizvodnje u sektoru u odnosu na EU Okrupnjavanje posjeda i uređenje poljoprivrednog zemljišta C3: Osiguravanje doprinosa EPFRR-a i EFJP-a ruralnom razvoju Republike Hrvatske</p> <p>Strategija održivog razvitka RH do 2020.godine</p> <p>Program ruralnog razvoja M03: Programi kvalitete za poljoprivredne proizvodne proizvode i hranu M04.1.: Potpora za ulaganja u poljoprivredna gospodarstva M04.2.: Potpora za ulaganje u preradu, marketing i/ili razvoj poljoprivrednih proizvoda M09: Uspostavljanje skupina i organizacija proizvođača M11: Ekološki uzgoj</p> <p>Operativni program konkurentnost i kohezija 2014.-2020. TC3: Jačanje konkurentnosti malih i srednjih poduzetnika,</p>
--	---

	<p>poljoprivrednog sektora te sektora ribarstva i akvakulture</p> <p>Tematski ciljevi EU 2014.-2020. TC3: Jačanje konkurentnosti malih i srednjih poduzetnika, poljoprivrednog sektora te sektora ribarstva i akvakulture</p>
<p>CILJ 3. Razvijena lokalna zajednica temeljena na promicanju socijalne uključenosti i odgovornosti te jačanju civilnog i javnog sektora</p>	<p>Županijska razvojna strategija Splitsko-dalmatinske županije 2011.-2013. SC2: Razvoj infrastrukture, zaštita prirode i okoliša SC3: Razvoj ljudskih resursa i povećanje kvalitete života</p> <p>Lokalna razvojna strategija LAG "Adrion" 2014.-2020. C3. Poboljšanje kvalitete života kroz podizanje društvenog i okolišnog standarda</p> <p>Strateški plan Ministarstva znanosti i obrazovanja za razdoblje 2020.-2022. C1: Kvalitetan sustav odgoja i obrazovanja C2: Unaprijeđeno strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih</p> <p>Nacionalna strategija razvoja zdravstva 2012.-2020. Strateški razvojni pravci: 2.Ujednačavanje i poboljšanje kvalitete zdravstvene zaštite</p> <p>Strateški plan Ministarstva kulture 2019.-2021. C1: Razvoj kulturnog i umjetničkog stvaralaštva i proizvodnje</p> <p>Nacionalna strategija stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva od 2012. do 2016. Prioritetno područje I. Institucionalni okvir za potporu razvoju civilnog društva</p> <p>Strateški plan Ministarstva poljoprivrede za razdoblje 2020.-2022. C2: Zaštita zdravlja ljudi, životinja i bilja te zaštita interesa potrošača</p> <p>Strategija nacionalne sigurnosti</p> <p>OP Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020.</p> <p>Operativni program konkurentnost i kohezija 2014.-2020. TC9: Promicanje socijalne uključenosti, borba protiv siromaštva i svih oblika diskriminacije TC10: Ulaganje u obrazovanje, izobrazba i strukovno osposobljavanje te cjeloživotno učenje</p>

	<p>Tematski ciljevi EU 2014.-2020.</p> <p>TC9: Promicanje socijalnog uključivanja te borba protiv siromaštva</p> <p>TC10: Ulaganje u obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje</p> <p>TC11: Jačanje institucionalnih kapaciteta te učinkovita javna uprava</p>
--	---

10. AKCIJSKI PLAN

Akcijski plan omogućuje strukturiran pregled svih projekata i aktivnosti potrebnih za provedbu Strategije razvoja Općine Lovreć za razdoblje 2020.-2025. godine. Plan predviđa pojedine projektne ideje unutar tri strateška cilja, odnosno pripadajućih prioriteta i mjera za koje dionici usuglašavaju da će zajedničkim djelovanjem nastojati realizirati u novom programskom razdoblju i time ostvariti definirane ciljeve. Kako bi se osiguralo učinkovito upravljanje planiranim aktivnostima, detaljno je pripremljen i razrađen Akcijski plan koji se sastoji od glavnih elemenata predstavljenih u sljedećoj tablici.

Tablica 47: Elementi Akcijskog plana

Element	Opis elementa
1.Nositelji i sudionici	Nositelji projekta su fizičke ili pravne osobe inicijatori, naručitelji provoditelji projekta i aktivnosti, dok se ostalim sudionicima projekta smatraju pokrovitelji projekta i aktivnosti, ulagači iz privatnog i javnog sektora, voditelji projekta, sudionici i ostali sudionici koji doprinose provedbi projekta ili aktivnosti
2.Stupanj prioriteta	Pojedini projekti i aktivnosti te njihova realizacija prioritetniji su od drugih čija bi realizacija imala manji utjecaj na postizanje definiranih ciljeva. Stupnjevi prioriteta su sljedeći: I. od velikog značaja II. srednji značaj III. malen značaj
3.Stupanj pripremljenosti	Kategorije spremnosti za provedbu projekta ili aktivnosti su: I. Idejna faza (niski stupanj spremnosti za provedbu) – projektne prijedlozi i prijedlozi aktivnosti nisu detaljno razrađeni, troškovi nisu detaljno definirani i nisu u potpunosti poznati izvori financiranja i slično II. Projekt ili aktivnost nije u potpunosti spreman za provedbu (srednji stupanj spremnosti za provedbu) – projekti su djelomično spremni za provedbu, ali im nedostaje dio potrebne dokumentacije kako bi bili u potpunosti spremni III. Projekt ili aktivnost koja je potpuno spremna za provedbu (visok stupanj spremnosti za provedbu) – prikupljen je i izrađena sva potrebna dokumentacija potrebna za početak provedbe.
4.Razdoblje provedbe	Strategija razvoja Općine Lovreć je dokument razvoja lokalne zajednice za razdoblje 2020.-2025. Unutar kojeg su predstavljeni projekti čija se provedba planira i čiji je početak provedbe moguć i realan u navedenom razdoblju.
	Planiranje financijskih sredstava zahtijeva provjeru jesu li troškovi prihvatljivi za financiranje iz željenog i dostupnog izvora financiranja.

5.Ukupno planirana sredstva i izvori financiranja	Izvori financiranja projekata i aktivnosti mogu se podijeliti prema roku raspoloživosti (kratkoročni i dugoročni), vlasništvu (vlastiti i tuđi) te porijeklu (unutarnji i vanjski) ili preciznije izvori financiranja projekta mogu biti vlastiti proračun, općinski, regionalni i državni proračun, nacionalni programi, fondovi i programi Europske unije, donacije i drugi izvori.
--	---

Proces prikupljanja projektnih ideja bila je ključna aktivnost tijekom izrade Akcijskog plana, a projektne ideje prikupljene su od:

- Ključnih dionika razvoja u Općini Lovreć (poduzetnici, obrtnici, poljoprivrednici, odgojno-obrazovne ustanove i udruge civilnog društva),
- Stanovništva s područja Općine Lovreć,
- Dužnosnika i službenika Općine Lovreć.

Osim partnerskog pristupa i omogućavanja uključivanja svih dionika, pristupilo se analizi svih otvorenih natječaja za dodjelu bespovratnih sredstava iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova i natječaja u najavi na koje bi se mogli prijaviti dionici s područja Općine Lovreć. Sve prikupljene projektne ideje Općina Lovreć i drugi dionici nastojat će provesti za vrijeme trajanja Strategije razvoja, a njihova uspješna realizacija ovisit će o kapacitetima potencijalnih prijavitelja.

Tablica 48: Akcijski plan

R.br.	Naziv	Tip provedbe	Nositelj	Stupanj prioriteta	Stupanj pripremljenosti	Razdoblje provedbe	Ukupno planirana sredstva i izvori financiranja
Cilj 1. Razvijena infrastruktura i okolišno prihvatljiva Općina Lovreć koja osigurava visoku kvalitetu življenja							
Prioritet 1.1. Unapređenje zaštite okoliša i očuvanje prirodnih resursa							
Mjera 1.1.1. Održiv razvoj temeljen na odgovornom odnosu prema prirodi i okolišu							
1.	Edukativna i organizacijska aktivnost te promotivne aktivnosti s ciljem podizanja svijesti o potrebi zaštite okoliša i prirode	Aktivnost	Općina Lovreć, odgojno-obrazovne ustanove, udruge	I.	I.	2020.-2025.	100.000 HRK Vlastita sredstva, programi i fondovi RH i EU
2.	Sanacija deponija otpada	Aktivnost	Općina Lovreć, Čistoća Imotske krajine d.o.o.	I.	Kontinuirano se provodi	2020.-2025.	200.000 HRK Vlastita sredstva, SDŽ, programi i fondovi RH i EU
3.	Osnivanje vlastitog komunalnog pogona i nabavka potrebne opreme (održavanje okoliša i javnih površina, groblja, puteva, komercijalne usluge sakupljanja otpada)	Projekt	Općina Lovreć, SDŽ	I.	I.	2024.-2025.	6.000.000 HRK Vlastita sredstva, programi i fondovi RH i EU
Mjera 1.1.2. Poticanje povećanja energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivih izvora energije							
1.	Priprema projektne dokumentacije za energetska obnova zgrada i poticanje OIE u javnim ustanovama koje obavljaju djelatnost odgoja i obrazovanja		SDŽ, osnovne škole	II.	I.	2021.-2023.	100.000 HRK Vlastita sredstva, programi i fondovi RH i EU
2.	Energetska obnova zgrada i poticanje OIE u		SDŽ, osnovne škole	II.	I.	2023.-2025.	30.000-5.000.000 HRK

	javnim ustanovama koje obavljaju djelatnost odgoja i obrazovanja						Vlastita sredstva, programi i fondovi RH i EU
3.	Energetska obnova zgrada i poticanje OIE u javnom sektoru (sjedište općinske uprave)		Općina Lovreć, SDŽ	I.	I.	2021.-2025.	Nepoznat iznos Vlastita sredstva, programi i fondovi RH i EU
4.	Povećanje energetske učinkovitosti i korištenje OIE u privatnom sektoru	Projekt	Privatni sektor	I.	I.	2020.-2025.	500.000-4.000.000 HRK Vlastita sredstva, kreditna sredstva, programi i fondovi RH i EU
5.	Priprema i provedba energetske obnove i poticanje OIE u obiteljskim kućama	Projekt	Fizičke osobe (vlasnici kuća)	I.	I.	2021.-2025.	Nepoznat iznos Vlastita sredstva, kreditna sredstva, programi i fondovi RH i EU
6.	Poboljšanje energetske učinkovitosti javne rasvjete	Aktivnost	Općina Lovreć	I.	I.	2020.-2025.	3.000.000 HRK Vlastita sredstva, programi i fondovi RH i EU
Prioritet 1.2. Razvoj komunalne infrastrukture							
Mjera 1.2.1. Izgradnja i rekonstrukcija sustava vodoopskrbe i odvodnje te uređaja za pročišćavanje otpadnih voda							
1.	Rekonstrukcija i izgradnja sustava vodoopskrbe na području Općine	Aktivnost	Općina Lovreć, Vodovod Imotske Krajine d.o.o.	I.	I.	2020.-2025.	1.500.000 HRK Vlastita sredstva, SDŽ, programi i fondovi RH i EU
2.	Izgradnja sustava javne odvodnje te uređaja za pročišćavanje otpadnih voda na području Općine	Projekt	Općina Lovreć, Vodovod Imotske Krajine d.o.o.	I.	II.	2022.-2025.	Nepoznat iznos Vlastita sredstva, SDŽ, programi i fondovi RH i EU, Hrvatske vode
3.	Uređenje izvora vode i bunara	Projekt	Općina Lovreć, Hrvatske vode	I.	II.	2024.-2025.	3.000.000 HRK Vlastita sredstva, programi i fondovi

							RH i EU, Hrvatske vode
4.	Uređenje mikro lokacije ponora Jaža u naselju Studenci	Projekt	Općina Lovreć	I.	II.	2024.-2025.	Nepoznat iznos Vlastita sredstva, programi i fondovi RH i EU
Mjera 1.2.2. Izgradnja i rekonstrukcija telekomunikacijske mreže i energetskih sustava							
1.	Razvoj širokopojasne infrastrukture	Projekt	SDŽ, Općina Lovreć, teleoperateri	I.	II.	2020.-2025.	750.000 HRK Vlastita sredstva, SDŽ, programi i fondovi RH i EU
2.	Izgradnja i rekonstrukcija elektroopskrbnog sustava u naseljima u kojima je to potrebno	Projekt	Općina Lovreć, HEP-Operator distribucijskog sustava d.o.o.	II.	I.	2020.-2025.	7.500.000 HRK Vlastita sredstva, SDŽ
3.	Izgradnja plinoopskrbnog sustava na području Općine	Projekt Aktivnost	Općina Lovreć, HEP-Plin d.o.o.	I.	I.	2022.-2025.	1.900.000 HRK Vlastita sredstva, SDŽ, programi i fondovi RH i EU
Mjera 1.2.3. Proširenje groblja te izgradnja i uređenje javnih površina							
1.	Proširenje i uređenje groblja u naseljima Općine	Aktivnost	Općina Lovreć	I.	I.	2020.-2025.	800.000 HRK Vlastita sredstva,, SDŽ
2.	Izgradnja parkirališnih mjesta u naseljima Općine	Projekt	Općina Lovreć	I.	I.	2022.-2023.	1.000.000 HRK Vlastita sredstva,, SDŽ, programi i fondovi RH i EU
Prioritet 1.3. Razvoj prometne infrastrukture							
Mjera 1.3.1. Izgradnja i modernizacija nerazvrstanih i lokalnih cesta							
1.	Rekonstrukcija lokalnih cesta na području Općine	Projekt	Općina Lovreć, SDŽ	I.	I.	2020.-2025.	5.250.000 HRK godišnje Vlastita sredstva, SDŽ, programi i fondovi RH i EU
2.	Rekonstrukcija nerazvrstanih cesta na području Općine	Projekt	Općina Lovreć, SDŽ	I.	I.	2020.-2025.	4.000.000 HRK godišnje Vlastita sredstva, SDŽ, programi i

							fondovi RH i EU
Mjera 1.3.2. Rekonstrukcija i modernizacija ostale prometne infrastrukture							
1.	Rekonstrukcija postojećih županijskih cesta	Projekt	SDŽ, Županijska uprava za ceste Split	I.	Kontinuiran proces	2020.-2025.	7.000.000 HRK Vlastita sredstva, SDŽ, programi i fondovi RH i EU
2.	Uređenje poljskih puteva na području Općine	Projekt	Općina Lovreć, SDŽ	I.	I.	2020.-2025.	300.000 HRK godišnje Vlastita sredstva, SDŽ, programi i fondovi RH i EU
3.	Postavljanje vertikalne i horizontalne prometne signalizacije	Projekt Aktivnost	SDŽ, Županijska uprava za ceste Split	I.	II.	2020.-2025.	200.000 HRK Vlastita sredstva, SDŽ, programi i fondovi RH i EU
4.	Uređenje autobusnih stajališta na području Općine	Aktivnost	SDŽ, Županijska uprava za ceste Split	I.	II.	2020.-2025.	750.000 HRK Vlastita sredstva, SDŽ, programi i fondovi RH i EU
Cilj 2. Konkurentno malo i srednje poduzetništvo te razvijena poljoprivreda i turizam temeljeni na znanju, kreativnosti i inovacijama							
Prioritet 2.1. Razvoj ruralnog područja jačanjem poljoprivredne proizvodnje i ulaganjem u revitalizaciju šumskih područja							
Mjera 2.1.1. Ulaganje u šumsku infrastrukturu							
1.	Uspostava i uređenje poučnih staza, vidikovaca i ostale manje infrastrukture	Projekt	Šumoposjednici, trgovačka društva i druge pravne osobe koje gospodare šumama i šumskim zemljištem, udruženje šumoposjednika, udruge civilnog društva i druge pravne osobe aktivne u zaštiti prirode	I.	II.	2020.-2025.	100.000-7.500.000 HRK Vlastita sredstva, SDŽ, programi i fondovi RH i EU
2.	Ulaganje u šumsku infrastrukturu	Projekt	Šumoposjednici, trgovačka društva i druge pravne osobe koje sukladno	II.	I.	2020.-2025.	75.000-7.500.000 HRK Vlastita sredstva, SDŽ, programi i

			Zakonu o šumama gospodare šumama i šumskim zemljištima u vlasništvu RH, udruženja šumoposjednika, Općina Lovreć				fondovi RH i EU
Mjera 2.1.2. Stvaranje kapaciteta za obavljanje poljoprivredne djelatnosti							
1.	Potpورا razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava	Projekt	Mala poljoprivredna gospodarstva čija je ekonomska veličina između 15.000- 50.000 HRK	II.	I.	2021.-2025.	Nepoznat iznos Vlastita sredstva, SDŽ, programi i fondovi RH i EU
2.	Potpورا razvoju mladih poljoprivrednika	Projekt	Poljoprivrednici od 18 do 40 godina	II.	I.	2021.-2025.	Nepoznat iznos Vlastita sredstva, SDŽ, programi i fondovi RH i EU
3.	Rekonstruiranje, modernizacija i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava	Projekt	Fizičke i pravne osobe upisane u Upisnik poljoprivrednika, proizvođačke grupe/organizacije	I.	I.	2020.-2025.	30.000-22.000.000 HRK Vlastita sredstva, SDŽ, programi i fondovi RH i EU
4.	Korištenje obnovljivih izvora energije u poljoprivredi	Projekt	Fizičke i pravne osobe upisane u Upisnik poljoprivrednika	I.	I.	2020.-2025.	35.000-7.000.000 HRK Vlastita sredstva, kreditna sredstva, programi i fondovi RH i EU
5.	Uspostava proizvođačkih grupa i organizacija u poljoprivrednom sektoru	Projekt	Proizvođačke grupe ili organizacije iz sektora poljoprivrede, u rangu malih i srednjih poduzeća, priznate ili u postupku priznavanja od	II.	I.	2020.	Potpورا: najviše 10% vrijednosti godišnje utržene proizvodnje, ne više od 750.000 HRK godišnje, bez obzira na stvarni obračun moguće potpore Program ruralnog

			strane ministarstva nadležnog za poljoprivredu				razvoja Republike Hrvatske 2014.-2020.
6.	Poticanje suradnje i promotivnih aktivnosti kratkog lanca opskrbe i lokalnog tržišta	Projekt	Pravne osobe iz poljoprivrednog i prehrambenog sektora i njihova udruženja, proizvođačke grupe i organizacije, druge pravne osobe koje sudjeluju u kratkim lancima opskrbe i drugi relevantni dionici	II.	I.	2020.-2025.	75.000 -375.000 HRK Vlastita sredstva, programi i fondovi RH i EU
7.	Subvencije za razvoj proizvođačkih djelatnosti	Aktivnost	Općina Lovreć	I.	I.	2020.-2025.	Oko 3.000 HRK Vlastita sredstva
8.	Subvencioniranje nabave autohtonih sadnih materijala	Aktivnost	Općina Lovreć	I.	I.	2020.-2025.	Vlastita sredstva
9.	Mobilnost poljoprivrednika	Projekt	Poljoprivrednici	II.	I.	2020.-2025.	100.000 HRK Vlastita sredstva, SDŽ, programi i fondovi RH i EU
Mjera 2.1.3. Ulaganje u ekološki prihvatljivu poljoprivrednu proizvodnju							
1.	Ekološki uzgoj voća i povrća u kontroliranim uvjetima na malim poljoprivrednim gospodarstvima	Projekt	Poljoprivrednici ili grupe poljoprivrednika upisani u Upisnik i koji su u prijelazu na ekološku proizvodnju			2020.-2025.	Vlastita sredstva, kreditna sredstva, programi i fondovi RH i EU
2.	Nabava opreme i mehanizacije za održivu i ekološki prihvatljivu poljoprivrednu proizvodnju	Projekt	OPG-ovi, poljoprivredna zadruga			2020.-2025.	Vlastita sredstva, kreditna sredstva, programi i fondovi RH i EU
Mjera 2.1.4. Ulaganje u preradu, marketing i razvoj poljoprivrednih i šumskih proizvoda							

1.	Ulaganje u preradu, marketing i razvoj poljoprivrednih proizvoda	Projekt	Fizičke i pravne osobe upisane u Upisnik poljoprivrednika	II.	I.	2020.-2025.	75.000-22.500.000 HRK Vlastita sredstva, kreditna sredstva, programi i fondovi RH i EU
Prioritet 2.2. Razvoj konkurentnog malog i srednjeg poduzetništva i obrta te razvoj poduzetničke infrastrukture							
Mjera 2.2.1. Unapređenje investicijskog okruženja i poduzetničke klime							
1.	Promocija i privlačenje investitora za ulaganje u poduzetničke zone Općine	Aktivnost	Općina Lovreć	I.	I.	2020.-2025.	100.000 HRK Vlastita sredstva
2.	Subvencije za razvoj poduzetništva	Aktivnost	Općina Lovreć	I.	I.	2020.-2025.	100.000 HRK godišnje Vlastita sredstva
3.	Organizacija stručnih radionica o mogućnostima korištenja domaćih i EU fondova	Aktivnost	Općina Lovreć	I.	I.	2020.-2025.	30.000 HRK Vlastita sredstva
Mjera 2.2.2. Ulaganje u poduzetničku infrastrukturu							
1.	Uređenje i infrastrukturno opremanje industrijske zone Lovreć	Projekt	Općina Lovreć	I.	I.	2020.-2025.	20.000.000 HRK Vlastita sredstva, programi i fondovi RH i EU i drugi izvori
Mjera 2.2.3. Razvoj i promocija tradicijskog obrta i društvenog poduzetništva							
1.	Promocija i razvoj tradicijskog obrta	Aktivnost	Obrtnici registrirani u Općini Lovreć, Općina Lovreć			2020.-2025.	110.000 HRK Vlastita sredstva, kreditna sredstva, programi i fondovi RH i EU
2.	Promocija i razvoj društvenog poduzetništva	Aktivnost	Udruge i organizacije civilnog društva te zadruge, Općina Lovreć			2020.-2025.	110.000 HRK Vlastita sredstva, kreditna sredstva, programi i fondovi RH i EU
Mjera 2.2.4. Proširenje postojećih kapaciteta i izgradnja novih poduzetničkih postrojenja							
1.	Izgradnja proizvodnih	Projekt	Mikro, mali i srednji	I.	I.	2020.-2025.	1.500.000-

	kapaciteta malih i srednjih poduzetnika te ulaganje u opremu		poduzetnici				15.000.000 HRK Vlastita sredstva, kreditna sredstva, programi i fondovi RH i EU
2.	Ulaganje u proizvodnu tehnologiju malih i srednjih poduzetnika	Projekt	Mikro, mali i srednji poduzetnici	I.	I.	2020.-2025.	500.000-1.500.000 HRK Vlastita sredstva, kreditna sredstva, programi i fondovi RH i EU
3.	Mobilnost zaposlenika malih i srednjih poduzeća	Projekt	Djelatnici mikro, malih i srednjih poduzeća	II.	I.	2020.-2025.	110.000 HRK Vlastita sredstva, programi i fondovi RH i EU
Prioritet 2.3. Razvoj održivog i inovativnog turizma temeljenog na kulturnim i prirodnim vrijednostima							
Mjera 2.3.1. Razvoj turističke ponude i poticanje brendiranja turističkih proizvoda							
1.	Revitalizacija i obnova kulturnih dobara Općine	Projekt	Općina Lovreć	I.	I.	2021.-2022.	1.500.000 HRK Vlastita sredstva, programi i fondovi RH i EU
2.	Aktivnosti kulturnog promicanja	Aktivnost	Općina Lovreć	I.	Kontinuirano	2020.-2025.	15.000 HRK godišnje Vlastita sredstva
3.	Pješačke rute po Općini	Projekt Aktivnost	Općina Lovreć, udruge civilnog društva, obiteljska poljoprivredna gospodarstva	II.	I.	2020.-2025.	1.000.000 HRK Vlastita sredstva, donacije, programi prekogranične suradnje
4.	Vinski puti Općine	Projekt Aktivnost	Općina Lovreć, udruge civilnog društva, obiteljska poljoprivredna gospodarstva	II.	I.	2020.-2025.	100.000 HRK Vlastita sredstva, donacije, programi prekogranične suradnje
5.	Obnova starih kuća, gospodarskih i inih objekata na području Općine i stavljanje u funkciju turizma	Projekt Aktivnost	Privatni investitori	II.	I.	2020.-2025.	Vlastita sredstva, kreditna sredstva, donacije, programi prekogranične suradnje
6.	Uređenje špilje	Projekt	Općina Lovreć,	I.	II.	2021.-2022.	Nepoznat iznos

	Jelinkuša u naselju Studenci		Vodovod Imotske Krajine d.o.o.				Vlastita sredstva, programi i fondovi RH i EU, Hrvatske vode
Mjera 2.3.2. Promocija i brendiranje turističke ponude							
1.	Izrada i distribucija promotivnih turističkih materijala	Aktivnost	Općina Lovreć	II.	I.	2021.-2023.	10.000 HRK godišnje Vlastita sredstva, programi i fondovi RH i EU
Cilj 3. Razvijena lokalna zajednica temeljena na promicanju socijalne uključenosti i odgovornosti te jačanju civilnog i javnog sektora							
Prioritet 3.1. Promicanje socijalne uključenosti i odgovornosti te jačanje organizacija civilnog sektor							
Mjera 3.1.1. Poticanje aktivnosti organizacija civilnog sektora organizacija civilnog sektora u kulturi i drugim područjima djelatnost							
1.	Sufinanciranje provedbe programa i projekata iz područja kulture	Aktivnost	Općina Lovreć	I.	I.	2024.-2025.	Do 30.000 HRK po projektu Vlastita sredstva i drugi izvori
Mjera 3.1.2. Organizacija sportskih manifestacija i poticanje aktivnosti sportskih klubova							
1.	Poticanje rada sportskih klubova	Aktivnost	Općina Lovreć	I.	Kontinuirano se provodi	2020.-2025.	20.000 HRK godišnje Vlastita sredstva i drugi izvori
Prioritet 3.2. Unapređenje učinkovitosti javne samouprave te poboljšanje kvalitete odgojno-obrazovnih, zdravstvenih i socijalnih usluga							
Mjera 3.2.1. Unapređenje organizacije i rada Općine Lovreć te poticanje suradnje s javnim i privatnim sektorom							
1.	Poticanje suradnje s javnim i privatnim ustanovama, gospodarskim i civilnim sektorom u RH	Aktivnost	Općina Lovreć	I.	I.	2020.-2025.	110.000 HRK Vlastita sredstva, programi i fondovi RH i EU
Mjera 3.2.2. Poboljšanje kvalitete odgoja i obrazovanja							
1.	Povećanje jednakog pristupa cjeloživotnom učenju za sve dobne skupine	Projekt	Obrazovne institucije	II.	I.	2024.-2025.	375.000 HRK Vlastita sredstva, programi i fondovi RH i EU
2.	Unapređenje postojećih programa stipendiranja	Aktivnost	Općina Lovreć	I.	Kontinuirano se provodi	2020.-2025.	200.000 HRK godišnje, Vlastita sredstva
3.	Subvencioniranje predškolskog odgoja	Aktivnost	Općina Lovreć	I.	Kontinuirano se provodi	2020.-2025.	80% troškova Vlastita sredstva
Mjera 3.2.3. Poboljšanje kvalitete zdravstvenih i socijalnih usluga							

1.	Organizacija preventivnih zdravstvenih programa	Projekt	Općina Lovreć	I.	I.	2021.-2025.	Nepoznat iznos Vlastita sredstva, programi i fondovi RH i EU
2.	Nastavak provedbe projekta pomoći u kući starijim osobama	Projekt	Općina Lovreć	I.	I.	2021.-2025.	5.000.000 HRK EU fondovi
3.	Nastavak provedbe socijalnog programa Općine Lovreć	Aktivnost	Općina Lovreć	I.	Kontinuirano se provodi	2020.-2025.	600.000 HRK Vlastita sredstva
4.	Izgradnja doma za starije i nemoćne osobe	Projekt	Privatni investitori	I.	I.	2020.-2025.	15.000.000 HRK Vlastita sredstva, kreditna sredstva, programi i fondovi RH i EU
Prioritet 3.3. Izgradnja i rekonstrukcija društvene infrastrukture							
Mjera 3.3.1. Ulaganje u društvenu infrastrukturu							
1.	Izgradnja objekta predškolskog odgoja	Projekt	Općina Lovreć	I.	II.	2023.-2024.	5.000.000 HRK Vlastita sredstva, programi i fondovi RH i EU
2.	Uređenje i održavanje osnovnih škola	Projekt Aktivnost	Općina Lovreć, osnovne škole	I.	II.	2020.-2025.	750.000 HRK Vlastita sredstva, programi i fondovi RH i EU
3.	Izgradnja dječjih igrališta na području Općine	Projekt	Općina Lovreć	I.	II.	2022.-2024.	1.000.000 HRK Vlastita sredstva, programi i fondovi RH i EU
4.	Uređenje sportskih igrališta	Projekt Aktivnost	Općina Lovreć, osnovne škole	I.	II.	2020.-2025.	1.500.000 HRK Vlastita sredstva, programi i fondovi RH i EU
5.	Izgradnja vatrogasnog doma	Projekt	Općina Lovreć	I.	II.	2023.-2024.	12.000.000 HRK Vlastita sredstva, programi i fondovi RH i EU
6.	Izgradnja stanova za mlade obitelji	Projekt	Općina Lovreć	I.	I.	2021.-2023.	5.000.000 HRK Vlastita sredstva,

							programi i fondovi RH i EU
7.	Poticanje mladih obitelji za izgradnju i adaptaciju kuća	Aktivnost	Općina Lovreć, SDŽ	I.	Kontinuirano	2020.-2025.	1.000.000 HRK Vlastita sredstva
8.	Parceliranje državnih građevinskih zemljišta i davanje mladim obiteljima u zakup za izgradnju obiteljskih kuća	Projekt	Općina Lovreć	I.	I.	2021.-2025.	Nepoznat iznos Vlastita sredstva

11. INSTITUCIONALNI OKVIR PROVEDBE STRATEGIJE

Premda je najveći broj razvojnih projekata i programa u domeni lokalne javne uprave za ostvarenje vizije razvoja potrebno je uključivanje svih društvenih dionika.

Općina Lovreć

Ključnu ulogu u provedbi Strategije razvoja ima Općina Lovreć. Općinsko vijeće Općine Lovreć kao predstavničko tijelo usvaja Strategiju, a redovito temeljem izvješća prati njenu provedbu i po potrebi predlaže izmjene ili dopune. Za provedbu Strategije razvoja obično su potrebne izmjene i dopune prostornih dokumenata i/ili alokacije proračunskih sredstava koje usvaja Općinsko vijeće.

Uloga načelnika je u imenovanju članova Radnog tima koji je zadužen za provedbu Strategije, donošenju potrebnih odluka, redovnom praćenju ostvarenja razvojnih mjera i izvještavanju Općinskog vijeća o provedbi projekata i programa.

Radni tim

Radni tim sastavljen je od zaposlenika lokalne javne uprave, predstavnika udruga i poduzetnika. Njegova uloga u ovoj fazi je savjetodavna i operativna. Radni tim u okviru svog djelokruga i nadležnosti odgovoran je za praćenje promjena u okolini, pripremu, implementaciju, nadzor i evaluaciju projekata. Uz praćenje promjena u okolini i obavljanje projektnih aktivnosti redovito se sastaje s načelnikom te ga izvještava o stanju ili rezultatima provedbe projekata.

Javni sektor

Tablica 49: Popis institucija javnog sektora prema ciljevima Strategije

RAZVIJENA INFRASTRUKTURA I OKOLIŠNO PRIHVATLJIVA OPĆINA LOVREĆ KOJA OSIGURAVA VISOKU KVALITETU ŽIVLJENJA	KONKURENTNO MALO I SREDNJE PODUZETNIŠTVO TE RAZVIJENA POLJOPRIVREDA I TURIZAM TEMELJENI NA ZNANJU, KREATIVNOSTI I INOVACIJAMA	RAZVIJENA LOKALNA ZAJEDNICA TEMELJENA NA PROMICANJU SOCIJALNE UKLJUČENOSTI I ODGOVORNOSTI TE JAČANJU CIVILNOG I JAVNOG SEKTORA
<ul style="list-style-type: none">✓ Ministarstvo poljoprivrede✓ Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja✓ Zavod za prostorno uređenje SDŽ✓ Ispostava za katastar nekretnina Imotski✓ Općinska komunalna poduzeća✓ Splitsko-dalmatinska županija✓ Županijska uprava za ceste	<ul style="list-style-type: none">✓ Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta✓ JU RERA S.D.✓ Hrvatska gospodarska komora – županijska komora Split✓ Obrtnička komora Split✓ Hrvatska banka za obnovu i razvoj✓ Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije	<ul style="list-style-type: none">✓ Ministarstvo znanosti i obrazovanja✓ Odgojno obrazovne ustanove na području Općine Lovreć✓ Kulturne organizacije koje djeluju na području Općine Lovreć✓ Zavod za javno zdravstvo✓ Ministarstvo zdravstva✓ Ministarstvo za demografiju, obitelj,

<ul style="list-style-type: none"> Split ✓ Hrvatske šume ✓ Hrvatske vode ✓ Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost ✓ HEP ✓ Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture ✓ Hrvatske autoceste ✓ Hrvatske ceste ✓ Ministarstvo zaštite okoliša i energetike ✓ Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva ✓ Ured za udruge Vlade ✓ Republika Hrvatska Udruge civilnog društva Općine Lovreć 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju ✓ Ministarstvo poljoprivrede ✓ Hrvatska poljoprivredna agencija ✓ Hrvatska poljoprivredna komora ✓ Turistička zajednica Imota ✓ Turistička zajednica Splitsko-dalmatinske županije ✓ Ministarstvo kulture i medija ✓ Ministarstvo zaštite okoliša i energetike ✓ Konzervatorski odjel u Splitu Područni ured Hrvatskog zavoda za zapošljavanje Imotski i dr. 	<ul style="list-style-type: none"> mlade i socijalnu politiku ✓ Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje ✓ Centar za socijalnu skrb ✓ Institucije socijalne skrbi ✓ Zavod za javno zdravstvo i zdravstvene institucije ✓ Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva ✓ Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske Udruge civilnog društva Općine Lovreć
---	--	--

Udruge civilnog društva

Udruge civilnog društva osim što u svom djelokrugu pozitivno utječu na razvoj i unaprjeđenje čimbenika kvalitete života, kulturnog, društvenog i gospodarskog razvoja, često posjeduju znanja i vještine pripreme i provedbe projekata kojima osiguravaju prihode potrebne za njihov rad. Osiguravanjem sredstava za rad udruge aktivno doprinose priljevu financijskih sredstava, najčešće iz nacionalnih i EU fondova. Iskustva u dosadašnjem korištenju EU fondova pokazuju da udruge civilnog društva imaju pozitivnu ulogu partnera u projektima i programima koji se financirati iz EU fondova jer svojim projektnim aktivnostima povećavaju vjerojatnost ostvarenja sufinanciranja i implementacije projekata.

Privatni sektor

Poduzetnici i obrtnici svojim aktivnostima stvaraju dodanu vrijednost i generiraju nova radna mjesta. Uloga privatnog sektora je najzahtjevnija jer ovisi o mnogobrojnim čimbenicima na koje nemaju utjecaja (poduzetničko okruženje, zakonske odredbe, dostupnost i cijena kapitala, makroekonomska kretanja itd.). Zato je Strategijom predviđen niz poticajnih mjera koje će u narednom razdoblju izravno doprinijeti povećanju konkurentnosti poduzetnika, obrtnika, OPG-a (poduzetnička infrastruktura, poticajni programi, razvoj lokalnog tržišta rada, učinkovitija lokalna javna uprava itd.) i boljoj komunikaciji s lokalnom javnom upravom.

Raspodjela odgovornosti za provedbu

U tablici ispod prikazani su glavni dionici, uloga u provedbi i raspodjela odgovornosti.

Tablica 50: Glavni dionici, uloge i odgovornosti

ORGANIZACIJA	ULOGA	ODGOVORNOSTI
Općinsko vijeće	- Donosi važne odluke	- Usvaja Strategiju razvoja - Usvaja važne odluke koje doprinose ostvarenju strateških ciljeva
Načelnik	- Nadzire provedbu - Provodi dio aktivnosti - Izvještava	- Nadzire provedbu mjera, ostvarenje prioriteta i strateških ciljeva - Pruža potrebnu potporu nositeljima mjera - Provodi aktivnosti iz svog djelokruga rada unutar mjera u kojima je Općina Lovreć nositelj ili ključan partner - Redovito izvještava Općinsko vijeće o uspješnosti provedbe Strategije
Radni tim	- Provodi aktivnosti - Nadzire provedbu - Evaluira provedbu - Izvještava	- Provodi aktivnosti provedbe mjere u djelokrugu svog rada - Nadzire provedbu aktivnosti - Vrednuje rezultate provedbe projekata i programa - Izvještava načelnika o potrebama i stanju provedbe aktivnosti unutar mjera
Javni sektor	- Provodi aktivnosti unutar mjera	- Provode aktivnosti iz svog djelokruga rada unutar mjera u kojima su nositelji aktivnosti
Privatni sektor	- Provodi aktivnosti unutar mjera	- Provode aktivnosti iz svog djelokruga rada unutar mjera u kojima su nositelji ili ključni partneri aktivnosti

Efektivnijoj raspodjeli uloga i odgovornosti unutar samih aktivnosti/projekata i programa doprinijeti će izrada Akcijskog plana provedbe Strategije razvoja. Uz uloge i odgovornosti Akcijskim planom definirati će se financijski plan i rokovi provedbe aktivnosti.

Tablica 51: Ciljne skupine

Razvojni ciljevi		Cilj 1.			Cilj 2.			Cilj 3.		
Razvojni prioriteti:		1.1.	1.2.	1.3.	2.1.	2.2.	2.3.	3.1.	3.2.	3.3.
Ciljne skupine:										
	Privatni sektor									
OPG-i										
Mikro i mala poduzeća, obrti, zadruge										
Srednja i velika poduzeća										
	Javni sektor									
JLS										
Strukovne organizacije/potporne institucije										
	Civilni sektor									
Organizacije civilnog društva i građanske inicijative										
Žene										
Osobe s posebnim potrebama										
Mladi										
Umirovljenici										
Nezaposleni										
Ostali										

12. FINANCIJSKI OKVIR

Osiguravanje financijskih sredstava za provedbu razvojnih projekata Općine Lovreć jedan je od važnih elemenata planiranja razvoja.

Neki od mogućih izvora financiranja su:

- proračunska sredstva Općine,
- bespovratna sredstva namijenjena financiranju razvoja,
- zajednička ulaganja,
- direktna strana ulaganja,
- ulaganja kroz javno-privatno partnerstvo,
- krediti-kreditne linije poslovnih banaka i mogućnosti korištenja sredstava po komercijalnim uvjetima ili nekom obliku poticajnog financiranja poduzetnika, putem Hrvatske banke za obnovu i razvitak u suradnji s Ministarstvom gospodarstva i održivog razvoja, Općine, Županije i poslovnih banaka,
- samofinanciranje, odnosno mogućnost, prvenstveno gospodarskih subjekata, da vlastitim izvorima (sadržanim u neto dobiti i izdvojenim sredstvima amortizacije osnovnih sredstava) financiraju planirana ulaganja.

Budući da je riječ o provedbi projekata koji predstavljaju značajnija financijska sredstva, proračunska sredstva Općine Lovreć te vlastita sredstva nositelja projekta neće biti dovoljna za provedbu projekata Strategije. Stoga, valja zaključiti, da strategija financiranja mora biti temeljena na vanjskim izvorima financiranja te bespovratnim sredstvima koja će na nacionalnoj razini iz pojedinih područja omogućiti resorna ministarstva, fondovi i institucije.

Proračun Općine Lovreć – planiran za pripremu projektne dokumentacije te investicije koje nije moguće financirati iz drugih izvora. Kao što je već navedeno, zbog krize i recesije financijska sredstva Općine su ograničena i nedostatna za realizaciju projekata kojima Općina teži, a koji bi unaprijedili gospodarski i društveni razvoj Općine.

Za financiranje provedbe razvojnih projekata osim proračunskih sredstava Općine Lovreć, u cilju ostvarenja strateških ciljeva, prioriteta i mjera Strategije, mogući su sljedeći nacionalni izvori financiranja:

Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU – financira projekte društvene, prometne i komunalne infrastrukture.

Ministarstvo poljoprivrede – potiče i financira povećanje konkurentnosti hrvatske poljoprivrede kroz poticanje proizvodnje, potporu poljoprivrednim gospodarstvima,

kapitalna ulaganja i ruralni razvoj, povećanje trenda rasta poticaja u poljoprivredi, nove investicije, ekološka proizvodnja, prerađivačka industrija, zdravstvena ispravnost i kakvoća hrane.

Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta – potiče izgradnju poduzetničke infrastrukture, uvođenje novih tehnologija, inovacija, edukacije, umrežavanje poduzetnika i obrtnika, marketinške aktivnosti, poduzetničko-potporne institucije.

Ministarstvo turizma i sporta, Fond za razvoj turizma, Hrvatska turistička zajednica – potiče izgradnju/modernizaciju/opremanje turističke i sportske infrastrukture, razvoj novih turističkih proizvoda, nove tehnologije u turizmu, turističke i sportske manifestacije, marketing, edukativne aktivnosti, projekti na turistički nerazvijenim područjima.

Ministarstvo kulture – potiče izgradnju/adaptaciju/opremanje kulturnih objekata, sanaciju i adaptaciju sakralnih objekata, istraživanje i zaštitu kulturno povijesnih lokaliteta i objekata, projekte koji su usmjereni razvoju novih kulturnih programa i sadržaja.

Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja – potiče razvoj komunalnog gospodarstva.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja – potiče izgradnju/modernizaciju/opremanje odgojno-obrazovnih objekata, projekti izvaninstitucionalnog odgoja i obrazovanja.

Ministarstvo socijalne politike i mladih – potiče izgradnju/modernizaciju/opremanje objekata socijalne skrbi, projekti namijenjeni razvoju institucionalnih i izvaninstitucionalnih usluga socijalne skrbi, projekti socijalnog uključivanja marginaliziranih skupina stanovništva.

Ministarstvo zdravstva – projekti zdravstvenih organizacija, projekti iz područja ovisnosti, projekti iz područja psihosocijale, projekti iz područja zdravstva.

Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost – projekti korištenja obnovljivih izvora energije, projekti povećanja energetske učinkovitosti, projekti zaštite okoliša.

Hrvatske vode – potiču provedbu projekata usmjerene izgradnji sustava vodoopskrbe i odvodnje, projekti iz područja upravljanja vodama.

Hrvatske autoceste, Županijska uprava za ceste – projekti izgradnje/modernizacije državnih i županijskih prometnica i prometnih objekata.

Splitsko-dalmatinska županija – svi projekti koji su u skladu sa Županijskom razvojnom strategijom.

Osim potencijalnih izvora financiranja projekata i mjera na nacionalnoj i regionalnoj razini, Općini Lovreć dostupni su europski fondovi i programi od kojih su najznačajniji:

Europski socijalni fond (ESF) – European Social Fund – predstavlja glavni financijski instrument Europske unije za ostvarivanje strateških ciljeva politike zapošljavanja. Fond osigurava podršku europskim regijama koje su pogođene visokom stopom nezaposlenosti.

Intervencije koje su mogu financirati iz ESF-asu:

- Pобољшanje pristupa tržištu rada kroz modernizaciju i jačanje institucija, aktivnim mjerama zapošljavanja (npr. samozapošljavanje), uključenje žena i imigranata
- Socijalna uključenost koja se odnosi na osjetljive skupine, njihovo zapošljavanje, relevantnu pomoć i usluge te borba protiv svakog vida diskriminacije
- Poticanje ulaganja u ljudske resurse unapređivanja vještina radne snage kroz cjeloživotno učenje, inovacije i poduzetništvo
- Prilagodba gospodarskim promjenama: produktivnija organizacija rada, ciljanje znanja i vještina, zapošljavanje i obuka
- ICT i usavršavanje vještina upravljanja, profesionalno usmjeravanje, obuka predavača u različitim stručnim područjima
- Podržati rad službi za zapošljavanje i njihovo umrežavanje s istraživačkim centrima, provoditi studije o potrebama za određenim profilom radne snage

Europski fond za regionalni razvoj (ERDF) – European Regional Development Fund – ima za cilj jačanje ekonomske i socijalne kohezije, te smanjivanje razlika u razvoju između regija unutar Europske Unije. Usmjerava infrastrukturne investicije, proizvodne investicije u cilju otvaranja radnih mjesta na lokalni razvoj i razvoj malog i srednjeg poduzetništva. Sredstva iz ovog fonda usmjeravaju se na statističke prostorne jedinice prema EU klasifikaciji tzv. NUTS regije. U okviru kohezijske politike EU, te regije služe kako bi se utvrdila razina i vrsta pomoći kojom EU financira kohezijsku politiku odnosno razvojne aktivnosti zemalja članica sukladno strateškim smjernicama donesenim na razini EU.

Kohezijski fond (CF) – financira projekte kojima se unapređuje okoliš i razvija prometna infrastruktura. Kohezijski fond financira intervencije na području:

- Okolišne infrastrukture s ciljem preuzimanja standarda Europske Unije zaštite okoliša
- Učinkovito korištenje energije i korištenje obnovljivih izvora energije
- Trans-europske transportne mreže (Trans-European Transport Networks)

- Transportne infrastrukture (izvan TEN-T mreže) koja doprinosi okolišno održivom urbanom i javnom prometu, inter-operabilnosti transportnih mreža diljem EU te potiče inter-modalne prometne sustave.

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (European Agricultural Fund for Rural Development, EAFRD) – cilj fonda je jačanje europske politike ruralnog razvoja i pojednostavljivanje njezine provedbe. Pravo zatražiti sredstva imaju poljoprivredni gospodarski subjekti, poljoprivredne organizacije, udruge i sindikati, udruge za zaštitu okoliša, organizacije koje pružaju usluge u kulturi zajednice, uključujući medije, udruge žena, poljoprivrednici, šumari i mladi.

Aktivnosti koje se podupiru povezane su s mjerama grupiranim oko četiri osi:

- LEADER -poticanje ruralnog stanovništva i lokalnih čimbenika
- uključujući i lokalnu upravu, na mobilizaciju u svrhu razmatranja potencijala područja u kojem žive te njihovo pretvaranje u izradu i primjene razvojnih strategija.
- Okoliš
- Kvaliteta života
- Konkurentnost (strukovno osposobljavanje i informativne aktivnosti, programi namijenjeni mladim poljoprivrednicima, aktivnosti koje se odnose na modernizaciju poljoprivrednih i šumskih posjeda te povećavanje njihove komercijalne uspješnosti, aktivnosti koje potiču poljoprivrednike da sudjeluju u programima koji promiču kvalitetu hrane).

Od ostalih programa ističu se još:

Erasmus + predstavlja novi program Europske Unije za obrazovanje, osposobljavanje, mlade i sport za razdoblje 2014.-2020. Zamijenio je sedam postojećih programa: Program za cjeloživotno učenje (s njegovim potprogramima Erasmus, Leonardo da Vinci, Comenius i Grundtvig), Mladi na djelu te pet programa međunarodne suradnje (Erasmus Mundus, Tempus, Alfa, Edulink i program suradnje s industrijaliziranim državama i teritorijima).

Program za konkurentnost poduzeća te malih i srednjih poduzeća (COSME) – program ima za cilj poticanje konkurentnosti europskih poduzeća. Ciljane skupine programa su mala i srednja poduzeća (MSP), sadašnji i potencijalni poduzetnici i poslovne organizacije za podršku poduzećima. Ciljevi programa su: olakšavanje pristupa financiranju za mala i srednja poduzeća (MSP), stvaranje okruženja koje je pogodno za stvaranje i rast gospodarstva, poticanje poduzetničke kulture u Europi.

Program «Europa za građane»(Europe for Citizens Programme) – je program Europske unije koji predstavlja niz aktivnosti koje Unija usvaja s ciljem promicanja suradnje među zemljama sudionicama Programa. U programu mogu sudjelovati: udruge, mreže udruga,

zaklade, obrazovne i istraživačke institucije, jedinice lokalne i regionalne samouprave, europske mreže i krovne organizacije, organizacije koje se bave istraživanjem europskih javnih politika (think tanks). Programom se nastoji poticati razvoj aktivnog europskog građanstva davanjem financijskih potpora organizacijama koje rade na osnaživanju osjećaja europskog identiteta i pripadnosti Europskoj uniji kroz umrežavanje i razmjenu znanja, iskustava, tradicija i vizija napretka.

Program Ljudi ljudima (People 2 People -P2P) – Program je usmjeren na poticanje i jačanje dijaloga civilnog društva te se sastoji od grupnih studijskih posjeta Bruxellesu u organizaciji Opće uprave za proširenje u okviru instrumenta TAIEX, odnosno srodnih tematskih studijskih programa u zemljama sudionicama. Namijenjen je ponajprije organizacijama civilnoga društva koje se bave temama vezanima uz pravnu stečevinu EU (acquis), ali i zakladama, sindikatima, udrugama poslodavaca.

13. NADZOR I EVALUACIJA

Pošto se Strategija odnosi na višegodišnje razdoblje važno je osigurati postojanje stalnog sustava nadzora i evaluacije. Osnovu izrade godišnjih izvješća o provedbi Strategije razvoja čine rezultati nadzora i evaluacije. Za nadzor i evaluaciju potrebno je identificirati indikatore ostvarenja mjera, prioriteta i ciljeva.

Uzimajući u obzir metodologiju izrade Strategije (koja je ipak prvenstveno namijenjena izradi županijskih razvojnih strategija) i specifičnosti jedinica lokalne samouprave definirane su sljedeće skupine indikatora:

- stupanj ostvarenja utvrđenih ciljeva, prioriteta i mjera,
- ostvarene rezultate i učinke na razvoj,
- učinkovitost i uspješnost u korištenju financijskih sredstava.

Strategijom je definiran veliki broj različitih razvojnih projekata i programa pa je potrebno izraditi bazu podataka koja će sadržavati sve relevantne informacije i podatke provedenih aktivnosti. Upravljanje bazom podataka je u djelokrugu rada Radnog tima. Podaci i informacije baze podataka zapravo su vrijednosti indikatora učinka pojedinih aktivnosti unutar razrađenih mjera.

S obzirom da su mjere detaljno razrađene, najveći broj indikatora već je definiran. Na Radnom timu ostaje da mjeri učinke provedbe aktivnosti/projekata i programa, a njihove vrijednosti unosi u bazu podataka.

Podaci i informacije iz baze podataka osnova su izrade izvještaja namijenjenih načelniku, Općinskom vijeću i javnosti.

14. ZAKLJUČAK

Strategija razvoja Općine Lovreć rezultat je rada i suradnje predstavnika javnog, privatnog i civilnog sektora, te vanjskog konzultanta. Izrada dokumenta trajala je više mjeseci, a proces izrade temeljio se na načelima transparentnosti, konsenzusa, jednakosti i partnerstva.

Strategija razvoja Općine Lovreć je razumljiv i jednostavan dokument (u mjeri u kojoj je to moguće), praktično primjenjiv u postizanju željenog društveno-gospodarskog razvoja na području Općine Lovreć.

Analizom postojećeg stanja uspješno su identificirane razvojne potrebe, razvojna ograničenja i razvojne mogućnosti Općine Lovreć. Navedene spoznaje utjecale su na definiranje optimalnog dugoročnog cilja - vizije razvoja, koja objedinjuje sve ono čime Općina Lovreć raspolaže, što namjerava koristiti i postići u budućnosti. U svrhu ispunjenja dugoročnog cilja definirani su strateški ciljevi i prioriteti, te pripadajuće im mjere.

S aspekta društvenog razvoja cilj je postići visoku razinu kvalitete života, što se postiže održivim upravljanjem prostora, izgradnjom moderne komunalne infrastrukture, izgradnjom društvene infrastrukture, poticanjem razvoja i aktivnosti civilnog društva, inkluzijom marginaliziranih društvenih skupina i dr.

Cilj poticanja gospodarskog razvoja sadržan je u jačanju poljoprivrede i razvoju turizma, ekonomskoj i društvenoj valorizaciji kulturne i prirodne baštine, podizanju konkurentnosti investicijskog i poduzetničkog okruženja kroz ulaganja u poduzetničku infrastrukturu, poticaje malom i srednjem poduzetništvu i obrtništvu, razvoju ljudskih resursa koji je usklađen s potrebama gospodarstva i dr. Gospodarski razvoj mora biti sukladan načelima održivog razvoja.

Projekti i aktivnosti prikazane kroz mjere oslanjaju se na različite izvore financiranja, a prioritetno je riječ o bespovratnim sredstvima iz EU fondova.

Sadržajno i konceptualno, Strategija omogućuje Općini Lovreć optimalno proračunsko i prostorno planiranje, a poduzetnicima, poljoprivrednicima, ustanovama, udrugama civilnog društva i građanima, praktično korištenje kod pripreme projektnih prijava za projekte koje namjeravaju financirati bespovratnim sredstvima iz lokalnog proračuna, županijskog proračuna, nacionalnih i EU fondova.

Na kraju ostaje zajednički izazov Općine Lovreć i svih društvenih i gospodarskih dionika da kroz pripremu i provedbu projekata, jačanje komunikacije i suradnje, sinergijski rade na ostvarenju postavljene vizije razvoja i strateških ciljeva razvoja Općine Lovreć.

15. PRILOZI

Prilog 1: Popis kratica

APPRRR	Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju
AZO	Agencija za zaštitu okoliša
BiH	Bosna i Hercegovina
BDP	Bruto društveni proizvod
CBA	Analiza koristi i troškova
C	Cilj
DC	Državna cesta
DVD	Dobrovoljno vatrogasno društvo
DZS	Državni zavod za statistiku
EFJP	Europski fond za jamstva u poljoprivredi
EFRR	Europski fond za regionalni razvoj
EFPR	Europski fond za pomorstvo i ribarstvo
EPFRR	Europski fond za ruralni razvoj
ESF	Europski socijalni fond
ESI	Europski strukturni investicijski fond
EU	Europska unija
FINA	Financijska agencija
HAKOM	Hrvatska agencija za mrežne djelatnosti
HB	Hrvatski branitelj
HEP	Hrvatska elektroprivreda
HPA	Hrvatska poljoprivredna agencija
HRK	Hrvatska kuna
HV	Hrvatska vojska
HZZ	Hrvatski zavod za zapošljavanje
HZMO	Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje
ICT	Informacijsko-komunikacijske tehnologije
LAG	Lokalna akcijska grupa
JLS	Jedinica lokalne samouprave
KN	Kuna
MB	Matični broj
MINGO	Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja
M	Muškarci
NKD	Nacionalna klasifikacija djelatnosti
NN	Narodne novine
OIB	Osobni identifikacijski broj
OPG	Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo

OŠ	Osnovna škola
PG	Poljoprivredno gospodarstvo
RH	Republika Hrvatska
SC	Strateški cilj
SDŽ	Splitsko-dalmatinska županija
TC	Temeljni cilj
TK	Telekomunikacije
TZ	Turistička zajednica
ZOMO	Zakon o mirovinskom osiguranju
ZPP	Zajednička poljoprivredna politika
ŽC	Županijska cesta
ŽSV	Županijsko stručno vijeće
Ž	Žene